

OMURHONDÊRO

Enshokolezi oku citabu c'Omurhondêro

Ecitabu c'Omurhondêro ciderhwa ntya bulya cishambâla kurhi igulu n'omuntu byâlemagwa. Amaganîro g'ebya mîra gabà nka nshokolezi y'omwanzi gw'okucunguka Ebibliya erhumanyisa.

Ebibliya erhumanyisa kurhi igulu n'abantu b'amashanja goshi bàlemagwa na Nyamuzinda.

Ecitabu c'Omurhondêro cirhushambalira kandi kurhi abantu barhanzi bàgomeraga Nyamuzinda na kurhi Nyamuzinda àbahanaga. Cirhumanyisa kurhi Nûhu n'abantu b'amashanja goshi bàlamaga. Cihugûla ecisiki c'ishanja lya Israheli, akalamo ka bashakulûza b'olubagalwîshogwa: Abrahamu, Izaki, Yakôbo na Yozefu. Abrahamu ali muntu wa buyêmêre. Nnâmahanga àmulaganya iburha linene. Yakôbo àli muntu wa bwenge bunene bwenêne.

Owayandikaga eci citabu c'Omurhondêro akolêsize engerêrezo z'abantu b'ago mango ga mîra lyo amanyîsa oku Nyamuzinda ye cisiki c'ebintu by'en'igulu byoshi. Nyamuzinda alema Adamu, amuhà mukâge lyo baburha n'okubumbà igulu; amuhà mukazi muguma yêne, ababwîra mpu bamanye bankayîrha obuhya bwâbo. Ebigabi by'ecitabu ebi.

1. Omurhondêro gw'igulu: cigabi 1, 31—11, 32
2. Akalamo ka Abrahamu: cigabi 12, 1—25, 18.

3. Akalamo ka Izaki na Yakôbo: cigabi 25, 19-34.
4. Akalamo ka Yozefu: cigabi 37, 2—50, 26

I Ecisiki c'igulu n'ec'abantu

Emyanzi mirhanzi y'obulemi

¹ Aha murhondêro* Nnâmahanga alema amalunga n'igulu.

² Igulu lyàli cingiringiri, civange, cimpinage lirhaligwêrhe oku liyôsire lirhanalimwo bici ci

* **1:1 1, 1** Banahindule: «Aha murhondêro erhi Nyamuzinda alema amalunga n'igulu. Igulu lyahali...» Ci omu cihebaniya bàdesire oku 'Mango maguma aha murhondêro... Co cirhumire rhwabula obulangâlire kw'eyi mpîndulo. Empîndulo nkubagirwa eri eyi ehindwîre akanwa oku kandi: 'Mango maguma aha murhondêro erhi Nyamuzinda alema amalunga n'igulu'. Omwandisi alonzize okurhuhugûlira obuhashwe bwa Nyamuzinda bw'okulema igulu. Ci kwône ecinwa ashambirermwo, cimanyîsize omurhondêro gw'amalunga n'igulu buzira igwârhiro (Rhulole muli 2 Mak 7, 28; Hbr 11, 3), bulya omu cihabraniya olwo luderho luli «omurhondêro», luli lwa kurheganya obufulûle bw'obushinganyanya erhi Nnaluderho (Rhulole omu Mig 8, 22-31; Ywn 1, 1-3). - Igulu erhi liri lya cimpinangè cirhagwêrhi nda na mugongo, linali hûmu: Omwandisi alonzize okurhuhugûlira obwôrhere bw'igulu embere lilemwe: harhàli kalamo (Rhulole Yer 4, 23; Eze 34, 11), omwizimya erhi guhundikire emanga.

Mûka† gwa Nnâmahanga akagiyerêra oku mîshi.

³ Nnâmahanga aderha, erhi: «Obulangashane‡ bubè». Obulangashane bwanaciba.

⁴ Nnâmahanga abona oku obulangashane buli bwinjà. Anaberûla obulangashane n'omwizimya.

⁵ Ayîrika obulangashane mûshi n'omwizimya aguyîrika budufu. Bwayira§ bwanaca, lwo lusiku lurhanzi.

⁶ Nnâmahanga aderha, erhi: «Ecirêre* cibè aha karhî k'amîshi ciberûle amîshi n'amîshi».

† **1:2 1, 2** Omûka gwa Nyakasane gwo gulama (Rhulole Murh 6, 3) n'ebiremwa byoshi (Lul 104, 30). - Omwandisi w'eci citabu c'omurhondêro ayumvîrhe obuhashe bw'oluderho lwa Nyamuzinda omu kulema igulu. Nyamuzinda alema igulu omu luderho. E Mîsiri n'e Babiloni kurhenga mîra oluderho lwakâg'ihugûla obulonga bwa birya biremwa bakâg'iharâmya. Omu Bibliya, oluderho lwarhanzir'imanyîkana nka Kanwa k'Ow'enyanya, Kanwa karhalusire ebyahira n'ebyahirûka (Lul 29). Kandi, oluderho lwâbà go galya marhegeko ikumi: Irhegeko lifulûle erhi «Tora» (Lush 30, 11-14). Olwo Luderho lwayishimanyisa ohuhashe bwa Nyamuzinda omu igulu (Iz 40—55 ci bwenène 40, 8; 55, 11), lwamanyisa oku obushinganyanya bw'Ow'enyanya buli omu mashanja goshi (Mig 1—9) na buzinda bwaho, omu Myanzi y'Akalembe yayandikagwa na Mutagatifu Yowane, Nnaluderho acîjira muntu lwo ayêrekana kurhi Nyamuzinda acîhânyire kuli rhwe. ‡ **1:3 1, 3** Obulangashane bwo Nyamuzinda arhanzir'ilema (Rhulole Lul 104, 2). Omu Bibliya, obwo burhali bulangashane bwa kunyenyûza kwône, ci bulangashane bwa kalamo; bulangashane bwa bushagaluke... (Iz 9, 1; 60, 11-20; Ywn 8, 12). § **1:5 1, 5** Amango aga mandiko gayandikagwa erhi ensiku ziciganjwa kurhondêrera bijingo. * **1:6 1, 6** Abantu ba mîra bakâg'imanya mpu Ecirêre câli nka nsahâni ngali eberûla igulu n'amîshi. Ntyo bakâmanya oku igulu lwo libà eno idako n'ebitû n'amîshi bibà emalunga.

7 Nnâmahanga ajira ecirêre câbà lubibi lw'amîshi gali idako n'agali enyanya ly'ecirêre. Byanacibà ntyo

8 Nnâmahanga ayîrika ecirêre malunga. Bwayira bwanaca, lwo lusiku lwa kabiri.

9 Nnâmahanga aderha, erhi: «Amîshi gali idako ly'ecirêre gacigushe haguma n'ahakazire habonekane». Byanacibà ntyo.

10 Nnâmahanga ayîrika ahakazire budaka n'ecirundo c'amîshi aciyîrika nyanja. Nnâmahanga abona oku kulinjâ.

11 Nnâmahanga aderha, erhi: «Obudaka bumerekwo olubala lulimwo emburho, ngasi lubero n'emirhi y'amalehe, era emera oku idaho enaleheke n'obujuru bwâyo, ngasi lubero». Byanacibà ntyo.

12 Idaho lyamerakwo olubala lubamwo obujuru, ngasi lubero n'emirhi eleheka n'olugemu ngasi lubero. Nnâmahanga abona oku kulinjâ.

13 Bwayira bwanaca, lwo lusiku lwa kasharhu.

14 Nnâmahanga aderha, erhi: «Ebimole bibè omu cirêre c'emalunga lyo biberûla omûshi n'obudufu; byâbà bimanysô by'empondo n'ecanda, ensiku n'emyâka,

15 binabè bimole bimanike emalunga bya kumolekera igulu». Byanacibà ntyo

16 Nnâmahanga ajira bimole† bibiri binene, ecimole cinênênè mpu cikamoleka mûshi,

† 1:16 1, 16 Abapagani bakâg'iharâmya ebimole by'emalunga n'obwo binali biremwa nk'ebindi.

n'ecimole cinyinyi mpu cikamoleka budufu, boshi n'enyenyêzi.

¹⁷ Nnâmahanga abimanika omu cirêre c'emalunga mpu bikamolekera igulu,

¹⁸ mpu binamanyise omûshi n'obudufu n'okuberûla obulangashane n'omwizimya. Nnâmahanga abona oku kulinjà.

¹⁹ Bwayira bwanaca, lwo lusiku lwa kani.

²⁰ Nnâmahanga aderha, erhi: «Amîshi gadudûsemwo ebizîne n'ebinyunyi bibalale enyanya ly'igulu, embere z'ecirêre c'amalunga».

²¹ Nnâmahanga alema abasimba[‡] banênênè b'omu nyanja na ngasi bizîne biyandala n'ebidûdûsa omu mîshi, bya ngasi lubero na ngasi rhunyunyi rhujira ebyûbi kushimbana n'olubero lwarhwo. Nnâmahanga abona oku kulinjà.

²² Nnâmahanga abigisha erhi: «Muyôloloke\$, muluge, mubumbe enyîshi n'enyanja; n'ebinyunyi biluge okw'igulu».

²³ Bwayira bwanaca, lwo lusiku lwa karhanu.

²⁴ Nnâmahanga aderha, erhi: «Obudaka buvûlule ebizîne bya ngasi lubero: ensimba, ebinyâgârha n'ensimba z'erubala za ngasi lubero». Byanacibà ntyo.

²⁵ Nnâmahanga anacilera eby'erubala bya ngasi lubero, ebintu bishwêkwa bya ngasi lubero

[‡] **1:21 1, 21** "uf" arhali bo basimba ci "haya" § **1:22 1, 22** Omu mandiko mimâna (Bibliya), omugisho gwa Nyamuzinda gurhabà gwa makwânane ga kalamo k'iroho lyône; gunayôlolole omuntu, gumushobôze akalamo n'iburha nkana.

n'orhusimba rhw'oku idaho rhwa ngasi lubero. Nnâmahanga abona oku kwinjà.

26 Nnâmahanga aderha, erhi: «Rhujiye omuntu orhushusha, orhugwerhekwo ecikebo, yewârhambula enfi z'omu nyanja n'orhunyunyi rhw'emalunga, ebishwêkwa n'eby'erubala byoshi, n'ebinyâgârha byoshi binadûdûsa oku igulu.»

27 Nnâmahanga alema omuntu omushusha: oku nshusho ya Nnâmahanga àmulemire, àmulema mulume n'omukazi.

28 Nnâmahanga àbagisha anababwîra, erhi: «Muburhe muluge, mubumbe igulu, mulirhambule munarhegeke* enfi z'omu nyanja n'orhunyunyi rhw'emalunga, na ngasi cizîne cigera oku idaho.»

29 Nnâmahanga ashub'iderha, erhi: «Loli oku mmuhîre ngasi lubala lujira obujuru lunali oku idaho na ngasi murhi guleheka gunajira obujuru byo byâbà biryo binyu.

30 Olubala nkana byo biryo mpîre ngasi c'erubala, ngasi kanyunyi k'emalunga, ngasi cigera oku idaho cinayîsa omûka». Byanacibà ntyo.

31 Nnâmahanga abona oku ebi anajiraga biri binjà bwenêne. Bwayira bwanaca, lwo lusiku lwa kali ndarhu.

2

1 Ntyo kwo amalunga n'igulu bya shwinjagwa;

* 1:28 1, 28 Nyamuzinda ahebire omuntu bano igulu, amuhà oburhegesi bw'ebiremwa byoshi, lyo omuntu abikolêsa oku makwânane gâge. Na ntyo, akolere Nyamuzinda omu akalamo kâge koshi.

haguma n'ebimubà* byoshi.

² Erhi abà amâyûsa omukolo akazâgikola, Nyamuzinda arhamûka oku lusiku lwa kali nda†, ahûmûka omu mukolo akâgijira

³ Nyamuzinda ahûmûka oku lusiku lwa kali nda, alujira lwimâna.

⁴ Yo nkomoka y'amalunga n'igulu eyo erhi bilemwa.

Emyanzi ya kabiri y'okulemwa kw'igulu. Ishwa ly'amasîma

Erhi Nyakasane Nyamuzinda ajira igulu n'amalunga‡,

⁵ ntà ishaka lyaliciba en'igulu, ntà lubala lwalilucimera – bulya Nyakasane Nyamuzinda arhaliciniêsa enkuba en'igulu na ntâye walicinga obudaka

* **2:1 2, 1** Izûba, omwêzi, enyenyêzi na ngasi byoshi bibà emalunga. † **2:2 2, 2** Olusiku lwa kali nda: haligi ahandi bahindula mpu lwâli lwa kali ndarhu lyo balek'icikêbwa mpu nkaba hali omukolo gwabîre olwa Sabato. Olwa Sabato lwâli luzira, ntà kuhuma kabishi (Rhulole 1° omu Lub 23, 12; Lush 5, 12-15: lwo lusiku lw'omugobe omuntu agwâsirwe okuhûmûkamwo; 2° omu Lub 20, 8-11: olusiku lwa kali nda, olwa Sabato, lwo lwashwinjaga okulema; 3° omu Lub 31, 12-17: Nyakasance alagâna n'olubaga lwâge; Hbr 4, 1-11: Omuntu agwâsirwe okuhûmûka olusiku lwa kali nda nk'oku Nyakasane ahûmûkaga olwo lusiku erhi ayûs'okulema). ‡ **2:4 2, 4** Omwandisi mwimâna arhushambâlîre kurhi omuntu murhanzi aburhagwa. Lyo arhuhugulira eyo myanzi, akolêsa engani z'abantu ba mîra. Enyigîrizo barhuhire ziri z'ezi: Nyamuzinda erhi alema omuntu amuhà omûka n'omubiri. Abaheba omu ishwa ly'amasîma. Abahà oburhegesi oku nsimba zoshi. Abajira babirhi, omukazi n'omulume lyo basîmana n'okurhabâlana omu cinyabuguma amango g'akalamo kâbo.

⁶ erhi okuhuluza amîshi omu mibunda y'okudômerera obudaka-;

⁷ Nyakasane Nyamuzinda abumba omuntu n'akatulo k'oku idaho, amubûhira[§] omûka gw'obuzîne omu mazûlu, ntyo nyamutu ahinduka ciremwa cizîne.

⁸ Obwo Nyakasane Nyamuzinda arhwêra ishwa ly'amalehe e Edeni*, ebushoshôkero, ahiramwo omuntu àbumbaga

⁹ Nyakasane Nyamuzinda ameza oku budaka emirhi ya ngasi bûko, yakusîmîsa isû na minjà okulîbwa, yalimwo omurhi gw'obuzîne aha karhî k'ishwa n'omurhi gw'okumanya† aminjà n'amabî.

¹⁰ Kurhenga omu Edeni (ishwa ly'amasîma) olwîshi lwakâg'ihulula lwaj'idômerera ishwa, lwakacigabamwo kani lushube nyîshi ini.

¹¹ Olwîshi lurhanzi ye Pishone, luhulula luzunguluke ecihugo ca Havila, era munda ebà amasholo,

¹² n'amasholo g'eyo garhahimwa kuyinjiha, eyo ebà n'obukù bubaya bwinjà n'ibuye ly'onice.

§ 2:7 2, 7 Amufûhira omûka: kwo kuderha oku omûka gw'omuntu guruhenga emwa Nyamuzinda yênene. * 2:8 2, 8 Kurhali kwa bulagîrire okulongereza ecihugo eryo ishwa ly'Edeni lyabâgamwo. Kwo kuderha oku eryo ishwa ly'amasîma, limanyisize obwôhere nkana Adamu na Eva bâlimwo embere bagomere Nnâmahanga n'ecâha c'ecisiki. † 2:9 2, 9 Omurhi gw'okumanya aminjà n'amabî, luli lwîganyo lw'ecâha. Kwo kuderha oku ojira ecâha, abà ayôsire amanyire aminjà n'amabî. Anabè arhacilonzizi okushimba enjira za Nnâmahanga. Ecâha bubà bucîbone. Ojira ecâha agomera Nnâmahanga n'okulonza okubà nka Ye. Analahire okuyumva Nnâmahanga wamulemaga.

¹³ Olwîshi lwa kabiri luderhwa Gihoni: luhul-
ula luzunguluke ecihugo ca Etiopiya.

¹⁴ Olwîshi lwa kasharhu luderhwa Tigri: luhu-
lula ebushohokero bwa Asûru. Olwîshi lwa kani
luderhwa Eufrate.

¹⁵ Nyakasane Nyamuzinda arhôla olya muntu
amuhira omu ishwa lya Edeni, mpu akalihinga
analilange.

¹⁶ Nyakasane Nyamuzinda aha omuntu eri
irhegeko: «Wanalya oku ngasi murhi guli omu
ishwa,

¹⁷ ci omurhi gw'okumanya aminjà n'amabî
orhahîraga okagulyâkwo, bulya amango
wacîshomya wagulyakwo erhi onafire‡».

¹⁸ Nyakasane Nyamuzinda aderha, erhi:
«Kurhali kwinjà omuntu ayôrhe yêne, rhumujirire
omurhabâzi omushushire».

¹⁹ Nyakasane Nyamuzinda arhôla obudaka
abumbamwo ngasi nsimba z'erubala n'ebinyunyi
by'emalunga byoshi, abihêkera omuntu mpu
alole kurhi abiyîrika: ngasi oku omuntu
abiyîrikaga kwo byanayîrisirwe.

²⁰ Ntyo omuntu ayîrika ebishwêkwa byoshi,
orhunyunyi rhw'emalunga rhwoshi n'ensimba
z'erubala, ci omuntu arhabonagamwo
murhabâzi omushushire.

²¹ Nyakasane Nyamuzinda arhogeza kwo
omuntu îrò ly'enkwîra, nyamuntu ahunira;

‡ 2:17 2, 17 Olusiku wagulyakwo, ho na halya wanafâ. Omuntu
omu bidaka arhengaga mwo anagaluke nka kula ngasi ciremwa
coshi ca hano igulu cagaluke omu idaho. Ci kwône omuntu anka-
fulumusire olwo lufû nk'arhagomeraga Nnâmahanga. Omuntu
yêne anacirhege olufû omu kurhayumva kwâge (Rhulole omu
Murh 3, 19).

amushugula omurhibadu ashosha eminyafu aha omurhibadu gwarhengaga.

²² Ogwo murhibadu, Nyakasane Nyamuzinda àshugulaga oku mulume, atulamwo omukazi ana-mulêrhera omulume.

²³ Nnamulume, erhi: «Lêro oyu ye mun-yafu gw'omunyafu gwâni na kavuha k'orhuvuha rhwâni. Ayish'ikaderhwa mukazi (isha) bulya omu mulume (ish) arhenzire» (Ayish'ikaderhwa mukà-mulume bulya omu mulume arhenzire).

²⁴ Co cirhuma omulume akwânîne aleke îshe na nnina acîshwekerekwo mukâge n'oku bali babiri bahinduke mubiri muguma§ (bayish'ihinduka muguma)

²⁵ N'obwo bombi bàli bushugunu; omulume n'omukazi, ci barhakâg'iyumvanya nshonyi.

3

Ecâha cirhanzi

¹ Enjoka yo yali nsimba nyengûza omu nsimba z'erubala zoshi Nyakasane Nyamuzinda ajiraga.

§ 2:24 2, 24 Olya muntu ayâkuzagya n'omwîshingo, erhi: «Oyu ye kavuha karhengaga omu mavuha gâni, ye munyafu gw'oku minyafu yâni» bulya amâbona mukâge. Omwandisi amanyîsize kurhi omulume ashwira mukâge, na kurhi omukazi ashwira ibâ; balame haguma omu cinyabugumà. Embere za Nyamuzinda, omulume n'omukazi bayumânana bulya bali ba nkomokà nguma. Nyamuzinda amujirira omurhabâzi omushushire.

Wanjoka* abwîra omukazi, erhi: «Ka kwo kunali Nnâmahanga adesire: Murhahîraga mukalya oku murhi ciru n'omuguma gw'omu ishwa?»

² Nyamukazi ashuza wanjoka, erhi: «Rhw-analya amalehe g'emirhi eri omu ishwa,

³ ci amalehe g'omurhi guli aha kâgarhî k'ishwa gwoki, Nnâmahanga adesire: murhagalyagakwo, ciru murhaguhumagakwo bulya erhi kufâ mu-nafire»

⁴ Ci wanjoka abwîra nnamukazi, erhi: «Nanga murhakafa mâshi!

⁵ Kali ciru Nnâmahanga amanyire oku amango mwânagulyekwo amasû ginyu gânayiguke mu-nahinduke nka banyamuzinda mukâmanya aminjà n'amabî».

⁶ Lêro nyamukazi abona nk'omurhi guli mwinjà okulîbwa, gunali gwa kusîmîsa amasû gunali gwa kucîfinjwa n'okudômwamwo obwenge; arhôla irehe alyâko, anahà ibà wali bonaye, naye alyâkwo.

⁷ Erhi amasû gâbo bombi gayiguka, bàbona oku bali bashugunu†; bazingazinga ebyâsi by'omulehe babiyambalira omu cibunu.

⁸ Banaciyumva Nyakasane Nyamuzinda ajà

* **3:1 3, 1** Eyo njoka luli lwîganyo lw'olya mushombanyi Shetani, olya warhebaga ababusi bîrhu barhanzi erhi bajira ecâha. Shetani ashomba Nnâmahanga, nîrhu rhwêne kushomba arhushomba. Alonza rhweshi arhuheze mpu ly'irhondo rhurhatamalaga oku ntebe y'obwâmi bwa Nyamuzinda, erya ntebe ahezagya erhi agomera Nnâmahanga. † **3:7 3, 7** Babona oku bali bashugunu; ecâha c'ecisiki cirhàli câha ca bugonyi. Càli câha ca bucibone bw'omuntu embere za Nnâmahanga; okucibona bushugunu kuli kumanya oku barhaligwêrhe ntêra yakuhima amashumi g'owabarhebaga.

acîgezageza omu ishwa oku hihûsi hy'olusiku, omulume na mukâge bacîfulika Nyakasane Nyamuzinda, omu karhî k'emirhi y'omu ishwa.

⁹ Ci Nyakasane Nyamuzinda ayâkûza[‡] omulume amubwîra, erhi: «Ngahi oli?»

¹⁰ Ashuza, erhi: «Nayumvîrhe wadunda amashando omu ishwa, namayôboha, bulya ndi mushugunu co carhumire nacîfulika».

¹¹ Ashub'idôsa, erhi: «Ndi wakumanyisize oku oli mushugunu? Ci akabà walire kwa gulya murhi nakuhanzagya nti irhondo orhahîraga okalya?»

¹² Nyamulume ashuza, erhi: «Omukazi wampebaga aha burhambi anampîre kwa gulya murhi nâni namanalyâkwo».

¹³ Nyakasane Nyamuzinda abwîra omukazi, erhi: «Bici ebyo wamajira wâni?». Nnamukazi ashuza, erhi: «Kali enjoka yamanteba lêro namalya».

¹⁴ Go mango Nyakasane Nyamuzinda abwîzirage enjoka, erhi: «Obwo wanajizire ntyo, ohehêrwe kulusha ngasi cishwêkwa na kulusha ensimba z'erubala zoshi; oku nda okola wâkagendera na katulo okola wâkâlya ensiku zoshi z'akalamo kâwe.

¹⁵ Nkola naheba enshombo ekarhî kâwe n'omukazi, ekarhî k'iburha lyâwe n'iburha lyâge:

[‡] **3:9 3, 9** Ayâkûza omulume; Nyakasane anayishe nka mucîranuzi amango g'olubanja. Anadôse oyâzire, anamuyêreke oku ahabire na buzinda bw'aho anamuhê oluhembo akwânine. Ntyo rhuyumvîrhe oku Nyamuzinda kushîbirira ashîbirira eciremwa câge, arhanalikirira wâge.

oyu âkusinaga irhweŝ nâwe omukomolere oku kansisira».

¹⁶ Abwîra nyamukazi, erhi: «Nkolanayûshûla amalumwa gêwe, n'amazîmi gêwe omu malumwa okola wakaburha abâna. Kulalikira okolaga wakalalikira balo, ci naye akola ayish'ikâkuzidohera*.»

¹⁷ Abwîra nyamulume, erhi: «Obwo wayumvîrhe mukâwe, wanalya kuli gulya murhi, n'obwo nakurhegekaga, nti irhondo orhahîraga okagulyâkwo, idaho lihehêrîwe erhi we rhuma. Omu malibuko okola wakâkulamwo eci walya, ensiku zoshi z'akalamo kâwe.

¹⁸ Mahwa n'emishûgi likola lyakâkufulukiza, okâlya n'enshogo lubala.

¹⁹ Kurhûbanukirwa emalanga okola wakâbonamwo omugati (biryo): kuhika oshubire omu budaka bulya mwo warhengaga. Oli katulo n'omu katulo wânashubire!».

§ 3:15 3, 15 Nyakasane alaganyize abantu oku abayôkola, abakûle omu njira y'ecâha. Ciru akabâ Shetani ahimaga omulume n'omukazi, arhahime iburha lyâbo. Nyakasane Nyamuzinda abwîra wanjoka, erhi: «Nahira enshombo akarhi k'iburha lyâwe n'ely'omukazi». Omuguma wayish'ihima shetani, ye Mucunguzi. Ayish'ikûla abambali omu bujâ bw'ecâha. * 3:16

3, 16 Eco câha ababusi bîrhu barhanzi bâjiraga, cârhulerhîre nyamanjâ w'obuhane: rhwaheza enshôkano z'omu Paradizo; abantu bârhondêra okufâ (Murh 3, 3), barhondêra okuyumva amagene mabî g'omubiri (Murh 3, 7), barhondêra okubona amalumwa amango g'okuburha n'omu mikolo. Okurhegeka, okushiga n'okushigwa bwâli burhumisi na bwîra; enyuma ly'eco câha okurhegeka kukola kuhorha n'okurhegekwa kuzidohere orhegesirwe. Hano Yezu ayishicungula abantu ye waderha, erhi: omushigo gwâni guli mutûdu n'omuzigo gwâni guli mulembu (Mat 11, 30)

²⁰ Omuntu ayîrika mukâge erya Eva, «Hawa» bulya ye nnina wa abazîne boshi.

²¹ Nyakasane Nyamuzinda âjirira omulume n'omukazi ebishûli by'empù† àbayambika.

²² Nyakasane Nyamuzinda aderha, erhi: «Alagi oku omuntu akola ali ak'îrhu erhi kumanya aminjà n'amabî kurhuma. Mumanyage, arhacihîraga alîka okuboko kwâge mpu ahumbûle oku murhi gw'obuzîne, agulye alame ensiku zoshi!».

²³ Nyakasane Nyamuzinda amuhimva omu ishwa lya Edeni (masîma), mpu ly'agend'ihinga obudaka arhengagamwo.

²⁴ Ahimva omuntu anahira bakerubini n'engulumira y'engôrho yalaza ebushoshôkero bw'ishwa ly'amasîma, lyo balanga enjira ejà ebwa murhi gw'obuzîne (lyo bahagalika omuntu arhahume oku murhi gw'obuzîne).

4

Olwa Kayini na Abeli

¹ Adamu ahamuka kuli mukâge Eva. Eva ayâlala anaburha Kayini. Aderha, erhi: «Namashobôla omuntu emwa Nyakasane».

² Ashub'iburha omulumuna Abeli. Abeli ali mushwesi wa bishwêkwa ci Kayini ali muhinzi wa budaka.

³ Erhi kugera mango, Kayini arhûla nterekêro emwa Nyakasane ebi akûlaga omu budaka,

† **3:21 3, 21** Eci cijiro ciyêrekîne kurhi Nyakasane abêra abâmuogomire olukogo. Omuntu wal'ikola ayambala ebyâsi, Nyakasane amuyambika oluhù lw'ensimba.

4 Abeli naye arhûla ebiburhwa birhanzi by'ebibuzi byâge n'amashushi gâbyo. Nyakasane ayankirira Abeli n'entûlo* yâge,

5 ci arhayankiriraga Kayini n'eyâge ntûlo. Kayini akunirira okwo n'obusù bwâge bwazinz-ibala.

6 Nyakasane abwîra Kayini, erhi: «Cirhumire wakunira, cirhumire obusù bwâwe bwazinz-ibala?

7 Nkawal'ijizire bwinjà, karhinga orhayinamwiri amalanga? Ci akabà orhajiziri bwinjà, ecâha cishurhamire aha lusò lwâwe, ciri cakulâlîra, ci ocîhangâne ocihime».

8 Kayini abwîra omulumuna Abeli, erhi: «Rhujè ebulambo!». Oku bali omu bulambo, Kayini ayînamula okuboko acîrhulirakwo Abeli anamu-niga.

9 Go mango Nyakasane abwîzire Kayini, erhi: «Ngahi mulumuna wâwe Abeli ali?». Ashuza, erhi: «Ntamanhiri. Ka nie mmulanga mulumuna wâni?».

10 Amushuza, erhi: «Bici ebi wamajira? Izù ly'omukò gwa mulumuna wâwe lyamanyakûza kurhenga okw'idaho.

11 Buyôrhe buhehêrwe obudaka bwamiraga omukò gwa mulumuna wâwe erhi werhuma.

12 Erhi okacihinga obudaka burhakacikuyerera bici, wâbà kahûkà, wajà wayêrûka omu igulu†».

13 Kayini abwîra Nyakasane, erhi: «K'ecâha câni ciri cinene bwenêne cirhakababalirwa?»

* 4:4 4, 4 Entûlo ya Abeli; olole Hbr 11, 4. † 4:12 4, 12 kahûkà wajà ayerêrûka, ye rhuderha cindi cinwa: karhebera

14 «Lolà oku wamampiva muli lîno ishwa nnangwâsirwe ncîfulike hali na nâwe, nkolaga nâbà karharhinda na karhebera muno igulu, owanambugâne hali amango akanyîrha.»

15 Ci Nyakasane amubwîra, erhi: «Ci kwoki ngasi wayîrhe Kayini acîholwa kali nda!». Nyakasane ahirakwo Kayini ecimanyîso, mpu lyo ngasi wâmurhimâne arhamushûrhaga.

16 Kayini acîyêgûla kuli Nyakasane anayûbaka omu cihugo ca Nodu, ebushoshôkero bw'ishwa ly'amasîma.

17 Kayini ashamuka bona mukâge, mukâge ayâlala anaburha Enoku; ayûbaka ecishagala aciyîrika erya Enoku, cirhenzire oku izîno ly'omugala Enoku.

18 Enoku aburhirwa Iradi‡, Iradi aburha Mehuyael na Mekuyael aburha Metushael. Metushael aburha Lâmek, Lâmek arhôla bakazi babiri: muguma ye Ada n'owundi ye Zila.

19 Lâmek arhôla bakazi babiri: muguma ye Ada n'owundi ye Zila.

20 Ada aburha Yabal: y'îshe w'abahanda omu bifumba bajabalusa ebishwêkwa.

21 Omulumuna yewali Yubal: yewali îshe w'abaziha olulanga n'akarhêra.

22 Zila naye aburha Tubal Kayini, mutuzi, y'îshe w'abakola amarhale n'ebyûma. Mwâlî wâbo Tubalkayini yewali Nahama.

23 Lâmek abwîra bakage, erhi: «Ada na Zila, yumvirhizi izù lyâni; bakà Lâmek, rhegi amarhwîri oku bino namubwîra: “nayîsire

‡ 4:18 4, 18 Aha bayêrekîne oku omwâna Iradi eri nshôkano Nyamuzinda ahîre Enoku.

omuntu okwenge amanyâgaza nayîrha n'omushikira okwenge amampukula"».

²⁴ «Kayini anacîholerwe kali nda ci Lâmek yêhe kali makumi gali nda na nda».

²⁵ Adamu ashub'ishamuka bona mukâge, nyamukazi aburha Set, bulya aderha, erhi: «Nyamuzinda amanshobôza owundi mwâna ahâli ha Abeli, bulya Kayini amuyisire».

²⁶ Set naye aburhirwa omugala, amuyîrika erya Enosh. Go mango barhangiraga okucîkumba YHWH, Nyakasane.

5

Bashakulûza b'embere z'ecihonzi cinene

¹ Alaga ecitabu c'emîmo y'Adamu. Erhi Nnâmahanga alema omuntu, amujira oku nshusho ya Nnâmahanga;

² mulume n'omukazi abalemire, abagisha anabayîrika bantu erhi abalema.

³ Adamu al'igwêrhe myâka igana na makumi asharhu, erhi aburha omugala oku nshusho yâge n'oku cikebo câge, anamuhà izîno lya Set.

⁴ Erhi ayûs'iburha Seti, Adamu ashub'ilama myâka magana munâni anaburha abagala n'abâli.

⁵ Akalamo k'Adamu koshi kali ka myâka magana mwenda na makumi asharhu*, agal'ifà.

* 5:5 5, 5 Rhurhamanyiri bwinjinjà omubalè gw'emyâka y'arnaburhwa ga bashakulûza bîrhu barhanzi. Rhurhankamay'itwikanula erhi eyo myâka bâdesire balamire yo n'eyo. Hali amango erhi eri myâka ya kalamo ka ngasi mulala; kwo kuderha myâka y'abo bantu kuhebakwo n'eya binjikulu bâbo. Eyo myâka yâbo erhuyêresire oku gwanali mugisho gwa Nyamuzinda, yajà yanyiha erhi byâha byâbo birhumire.

⁶ Set al'igwêrhe myâka igana n'irhanu erhi aburha Enosh.

⁷ Erhi abà amâburha Enoshi, Set ashub'ilama myâka magana munâni na nda anaburha abagala n'abâli.

⁸ Akalamo ka Set koshi kali ka myâka magana mwenda n'ikumi n'ibiri: agal'ifà.

⁹ Enoshi al'igwêrhe myâka makumi gali mwenda erhi aburha Kenan;

¹⁰ erhi abà amâburha Kenan, Enosh ashub'ilama myâka magana munâni n'ikumi n'irhanu, anashub'iburha abagala n'abâli.

¹¹ Akalamo ka Enosh koshi kali ka myâka magana mwenda n'irhanu; agal'ifà.

¹² Kenan al'igwêrhe myâka makumi gali nda erhi aburha Mahalaleel.

¹³ Erhi abà amâburha Mahalaleel. Kenan ashu'ilama myâka magana munâni na makumi anni, anakaburha abagala n'abâli

¹⁴ Akalamo ka Kenan koshi kali ka myâka magana mwenda n'ikumi, agal'ifà.

¹⁵ Mahalaleel al'igwêrhe myâka makumi gali ndarhu n'irhanu erhi aburha Yêred:

¹⁶ Erhi abà amâburha Yêred, Mahalaleel ashub'ilama myâka magana munâni na makumi asharhu, anakaburha abagala n'abâli.

¹⁷ Akalamo ka Mahalaleel koshi kali ka myâka magana munâni na makumi galimwenda n'irhanu, agal'ifà.

¹⁸ Yared aligwêrhe myâka makumi galindarhu n'ibiri erhi aburha Enokh;

¹⁹ Erhi abà amâburha Enokh, Yêred ashub'ilama myâka magana munâni anakaburha abagala n'abâli.

²⁰ Akalamo ka Yêred koshi kali ka myâka magana mwenda na makumi galindarhu n'ibiri: agali'ifà

²¹ Enokh aligwêrhe myâka makumi galindarhu n'irhanu erhi aburha Metushaleme.

²² Enokh alusibwa na Nnâmahanga. Erhi abà amâburha Metushaleme, Enokh ashub'ilama myâka magana asharhu anakaburha abagala n'abâli.

²³ Akalamo ka Enokh koshi kali ka myâka magana asharhu na makumi galindarhu n'irhanu.

²⁴ Bulya Enokh alilusîbwe na Nyamuzinda, arhaciberaga eno igulu. Nyamuzinda amuhêka.

²⁵ Metushaleme aligwêrhe myâka igana na makumi galimunani na nda erhi aburha Lâmek.

²⁶ Erhi abà amâburha Lâmek, Metushaleme ashub'ilama myâka magana nda na makumi galimunani n'ibiri, anakaburha abagala n'abâli.

²⁷ Akalamo ka Metushaleme koshi kali ka myâka magana mwenda na makumi galimwenda na mwenda, agal'ifà.

²⁸ Lâmek aligwêrhe myâka igana na makumi galimunani n'ibiri erhi aburha omugala.

²⁹ Amuyîrika erya Nûhu, omu kuderha, erhi: «Oyu ayishirhurhûliliza oku mukolo n'omurhamo gw'amaboko gîrhu, bulya Nyakasane ahehêre obudaka».

³⁰ Erhi abà amâburha Nûhu, Lâmek ashub'ilama myâka magana mwenda na makumi galimwenda n'irhanu, anakaburha abagala n'abâli.

³¹ Akalamo ka Lâmek koshi kali ka myâka magana nda na makumi galinda na nda, anagal'ifà.

³² Nûhu aligwêrhe myâka magana arhanu erhi

aburha Sem, Ham na Yafet.

6

Obumînya bwaluga omu igulu

¹ Erhi abantu barhangira baluga en'igulu, bàburha abanyere,

² bene Nyamuzinda* bàbona oku abanyere b'abantu bali binjà. Babayankamwo abà banalilonzize.

³ Lêro Nyakasane aderha, erhi: «Omûka gwâni guruhacibêre ensiku zoshi omu muntu, n'obo ali mubiri† n'akalamo kâge kakola kabà ka myâka igana na makumi abiri».

⁴ Ago mango, en'igulu yali abanênênè-mikalarhu- ciru n'enyuma zâho, amango bene Nyamuzinda bakâg'iyanka abanyere b'abantu, abo banyere bakâburha abâna: zo zirya ntwâli za mîra, bantu b'irenge.

* **6:2 6, 2** «Bene Nyamuzinda» (omu kushimba Lul 29, 1; 89, 7; Ayu 1, 6; 2, 1; 38, 7) banahash'ibà birya biremwa abapagani bakâg'iharâmya. Hali n'amango Abâmi nabo, bakâg'iderhwa «bene Nyamuzinda» (Rhulole muli 2 Sam 7, 14; Lul 2, 7; 89, 27). Na binjikulu ba Seti nabo bacidesirwe «bene Nyamuzinda» na bene Kayini bakaz'iderhwa «bene abantu». Abatwî b'emmanja bangasi ishanja badesirwe bene Nyamuzinda bulya balibajira omukolo gwa Nyamuzinda: okutza emmanja, co cirhumire bahunyirwe okubà bashinganyanya, lolà Olulanga lwa 81(82). † **6:3 6, 3** Ogu mulongo guruhulângwire oku omuntu gubà mubiri, n'omubiri gubà muzamba. Obuzibu n'akalamo k'omubiri birhengerera emwa Mûka gwa Nyakasane (Rhulole omu Murh 2, 7). Abâmi bakâg'ihâbwa Mûka, kwâgo kwâgo amango bashigwa amavurha (1 Sam 10, 6.10; 11, 6; 16, 13). Ago mango, «Mûka» anabashobôze emisî y'okurhegeka n'ey'okucîranula (Rhulole muli Lul 72, 1; End 4, 2; Iz 11, 4-5).

⁵ Nyakasane abona oku amabî g'abantu gâluzire en'igulu na ngasi muhigo gwabali emurhima gwâli gwa mabî gwône.

⁶ Nyamuzinda acîganya mpu eci alemeraga omuntu hano igulu, alumwa bwenêne omu murhima gwâge.

⁷ Nyakasane aderha, erhi: «Omu igulu nkola naholola abantu nalemaga; bône ensimba n'ebinyâgârha n'ebinyunyi by'emalunga, bulya namaciganya[‡] ecarhumaga nabijira».

⁸ Ci Nûhu yêhe arhona emwa Nyakasane.

⁹ Olwa Nûhu luno. Nûhu ali muntu mushinganyanya na mwîrhonzi omu bantu b'amango gâge analikulikîre Nyakasane.

¹⁰ Nûhu aburha abagala: Sem, Ham na Yafet

¹¹ Igulu lyashûbuka embere za Nyamuzinda, lyanayunjula ntambala.

¹² Nyamuzinda alola igulu abona oku nêci lishûbusire bulya ngasi muntu ali akola agwerhe olugendo lushûbusire.

Okucîrheganya oku lw'ecihonzi

¹³ Go mango Nyakasane abwîzirage Nûhu, erhi: «Kuli nie, amango g'obuzinda bw'omuntu

[‡] **6:7 6, 7** Nyakasane acîganya, kwo na kuguma omu 1 Sam 15, 11. Obubî bw'omuntu bwarhuma abihira Nyakasane. Obwo bubî bwarhengeraga omu kubona omuntu alemirwe ntagengwa. Kandi oku kuyêrekîne oku Nyamuzinda analolêreze obwôhere bwa bene omuntu, ci okwo kurhankarhuma abalikirira. Arhankarhuhe-mukira, arhanatwa omu kanwa kâge. Ci omanyage oku olu luli luderho lwa bantu olu bahugwire mw'ebi binwa. Omu kuderha n'obwâlagale bwoshi, Nyakasane arhankaciganya erhi ayumve omungo. Kwâli kulonza okumanyîsa oku ebijiro by'abantu byâli bigalugalu omu masû ga Nyakasane.

gahisire, bulya igulu lyasherîre erhi bo bàrhuma, liyunjwîre bumînya. Niene nkolaga nabashâba haguma n'igulu.

¹⁴ Ocitulire obwârho bw'omurhi gw'enshebeyi gwadwa amagoba; ogabe obwârho mwo rhuyumpa rhuyumpa, higuma enyanya ly'ehindi, onabushîge enungulu omu ndalâlâ n'emugongo.

¹⁵ Alaga oku wâjira: obwârho bubè na makano makumi asharhu ga bulî, makumi arhanu ga bugali, makumi asharhu ga kadubwî.

¹⁶ Omu bwârho ohiremwo burhungiri n'ah'ikano liguma enyanya oshwinje. Lunda luguma ohireyo omuhango gw'obwârho. Olujire mishonezo: ah'idako, aha karhî n'aha nyanya.

¹⁷ Nkolaga narhuma ecihonzi, kwo kuderha mîshi, en'igulu, ah'idako ly'amalunga, gashâbe ngasi ciremwa ciyîsa omûka; ebiri en'igulu biherêrekere.

¹⁸ Cîkwône wêhe nâkuhà endagâno. Wayîsh'ijà omu bwârho mwen'abâna bâwe, mukâwe, na bali-kazi bâwe.

¹⁹ Omu bizîne byoshi, na ngasi mubiri, orhôle bibiri bibiri bya ngasi lubero, obihugire omu bwârho, lyo bibêrana obuzîne haguma nâwe: hakâba akalume n'akakazi.

²⁰ Ebinyunyi kushimbana n'obûko bwabyo, ebishwêkwa kushimbana n'obûko bwâbyo, n'ebiyandala kushimbana n'obûko bwâbyo, bibiri bya ngasi bûko bibêre nâwe, lyo bibêrana akalamo.

²¹ Wêhe orhôle ngasi bûko kalyo, olunde hôfi hâwe: byâyishibà bîryo byâwe na bîryo by'ebyo bintu».

²² Nûhu ashimba byoshi, nk'oku Nyakasane

alimurhegesire, kwo anajizire.

7

Nûhu ajà omu nkugè

¹ Nyakasane ashub'ibwîra Nûhu, erhi: «Jaga omu bwârho mwene omulala gwâwe gwoshi, bulya nabwîne oku oli mushinganyanya embere zâni muli elira iburha.

² Oku ngasi bûko bwa nsimba ecîre, orhôle mwo mahali nda, akalume n'akakazi kâko; omu bûko bw'ensimba zihumânya orhôle ihasha liguma, akalume n'akakazi kâko.

³ N'omu ngasi bûko bwa binyunyi bicîre, orhôle mahasha nda, akalume n'akakazi kâko, lyo obûko burhag'ihera en'igulu.

⁴ Bulya enyuma lya nsiku nda, naniêsa enkuba en'igulu nsiku makumi anni na madufu makumi anni; en'igulu naholola ngasi cizîne najiraga».

⁵ Nûhu ajira ebi Nyakasane ali amurhegesire byoshi.

⁶ Nûhu aligwêrhe myâka magana ndarhu erhi ecihonzi ciyisha, go mîshi okw'igulu.

⁷ Nûhu ajà omu bwârho haguma n'abagala na mukâge n'abâli-kazi, lyo bayâka amîshi g'ecihonzi.

⁸ Ensimba zicîre n'ezihumânya, ebinyunyi na ngasi binyafûka oku idaho byadaha omu bwârho bibiri bibiri,

⁹ akalume n'akakazi byoshi na Nûhu, nk'oku Nyakasane analirhegesire Nûhu.

¹⁰ Erhi ensiku nda zihika, amîshi g'ecihonzi gacihira oku idaho;

¹¹ omu mwâka gwa magana ndarhu g'akalamo ka Nûhu, omu omwêzi gwa kabiri, omu nsiku

ikumi na nda z'omwêzi, lwo n'olwo lusiku, amaliba g'ekuzimu gafunûnuka n'enshalalo z'emalunga zahulula.

¹² Enkuba yania en'igulu nsiku makumi anni na madufu makumi anni.

¹³ Lwo n'olwo lusiku lyo Nûhu, boshi n'abagala Sem, Ham na Yafet, mukà Nûhu, abâli-kazi basharhu, bakà abagala:

¹⁴ boshi n'ebizîne byoshi kushimbana n'obûko bwâbyo, ensimba kushimbana n'obûko bwâzo, ebiyandala oku idaho kushimbana n'obûko bwâbyo, ebibalala kushimbana n'obûko bwâbyo, ebinyunyi byoshi na ngasi hibalala, bàjaga omu bwârho.

¹⁵ Bajà emunda Nûhu ali omu bwârho, babiri babiri ba ngasi ciyîsa omûka.

¹⁶ Abo bayishaga ndume n'enkazi ba ngasi bûko, bobadahîre nk'oku Nyamuzinda anabarhegekaga. Nyakasane ayîgala obwârho abahà omugongo.

Namugege

¹⁷ Ecihonzi càba nsiku makumi anni, oku amîshi gayushûka n'obwârho bwasôkera enyanya z'igulu.

¹⁸ Oku amîshi galuga ganayushûka okw'igulu n'obwârho bwayerêra oku mîshi.

¹⁹ Amîshi gajà gayushûka kulusha oku nyanya z'igulu ganabwîka ngasi ntondo ndîrî zinaba ah'idako ly'amalunga.

²⁰ Amîshi gabwîkaga entondo, garhaluka makoro ikumi n'arhanu.

²¹ Ngasi kazîne kaherêrekera: ebigera okw'idaho, ebinyunyi, ebishwêkwa, ensimba

z'erubala, na ngasi bidûdûsa en'igulu na abantu boshi.

²² Kwo kuderha oku ngasi hyàli en'igulu hyàfa: ngasi biyîsa omûka emazûlu.

²³ Ntyo kwo ebyàli en'igulu byoshi byàholokaga: haguma n'abantu, ebishwêkwa, ebinyafûka n'ebinyunyi by'emalunga; byoshi byahirigirha en'igulu ci hasigala Nûhu yêne na ngasi kali omu bwârho bonaye.

²⁴ Amîshi gayôrha gabwîkîre igulu nsiku igana na makumi arhanu.

8

Okuyûrha kw'ecihonzi

¹ Nyamuzinda akengêra Nûhu, ensimba n'ebishwêkwa byàli bo naye omu bwârho. Nyamuzinda ageza empûsi oku igulu, ntyo amîshi gajà gayonda.

² Amaliba g'ekuzimu n'enshalalo z'emalunga byayigalwa; n'enkuba yayimanzibwa emalunga;

³ amîshi gajà gayonda bunyi bunyi, gagana erhi kugera nsiku igana na makumi arhanu.

⁴ Omu mwêzi gwa kali nda omu nsiku ikumi na nda z'omwêzi, obwârho bwadekerera oku ntongo Ararat*.

⁵ Amîshi gajà gayonda gajà gayonda bunyi bunyi kuhika mwêzi gw'ikumi. Omu mwêzi gw'ikumi, olusiku lurhanzi lw'omwêzi orhurhwerhwe rhw'entongo rhwaboneka.

* **8:4 8, 4** Ararati eri ntongo y'omu Aziya, omu cihugo ca Mezopotamiya (Mwa zino nsiku cikola cihugo ca Iraki).

⁶ Erhi hagera nsiku makumi anni, Nûhu ayigula ilolero ly'obwârho alijizire omu bwârho anahulusa hungwe mpu aj'ilola erhi amîshi gakazire.

⁷ Hungwe† ahuluka ci akâjà eyi n'eyi alinda oku amîshi gakala okw'igulu.

⁸ Lêro Nûhu ahulusa engûkù mpu alole erhi amîshi gakazire okw'idaho;

⁹ ci wangûkù erhi abona arhabwini aha ahira obulà bw'olushando, ashubira omu bwârho, bulya amîshi gaciri okw'igulu. Nûhu alambûla okuboko, ayigwârha anashub'iyidahya omu bwârho hôfi naye.

¹⁰ Alinda zindi nsiku nda, ashub'ihulusa engûkù omu bwârho,

¹¹ engûkù yamushubirakwo bijingo, abona ekola edwîrhe ehishami hy'omuzêtuni omu mulomo. Nûhu ayumva oku amîshi gaganyire okw'igulu.

¹² Ashub'ilinda zindi nsiku nda, ashub'ilika engûkù egende: erhacigalukaga aha ali.

¹³ Omu mwâka gwa magana ndarhu na muguma y'akalamo ka Nûhu, omu mwêzi gwa burhanzi, omu lusiku lurhanzi ly'omwêzi, amîshi gali gamagana okw'igulu; Nûhu akula omufûniko gw'obwârho, abona oku obululi b'igulu bwakazirekwo amîshi.

¹⁴ Omu mwêzi gwa kabiri, omu nsiku makumi abiri na nda igulu lyoshi lyakala.

Okurhenga omu nkugè

† 8:7 8, 7 Omu kushimba engani z'abantu b'e Babiloni, binyunyi bisharhu birhàshwekagwa: hungwe (ecihungu), engûkù n'ehiremberembe.

15 Nyamuzinda arhegeka Nûhu, erhi:

16 «Huluka omu bwârho mwena mukâwe, bagala bâwe na bali-kazi bâwe haguma nâwe.

17 Ensimba za ngasi lubero muli mweshi, orhunyunyi, ebishwêkwa na ngasi biyandala binadûdûsa okw'igulu, obihuluse haguma nâwe, lyo bihasha okulumîra igulu, biyololoke biluge hoshi».

18 Nûhu ahuluka n'abagala, na mukâge, n'abâli-kazi.

19 Ebizîne byoshi na ngasi bishwêkwa n'orhunyunyi rhwoshi n'ebiyandala binadûdûsa oku igulu kushimbana n'obûko bwabyo, byahuluka omu bwârho.

20 Go mango Nûhu ayubasirage oluhêrero lwa Nyakasane; arhôla ngasi bûko bwa nsimba ecîre na ngasi rhunyunyi rhucire, arhûla embâgwa z'okusingônola oku luhêrero.

21 Nyakasane abayiza hirya hibayo hinjà anacigerereza, erhi: «Ntakacihêrera igulu

bundi erhi muntu orhuma, bulya iralà[‡] lyâge libà liyêrekîre amabî kurhenga emuhimbo, ntakacishangula bundi ebizîne nk'oku nzind'ijira.

²² Oku igulu licihaba, okumîra/ kurhwêra n'okusârûla, emboho n'idûrhu, ecanda n'empondo, obudufu n'omûshi, birhakacihusa kubaho».

9

Bwôrhere buhyâhya bw'igulu. Endagâno ya Nnâmahanga n'ebiremwa byâge

¹ Nyamuzinda anacigisha Nûhu boshi n'abagala anacibabwîra, erhi: «Muburhe, muyôloloke, munabumbe igulu bantu.

² Mubè còbà na bacôbohwa b'ensimba zoshi z'oku igulu n'enyunyi zoshi z'emalunga, n'ebinyâgârha oku igulu lyoshi, n'enfî zoshi z'omu nyanja: byoshi mbihizire omu nfune zinyu.

[‡] **8:21 8, 21** Omurhima ye muntu. Iralà lyâge liyêrekana ecimuli e murhima. Omu murhima mwo murhenga engerêrezo nyinjà n'embî. Enderho, emihigo n'ebijiro, byoshi birhengerera omu murhima. Nyamubâho ayishi ngasi murhima bwinjinjà (1 Sam 16, 7; Lul 17, 3; 44, 22; Yer 11, 20). Obwôrhere bwinjà n'obushibirizi bw'Akanwa ka Nnâmahanga burhengerera omu murhima (Lul 51, 12.19; Yer 4, 4+; 31, 31-33+; Eze 36, 26). Omuntu alongeza Nyamuzinda omu murhima gwâge (Lush 4, 29; Lul 105, 3; 119, 2.10), amurhege okurhwiri (1 Bâm 3, 9; Burh 3, 29; Hoz 2, 16; Lush 30, 14), amukolere (1 Sam 12, 20.24), amukuze (Lul 111, 1), amuzigire (Lush 6, 5); omurhima mwîrhohye, nkana na mucêse gwo murhima guruhajira bulyâya embere za Nyamuzinda n'embere z'abantu (Efz 1, 18). 9, 4: Rhulole omu Lev 17, 11-14; Lush 12, 23.

³ Ngasi bibà bizîne binafukunya byoshi byâbà biryo binyu, mmuhîre byo byoshi kuguma n'ebyâsi by'emburho.

⁴ Cikwône murhalyaga enyama mukanalya n'obuzîne bwâyo, kwo kuderha omukò*.

⁵ Ci kwônene namudôsa oku mukò gwa ngasi muguma muli mwe. Nanâdôse ebiryanyi byoshi ndôse n'omuntu, abantu bône na bône nanâdôse ogw'omukò gw'omuntu.

⁶ Owabulage omukò gw'omuntu, naye omukò gwâge gunabulagwe n'omuntu. Bulya oku nshusho ya Nyamuzinda omuntu alemagwa.

⁷ Mwêhe muburhe, muyôlooke, mubumbe igulu bantu munalirhegeke».

⁸ Nyamuzinda anacibwîra Nûhu n'abagala, erhi: «Loli oku nahira endagâno yâni ekarhî kinyu n'ekarhî k'iburha linyu enyuma zinyu.

⁹ Nanjizire eyi ndagâno haguma n'ebizîne biri haguma ninyu: enyunyi, ebintu bishwêkwa, ensimba muli mweshi,

¹⁰ rhuderhe omu kutwa bwofi, birya bya-narhengaga omu nkugè, ensimba z'igulu.

¹¹ Nfundisire endagâno yâni haguma ninyu: ntà mubiri gwacisherêre n'amîshi g'ecihonzi, harhakacibà cihonzi casherêza igulu».

¹² Nyamuzinda anaciderha, erhi: «Lolagi eci-manyîso c'endagâno nfundisire ekarhî kinyu na nâni, ekarhî k'ebindi biremwa munali mweshi nabyo, oku maburhwa gayisha.

* **9:4 9, 4** Rhulole omu Lev 17, 11-14; Lush 12, 23. Omu ngeso w'Abayahudi, omwaba bakagigubulaga, bulya owagulya gwo cimanyîso c'obuzîne, erhi amajisa Nnâmahanga ohâna obuzîne mashigwè

13 Niono mpizire omuherho gwâni omu bitù, co cabà cimanyîso c'endagâno yâni n'igulu.

14 Mango nkashûbûliza ebitù oku nyanya z'igulu n'omuherho gukaboneka omu citù,

15 aho nanakengêra endagâno nafundikaga ninyu, amîshi garhacihinduke cihonzi c'okusherêza ngasi mubiri.

16 Mango omuherho gukabà guli omu citù, nanagubona, nankengêre erya ndagâno y'ensiku n'amango eri ekarhî ka Nyamuzinda n'ebiyîsa omûka byoshi, rhuderhe ngasi mubiri gubà oku igulu».

17 Nyamuzinda anacibwîra Nûhu, erhi: «Eco co cimanyîso c'endagâno mpizire ekarhî kâni na ngasi mubiri guli oku igulu».

Iburha Iya Nûhu

18 Bagala ba Nûhu barhengaga omu nkugè bàli: Semu, Hamu na Yafeti. Hamu ye îshe wa Kanâni.

19 Abo oku banali basharhu bàli bene Nûhu bo banarhenzirekwo abantu, bâlumira igulu lyoshi.

20 Nûhu ebwa kubà àbâga muhinzi, arhondêra okukâhinga emizâbîbu.

21 Erhi acibà amanywa idivayi[†], àlaluka, àyôrha bushugunu omu ihêma lyâge.

22 Ham îshe wa Kanan abona îshe ali bushugunu, ajîbwîra bene wâbo oku bali babirhi embuga.

23 Ci Sem na Yafet banacirhôla ecirondo, bacîhira bombi oku birhugo bayisha bagenda

[†] 9:21 9, 21 Nûhu arhalonzagya n'obwâlagale mpu alaluke. Kuhika aho, arhal'icimanya oku idivayi lyanalalusa. Endalwè y'eryo idivayi yarhuma ayôrha bushugunu amango goshi ali îrò omu ihêma lyâge.

cinyumanyumà, babwîka îshe, barhahindulaga obusù, barhabonaga obushugunu bw'îshe.

²⁴ Erhi Nûhu arhengamwo erya ndalwè, amanya kurhi omugala murhò anamujirîre.

²⁵ Anacimubwîra, erhi: «Kanâni ahehêrirwe mâshi! Kuli bene wâbo abè ye wa buzinda omu bajà!».

²⁶ Anaciderha kandi, erhi: «Ayâgirwe Nyakasane Nyamuzinda wa Semu, ci Kanâni abè mujà wâge.

²⁷ Nyamuzinda agalihye Yafet, ahande omu mahêma ga Sem; ci Kanâni abè mujà wâge».

²⁸ Enyuma ly'ecihonzi, Nûhu acilamire yindi myâka magana asharhu na makumi arhanu.

²⁹ Akalamo ka Nûhu koshi kahisire omu myâka magana gali mwenda na makumi arhanu, buzinda bw'aho âfà.

10

Okushandabana kw'amashanja

¹ Alaga iburha lya bene Nûhu, Sem, Khamu na Yafeti, n'abâna babusire enyuma ly'ecihonzi cinene.

² Yafeti âburha Gomeri, Magogi, Madayi, Yavani, Tubali, Mesheki na Tirasi.

³ Bene Gomeri: Askenazi, Rifati, Togarma.

⁴ Bene Yavani: Elisha, Tarsisi, Abakitimi n'Abadodani.

⁵ Kuli barhengaga abashandabanaga omu birhwa bibà omu nyanja emwa amashanja. Bene Yafeti bagendibà ntyo ngasi baguma n'ecihugo câbo, n'olulimi lwâbo, n'emilala yâbo, n'amashanja gâbo.

⁶ Bene Khamu* bo: Kushi, Misrayimu, Puti na Kanâni.

⁷ Bene Kushi bo: Seba, Havila, Sabata, Rama na Sabuteka. Bene Rama bo: Sheba na Dedani.

⁸ Kushi àburha Nimrodi, ye warhangiraga oburhambo hano igulu.

⁹ Ali muhivi mukulu embere za Nyamubâho, co cinarhuma baderha mpu: «Kwo oli aka Nimrodi muhivi mukulu embere za Nyamubâho».

¹⁰ Ecihugo c'aga mashanja canacirhondêrera e Babeli, Ereki n'Akadi, bishagala biri byoshi omu cihugo ca Shineari.

¹¹ Arhulukâna mw'eco cihugo ajà e Asûru, ayûbaka Ninive, Rehoboti-Iri, Kalaha, na

¹² Reseni ekarhî ka Ninive na Kalaha, lugo lunene là.

¹³ Misarayim àburha bene Ludimu, bene Anemu, Lehabimu na Nafutuhimu.

¹⁴ Aburha Patrosimu, ba Kasiluhimu, bo barhengakwo Abafilistini na Bakafutori.

¹⁵ Kanâni aburha Sidoni yo nfula yâge, kandi Heti.

¹⁶ Ahirakwo Abayebuseni, Abamoriti, Abagirgashi,

¹⁷ ahirakwo Abahiviti, Abarkeni, Abasiniti,

¹⁸ ahirakwo Abarvadi, Abasemariti, Abahamatiti; enyuma z'aho emilala ya bene Kanâni yashadabâna yoshi.

¹⁹ Ecihugo ca bene Kanâni càli kurhenga e Sidoni, kugera e Gerari kujà e Gaza, kandi kugera olunda lw'e Sodomo, Gomora, Adma na Seboyimi

* **10:6 10, 6** Khamu, kandi erhi HAM ye enfarasè yahindwire CHAM, kwo kurhenga ecinza Chamites.

caj'ihwera e Lesha.

²⁰ Byanacibà ntyo kuli bene Khamu, ngasi baguma n'emilala yâbo n'ebihugo byâbo, haguma n'amashanja gâbo.

²¹ Semu naye agwêrhe eryâge iburha, ye îshe wa bene Eberi boshi ye na mukulu wa Yafeti.

²² Semu ye burha Elami, Asuri, Aripakisadi, Ludi na Arami.

²³ Bene Arami: Usi, Huli, Geteri na Mash.

²⁴ Aripakisadi àburha Selahi, na Selahi àburha Eberi.

²⁵ Eberi àburha bâna babirhi: owa burhanzi aderhwa Pelegi, bulya omu mango gâge mwo igulu lyagabanyikanaga, omulumuna naye aderhwa Yokotani.

²⁶ Yokotani aburha Almodadi, Shelefi, Hasar-maveti na Yera,

²⁷ Hadorami, Uzali, Dikala,

²⁸ Obali, Abimayeli na Sheba.

²⁹ Ofiri, Havila, Yobabu, abôla boshi bali bâna ba Yokotani.

³⁰ Ecihugo câbo câli kurhenga e Mesha kujà e Sefari, ntondo eri ebushoshôkero bw'izûba.

³¹ Kwo bali ntyo bene Semu, omu kushimba emilala yâbo, olulimi lwâbo na kandi omu kushimba ecihugo câbo n'amashanja gâbo.

³² Kwo bene Nûhu bayôlolosire ntyo omu milala, omu bûko n'omu mashanja gâbo. Baligi cisiki c'agandi mashanja goshi gabumbire igulu kurhenga amango g'ecihonzi.

11

Enkingi ya Babeli

¹ Igulu lyoshi lyagwêrhe iderha liguma na binwa biguma.

² Ebwa kubà abantu bajâga bagendagenda olunda lw'ebushoshôkero bw'izûba, lêro banacirhinda omu kabanda k'omu cihugo ca Shineyari: banaciyûbaka ahôla.

³ Banacibwîrana mpu: «Ewa yâgi, rhujire amatofali, rhugayôce n'omuliro». Amatofali gabà go mabuye g'okuyûbaka n'obulembo yâbà yo nsîma yagagwârha.

⁴ Banacibwîrana mpu: «Ewa yâgi: Rhuyûbake olugo, kandi rhuhirekwo enkingi yahika oku nkuba malunga. Ntyo nîrhu rhwanakâderha oku nîrhu rhuli balume là, na kandi okwôla kwanarhuma rhurhacishandabana omu igulu».

⁵ Nyamuzinda anacihona oku nkuba mpu naye ayish'ilola olugo n'enkingi abantu bayûbasire.

⁶ Nyamuzinda anaciderha erhi: «Alà oku boshi bali lubaga luguma banagwêrhe iderha liguma, ogwôla gwo murhondêro gw'eyi mikolo yâbo. Na bunôla ntà muhigo gwâbo gwakabula buyunjula kuli bo.

⁷ Kanya rhubunguluke, rhubashandire iderha, bahuzaure ntà baguma bacyumva abâbo.»

⁸ Nyamubâho âbashandabanya omu igulu lyoshi, kurhenga aho, baleka okuyûbaka olwo lugo.

⁹ Aho bahayîrika Babeli*, bulya ho Nyamubâho

* **11:9 11, 9** Babeli luli luderho lurhenzire omu lulimi lw'ecihabraniya. Kwo kuderha: ishâbâbè, kavango. Abantu barhaciyumvanyagya, bucîbone bwâbo burhumire. Ciru na kuhika ene abantu barhayumvanya n'obwo rhwabwîne obucunguzi muli Yezu Kristu.

ashandiraga iderha ly'abantu oku igulu, ahôla ho anabashandabanyizagya, bashandâla omu igulu lyoshi.

Bashakulûza ba Abrahamu

¹⁰ Alaga iburha lya Semu. Erhi ajira myâka igana, àburha Aripakisadi, myâka ibirhi enyuma ly'ecihonzi.

¹¹ Enyuma ly'okuburhwa kwa Aripakisadi, Semu ashub'ilama myâka magana arhanu, àburha abarhabana àburha n'abanyere.

¹² Erhi Aripakisadi àjira myâka makumi asharhu n'irhanu, àburha Selahi.

¹³ Aripakisadi abîre amâburha Selahi, ashub'ilama yindi myâka magana anni n'isharhu, àburha abarhabana n'abanyere.

¹⁴ Erhi Selahi àjira myâka makumi asharhu, àburha Eberi.

¹⁵ Selahi abîre amâburha Eberi, ashub'ilama yindi myâka magana anni n'irhanu, àburha abarhabana àburha n'abanyere.

¹⁶ Erhi Eberi àjira myâka makumi asharhu n'ini, àburha Pelegi.

¹⁷ Eberi abîre amâburha Pelegi, ashub'ilama yindi myâka magana anni na makumi asharhu àburha abarhabana àburha n'abanyere.

¹⁸ Erhi Pelegi àjira myâka makumi asharhu, àburha Rewu,

¹⁹ Pelegi abîre amâburha Rewu, ashub'ilama yindi myâka magana anni na makumi asharhu àburha abarhabana àburha n'abanyere.

²⁰ Erhi Rewu àjira myâka makumi asharhu n'ibirhi, àburha Serugi.

²¹ Rewu abîre amâburha Serugi, ashub'ilama yindi myâka magana abirhi na nda, âburha abarhabana âburha n'abanyere.

²² Erhi Serugi âjira myâka makumi asharhu, âburha Nahori.

²³ Serugi abîre amâburha Nahori, ashub'ilama yindi myâka magana abirhi, âburha abarhabana âburha n'abanyere.

²⁴ Erhi Nahori âjira myâka makumi abirhi na mwenda, âburha Terahi.

²⁵ Nahori abîre amâburha Terahi, ashub'ilama yindi myâka igana n'ikumi na mwenda, âburha abarhabana, âburha n'abanyere.

²⁶ Erhi Terahi ajira myâka makumi galinda, âburha Abram, Nahori na Harani.

Iburha Iya Terahi

²⁷ Alaga iburha Iya Terahi: Terahi âburha Abram, Nahori na Harani. Harani âburha Loti.

²⁸ Harani afîre embere z'îshe Terahi omu cihugo baburhiragwamwo, e Uru omu Kaldeya.

²⁹ Abram na Nahori banacijà omu buhya: mukà Abram izîno lyâge erhi ye Sarayi; mukà Nahori izîno lyâge erhi ye Milka, mwâli wa Harani, àligi îshe wa Milka na Yisika.

³⁰ Sarayi anacigumba: arhabonaga mwâna.

³¹ Terahi anacirhola omugala Abram, n'omwinjikulu Loti mwene Harani, n'omwâlikazi Sarayi mukà omugala Abram, boshi barhenga e Uru omu Kaldeya bajà omu cihugo c'e Kanâni, ci erhi bahika e Harani bayûbaka yo.

³² Ensiku z'akalamo ka Terahi: myâka magana abirhi n'irhanu, buzinda afîra aha Harani.

II. Olw'Abrahamu

12

Okuhamagalwa kw'Abrahamu

¹ Nyamubâho anacibwîra Abramû, erhi: «Orhenge omu cihugo cinyu, omulala gwâwe n'enyumpa ya sho, oje omu cihugo nakuyêreka.

² Nakujira ishanja linene, nakugisha n'izîno lyâwe lije irenge, lyabà mugisho!

³ Nagisha abakugisha, nahana n'abakakuhehêrera. N'amashanja g'igulu goshi gagishwa* muli we».

⁴ Abramû anacilikûla nk'oku Nyamubâho anamubwîraga, bagenda boshi na Loti. Abramû ali agwêrhe myâka makumi gali nda n'irhanu erhi arhenga e Harani.

⁵ Abramû anacirhola mukâge Sarayi na Loti, mugala w'omulumuna, ashana ebirugu byâge byoshi n'abambali ali akola agwêrhe aha Harani; balîkûla, bàjà omu cihugo c'e Kanâni. Banacihika obwo omu cihugo c'e Kanâni.

⁶ Abramû anacirhulukàna mw'ecola cihugo Kanâni, ahika ahantu hatagatifu e Sikemi, aha murhi gwa More. Ago mango erhi Banyakanani bayûbasire ecihugo.

⁷ Nyamubâho abonekera Abramû anacimubwîra, erhi: «Iburha lyâwe lyo nahà eci cihugo». Oku bundi Abramû ayûbakira Nyamubâho, wamubonekeraga, oluhêrero ahola.

* **12:3 12, 3** Muli Abramû, abantu b'amashanja goshi bâgishwa na Nnâmahanga, bulya Omucunguzi âbusirwe omu ishanja lyâge (Murh 3, 15). Obuyêmêre bwa Abramû: rhulole muli Rom 4; Gal 3, 8.

⁸ Kurhenga aho anacisôkera oku ntondo olunda lw'e bushoshôkero bwa Beteli, agwikayo ecirâlo. Akâsinza Beteli e buzikiro na Ai e bushoshôkero. Ayubakaho oluhêrero lwa Nyamubâho, anaciyâkûza izîno lyâge.

⁹ Ntyo Abramû ajà ahanda anahandûla, alinda ahika e Nêgebu.

Abramu aj'e Mîsiri

¹⁰ Ecizombo canacizûka omu cihugo, naye Abramû abungulukira e Mîsiri mpu aj'ibêrayo bulya ecizombo câli cidârhi bwenêne mw'eco cihugo.

¹¹ Erhi bakola baling'ihika e Mîsiri, Abramû anacibwîra mukâge Sarayi, erhi: «Lolà, nyîshi oku ôbà mukazi w'iranga linjà.

¹² Abanya-Mîsiri hano banarhubona ntya banaderha mpu mukâge oyu, n'abo bananyîrha, bakuleke.

¹³ Kuziga okâderha oku oli mwâli wîrhu lyo nâni bandola bwinjà, bandeke nkulamirekwo†».

¹⁴ Byanabà kulya, Abramû erhi ahika e Mîsiri, Abanyamisiri babona oku nyamukazi anali mwinjà bwenêne.

¹⁵ Abarhambo ba Faraoni mwâmi w'e Mîsiri‡ bamubona bakâmukunga bwenêne embere za

† 12:13 12, 13 Abramû anywerha lyo balek'imuyîrha. Sara àli mwâli wâbo, bali b'îshe muguma ci nnina arhali muguma (Murh 20, 12). Bwo bwa kabiri obu Abrahamu abona oku ab'emahanga nabo banarhinye Nnâmahanga, lolà Murh 20 na 21; arhangirheba Abimeleki, kandi Faraoni mwâmi w'e Mîsiri oyu; bôhe bulya barhiyire Nyamuzinda banywerhûla Abrahamu oku burhabâte erhi obuhane, Nyamuzinda àbahâga ‡ 12:15 12, 15 Faraoni mwâmi w'e Mîsiri: izîno ly'omwâmi w'e Mîsiri, kandi erhi cikono câge.

Faraoni mwâmi w'e Mîsiri. Barhôla nyamukazi, Sara, bamuhêka omu bwâmi bwa Faraoni mwâmi w'e Mîsiri.

¹⁶ Faraoni mwâmi w'e Mîsiri arhonya Abramumu erhi nyamukazi orhuma: ashobôla enkafu n'ebibuzi, endogomi ndume, abajà, abajàkazi, endogomi nkazi n'engamiya.

¹⁷ Ci kwône Nyamubâho arhogeza kw' Faraoni mwâmi w'e Mîsiri obuhanya bunene ye n'omulala gwâge erhi Sarayi mukà Abramumu orhuma.

¹⁸ Faraoni mwâmi w'e Mîsiri anacihamagala Abramumu amubwîra, erhi: «Kwo kurhi oku wanjizire? "Carhumaga orhambwîra oku ali mukâwe?"»

¹⁹ Carhumaga oderha, erhi: «Ali mwâli wîrhu, n'aho nalinda mmuyanka? Buno buno alaga mukâwe, rhôla ye wenaye ontengere kuno».

²⁰ Faraoni mwâmi w'e Mîsiri amuhà abantu bamulusa bamukûla omu cihugo ye na mukâge n'ebintu byâge byoshi.

13

Abrahamu alekana boshi na Loti

¹ Abramumu arhenga e Mîsiri, ye, mukâge n'ebintu byâge byoshi, kuguma na Loti ashubisôkera e Nêgebu*.

² Abramumu ali muhirhi bwenêne oku masô g'ebintu bishwêkwa, oku nsaranga n'oku masholo.

³ Kandi ashub'ijà ahanda anahandûla kurhenga e Nêgebu kuhika e Beteli, alinda

* **13:1 13, 1** Nêgebu ciri cihugo ciri olunda lw'idako, emukondwè Iya Kanâni. Abandi banaderhe 'emukondè' mpu 'ifo'.

ashubihika halya agwîkaga ecirâlo burhanzi ekarhî ka Beteli na Ai,

⁴ halya ayubakiraga Nyamubâho oluhêrero burhangiriza, kandi ahôla Abramû ashubiyâkuza izîno lya Nyamubâho.

⁵ Loti wajâga agenda boshi na Abramû ali agwêrhe naye amasò g'enkafu n'ag'ebibuzi, haguma n'amahêma.

⁶ Ecihugo cafundera, okubà n'ebintu binji kurhacizigaga babêra haguma.

⁷ Abangere ba Abramû n'abangere ba Loti barhondêra emirongwe. Mw'ago mango Abanya-Kanâni erhi Abaperiziti bo balibayubasire omu cihugo.

⁸ Abramû abwîra Loti, erhi: «Yâga ntalonza hazûke emirongwe ekarhî kâni nâwe nîsi erhi ekarhî k'abangere bâni n'abangere bâwe bulya rhwamâbà baguma.

⁹ K'ecihugo cirhali cigali embere zâwe. Ontengekwo. Okajà e kulembe najà ekulyo, okajà ekulyo, najà ekulembe».

¹⁰ Loti ayînamula amasù, abona olubanda lwa Yordani lwàli ludômerirwe bwinjà hoshi. Okwo kwabâga embere Nyamubâho ashâbe Sodomo na Gomora†, olwo lubanda kwo lwàli nka busâni bwa Nyamubâho, nk'ecihugo c'e Mîsiri kujà elunda lw'e Sowari.

¹¹ Loti acîshoga olwo lubanda lwa Yordani lwoshi, agandûla agend'iyûbaka olunda lw'e bushoshôkero, ntyo kwo barhenginekwô.

¹² Abramû ayûbaka omu cihugo ca bene Kanâni,

† 13:10 13, 10 Sodomo na Gomora: Rhulole omu Murh 10, 19; 18, 16.

naye Loti ayûbaka omu bishagala by'elubanda, agwîka ebirâlo byâge kuhika e Sodomo.

¹³ Abantu b'e Sodomo bali bantu babî bwenêne, na banyabyâha embere za Nyamubâho.

¹⁴ Nyamubâho anacibwîra Abramû, erhi Loti abâ amamurhengakwo, erhi: «Yinamula amasû obone, kurhenga aho oli kujà e mwênè n'emukondwè, kujà e bushoshôkero n'ebuzikiro.

¹⁵ Eco cihugo coshi wabona nakuhà co we n'iburha lyâwe, cibè cinyu ensiku zoshi.

¹⁶ Iburha lyâwe najira hyôloloke liluge nka katulo k'okw'idaho: owakahash'iganja emogomogo z'akatulo k'okw'idaho ye wanahash'iganja iburha lyâwe.

¹⁷ Yimuka! orhandagire eci cihugo omu buli n'omu bugali, bulya co nakuhà».

¹⁸ Abramû yoyo n'amahêma gâge, akanya agend'igwîka ecirâlo aha murhi gwa Mambri, oguli aha Hebroni, n'ahôla ayûbakiraho Nyamubâho oluhêrero.

14

Entambala y'abâmi bâni

¹ Omu mango ga Amrafeli mwâmi w'e Shineyari, Ariyoko mwâmi w'e Elasari na Kedori-Laomeri mwâmi w'e Elami na Tideali mwâmi w'e Goyimi,

² abôla bâmi banacitula entambala oku bâbo bâmi bo baligi: Bera mwâmi w'e Sodomo, Birsha mwâmi w'e Gomora, Shineabi mwâmi w'e Adma, Shemeberi mwâmi w'e Seboyimi n'omwâmi w'e Bela izîno lyâge ye Sowari.

³ Abâla bazinda bayankira omuhigo omu kabanda ka Sidimi yo enaligi nyanja y'omunyu.

⁴ Bagezize myâka ikumi n'ibirhi erhi badwîrhe barhegekwa na Kedori-Laomeri, lêro omu mwâka gw'ikumi na kasharhu, bàgoma.

⁵ Ci omu mwâka gw'ikumi na karhanu Kedori-Laomeri àyisha haguma n'omurhwe gw'abandi bâmi, balya bali bayumvinye boshi naye. Ahimira bene Refayimi aha Ashtaroti-Karnayimi, Abazuzimi abahimira aha Hama, Abaemimi omu kabanda ka Kiriayatayimi,

⁶ Abahoriti abahimira oku ntongo za Seyiri kuhika aha Eli-Parani lugo luli elubibi n'irungu.

⁷ Bagonjolokera e Ayini Mishipati omu Kadesi. Bahima ab'omu cihugo c'abanya-Amaleki, kuguma n'Abamoreni, bo bàbâga e Hasasoni-Tamari.

⁸ Naye omwâmi w'e Sodomo, omwâmi w'e Gomora, omwâmi w'e Adma, omwâmi w'e Seboyimi n'omwâmi w'e Bela izîno lyâge ye Sowari nabo bàhiga okulwa; babalwikiza omu kabanda ka Sidimi.

⁹ Bakoza Kedori-Laomeri, mwâmi w'e Elami, Tideali mwâmi w'e Goyimi, Amrafeli mwâmi w'e Shineyari na Ariyoko mwâmi w'e Elasari, bâmi bâni oku barhanu!

¹⁰ Omu kabanda ka Sidimi mwâli muyunjwire bideka bya bulembo; omu kuyâka omwâmi w'e Sodomo n'omwâmi w'e Gomora bahirimamwo, abasigalaga bayâkira omu ntongo.

¹¹ Abahimaga basâbunga ebyali omu Sodomo n'omu Gomora byoshi, n'ebiryo byamuli byoshi banacîgendera.

12 Loti naye, mugala wa mulumuna wa Abram, bamugwârha, banyaga n'ebirugu byâge byoshi banacîgendera. Yo ali ayûbasire e Sodomo.

13 Muguma omu bashugunukaga, akanya aj'ibwîra Abram muhabraniya wali yûbasire aha murhi gwa Mambri Amoriti, mwene wâbo Esikoli na Aneri, bàli bîra b'Abram.

14 Abram erhi ayumva oku kwo mwene wâbo anahèsirwe mpira ntyo, asinga omurhwe gwa balume magana asharhu na bantu ikumi na munâni, balwî bakulu baburhagwa omu mwâge, abalibirhakwo kuhika aha Dani.

15 Erhi babà bamâcîgabamwo bikembe bibirhi, Abram ye n'engabo yâge, bàbarhêra budufu, anabahima abaminika kuhika aha Hoba olunda lw'ebwa murhi gwa Damasko.

16 Alîkûza ebirugu byoshi, haguma na mwene wâbo Loti n'ebirugu byâge, kuguma n'abakazi n'abalume.

Oburherekêre bwa Melkisedeki

17 Abram erhi akola arhabâlua emunda anahimiraga Kedori-Laomeri, ye n'abâmi bali boshi naye, omwâmi w'e Sodomo ayish'imuyankirira omu njira omu kabanda ka Sawe (lwo lubanda lwa mwâmi).

18 Melkisedeki* mwâmi w'e Salemu ayisha adwîrhe omugati n'irivayi; ali mudâhwa wa Nyamuzinda w'enyanya bwenêne.

19 Anacigisha Abram ederha, erhi: «Abram agishwe na Nyamuzinda w'enyanya bwenêne owalemaga amalunga n'igulu,

* 14:18 14, 18 kuli Melkisedeki: rhulole muli Hbr 7; Lul 110.

²⁰ Ayâgirwe Nyamuzinda w'enyanya bwenêne owahiraga abashombanyi bâwe omu nfune zâwe». Abramû anacimurhûla oku ngasi ebi anali adwîrhe byoshi.

²¹ Oyu mwâmi w'e Sodomo anacibwîra Abramû, erhi: «Ompè abantu oyôrhane ebirugu».

²² Ci kwône Abramû ahûna oyo mwâmi w'e Sodomo, erhi: «Ndengezize okuboko kwâni emunda Nyamuzinda w'enyanya bwenêne ali ye walemaga amalunga n'igulu».

²³ Ciru n'ehigozi ciru n'ehishumi hy'enkwêrho zâwe ntâhyo narhola omu birugu byâwe: orhag'iderha erhi: «Nie nagazize Abramû».

²⁴ Ntâhyo ntôzire ciru n'ehitya. «Byo ntaderha ebi abarhumisi bâni balyaga n'ecigabi nahâga abîra bantabalaga bo Aneri, Esikoli na Mambri; abola barhola ngasi muguma ecâge cigabi».

15

Endagâno ya Nyamubâho boshi na Abrahamu

¹ Enyuma ly'ebyo, akanwa ka Nyamubâho kanacirhindakwo Abramû omu cilôrho, kaderha ntya, erhi: «Orhayôbohaga Abramû, nie mpenzi yâwe, oluhembo lwâwe lwâbà lunene».

² Abramû ashuza, erhi: «Waliha Nyamubâho bicigi wanshobôza? Niono nafà buzira mwâna, niono omu njira rhwêne Eliezeri w'e Damasko, ye wayîma omu byâni».

³ Abramû aderha, erhi: «Lolà oku orhampâga iburha na muguma omu bene wîrhu ye wayîsh'i'yîma omu byâni».

4 Kandi aho, akanwa ka Nyamubâho kanacimurhindakwo, erhi: «Arhali wabene oyo wanayîme omu byâwe ci muguma warhenga omu mukò gwâwe».

5 Oku bundi amujâna embuga amubwîra, erhi: «Galamira emalunga, oganje enyenyêzi z'emalunga nk'oku onahashire», anacimubwîra, erhi: «Kwo iburha lyâwe lyabà ntyo».

6 Abramû ayêmêra Nyamubâho, naye Nyamubâho erhi abà amamuganjira birya*, amuyêreka oku kwoshi kunali k'okuli.

7 Ashub'ibwîra Abramû, erhi: «Nie Nyamubâho wakurhenzagya e Uru omu Kaldeya nti nkuhè eci cihugo cibè câwe».

8 Abramû ashuza, erhi: «Yâgirwa Nyamubâho, bici namanyirakwo oku nêci canabà câni?»

9 Anacimushuza, erhi: «Kanyagya ondêrhere endaku ya myâka isharhu, empene ya myâka isharhu, engandabuzi ya myâka isharhu, orhôle n'empingà n'ecananyunyi c'engûkù».

10 Ayisha amudwîrhîre ebyo bintu, abiberanga

* 15:6 15, 6 Abramû abà n'obulangâlîre kuli Nyakasane. Obuyêmêre bwa Abramû bubonekîre omu kuyumva Nyakasane (Murh 22; Hbr 11, 8-10.17-19; Gal 3, 6-9; Rom 4, 18-21). Ciru ayêmêra oku abâna omwâna wâge Izaki nterekêro. Nnâmahanga alonzagya oku murhangula na hano abà amâbona okurhumika kwa Abrahamû, amukûle omu ngeso z'abapagani barherekêra abâna oku bazimu bâbo; Nnâmahanga ye mwîkubagirwa ye wanayishirhucungula omu kuhâna omugala Yezu (Murh 22 na Ywn 3, 16). Obuyêmêre buzira bijiro kugumba bugumba. Abemêzi bayish'ibà bimâna erhi bwôrhere n'ebijiro byâbo birhumire (Yak 2, 14-26). Omû Ndagâno ya mîra omulêbi Izaya arhubwîzire oku bwenêne Nyakasane alâba obuyêmêre bw'olubaga lwâge (Iz 7, 9; 28, 16; 30, 15).

analambika ngasi luhande omu masù g'olwâbo, ebinyunyi byoki arhaberangaga.

¹¹ Bacigukuma mpu bacîrhunike kuli erya mirhumba, Abramû akazibahâhanya.

¹² Erhi izûba libà likola lyazika, enjôli nnene yarhogerakwo Abramû, ecôbà cinene camugwârha.

¹³ Nyamubâho anacibwîra Abramû, erhi: «Omanyê bwinjà oku abâna bâwe bâbà nka bigolo omu cihugo cirhali câbo. Babà bajà eyo munda banabalibuze myâka magana anni.

¹⁴ Ci olubaga lwabarhindibuza ntyo niene nalutwira olubanja na buzinda bayagaluke erhi banadwîrhe birugu mwandu.

¹⁵ Wêhe wakulikira basho n'omurhûla, waghishwa omu kushanja bwinjà.

¹⁶ Oku iburha lya kani go mango banashubire eno, bulya obubî bw'abanya-Amoriti burhaci-hika oku muhiro».

¹⁷ Izûba lyabîrage lyamazika n'obudufu erhi bwamarumbâna, lolà oku ecibêye c'omugî n'ecimole n'omuliro byàgera ekarhî ka zirya nyama mberange.

¹⁸ Olwo lusiku Nyamubâho âfundika endagâno boshi n'Abramû ederha, erhi: «Iburha lyâwe ndihîre eci cihugo, kurhenga oku lwîshi lw'e Mîsiri kuhika oku lwîshi lunene, lwo lwîshi lwa Efrata.

¹⁹ Cihugo c'Abakeniti, Abakeniziti, Abakadi-moniti,

²⁰ abahititi, Abaperiziti, Abarefayimi,

²¹ Abamoriti, abanya-Kanâni, Abagirigashiti n'Abayebuseni».

16

Okuburhwa kwa Ismaeli

¹ Sarayi mukà Abramumu arhâlisag'imuhâ mwâna. Cikwônene Sarayi ali agwêrhe omujà-kazi wâge w'e Mísiri izîno lyâge ye Hagari.

² Sarayi, anacibwîra Abramumu, erhi: «Lolà, we kasinga obu Nyamubâho arhanyêmêrera okuburha, j'emunda omujà-kazi wâni* ali, nkaba hali amango ankacimbonera abâna». Abramumu ayumva izû lya Sarayi.

³ Ntyo, Abramumu erhi ajira myâka ikumi ali omu cihugo c'e Kanâni, mukâge Sarayi amuhâ Hagari, mujà-kazi wâge munyamisiri, amuhâ ibâ Abramumu mpu amuyanke.

⁴ Naye, anacijà emunda Hagari ali, arhôla izîmi. Nyamukazi kurhenga amango abonaga akola ali izîmi arhacilolaga nn'omumwâbo nka muntu.

⁵ Sarayi anacibwîra Abramumu, erhi: «We orhumire njakwo aka kagayo! Nayansire omujà-kazi wâni nakufumbikaye, na kurhenga amango abonaga akola ali izîmi, niono ntacibonwa nka muntu omu masû gâge. Nyamuzinda yêne arhufunge rhwembi!».

* **16:2 16, 2** J'emunda omujà-kazi wâni ali: Irhegeko ly'abantu balamaga e Mezopotamiya lyâlilidesire oku amango mukà omuntu ali ngumba, anahash'imuhâ omujà-kazi wâge baburhe bo naye. Akabâ bashakulûza bîrhu barhanzi bal'iyêmêrwe na Nyamuzinda okurhola omukazi wa kabirhi erhi wa kasharhu, Mwâmi Yezu erhi ayisha en'igulu, ashwinja ebyo binwa: Arhuhanza. Aderha oku Nyamuzinda arhalemaga okwo. Ci alemire mulume muguma, anamuhâ mukazi muguma (Lolâ Mat 19, 3-9).

⁶ Abramû abwîra Sarayi, erhi: «Omujà-kazi wâwe omu maboko gâwe anali, wêne omujirire oku onasîmire». Obwo Sarayi akaz'ilibuza owâbo kuhika owâbo amuyâka.

⁷ Malahika wa Nyamubâho anacishimâna Hagari hôfi n'iriba liguma omu irungu, lyo iriba libà oku burhambi bw'enjira y'e Shuru.

⁸ Amudôsa, erhi: «Hagari, mujà-kazi wa Sarayi, ngahi warhenga na ngahi wajà?». Hagari anacimushuza, erhi: «Najà nayâka nn'omumwîrhu Sarayi».

⁹ Malahika wa Nyamubâho amubwîra, erhi: «Galuka, oshubire emwa nn'omumwinyu on-akazimuyumva».

¹⁰ Malahika wa Nyamubâho amubwîra, erhi: «Naluza bwenêne iburha lyâwe, lyaluga liyabirane okuganjwa».

¹¹ Malahika wa Nyamubâho anacimubwîra, erhi: «W'oyo oli izîmi, waburha omwânarhabana, wayîsh'imuyîrika izîno lya Ismaeli†, bulya Nyamuzinda anayumvîrhe omulenge gwâwe».

¹² Oyo mwâna abà ndogomi nkali ya muntu, okuboko kwâge kwakâlikirwa abandi boshi n'okuboko kw'abandi boshi ye kwalikirwa. Ayimanga yêne omu masû ga bene wâbo boshi».

¹³ Hagari ayîrika Nyamubâho wamubonekeraga eri izîno: erhi: «we El Royi», kwo kuderha «We Nyamuzinda Obona», bulya gwârhi yêne, «Ka ye nshubir'ibona aha olya odwîrhe ambona?»

† 16:11 16, 11 Yishma'El: Ismaheli: Kwo kuderha «Nyamuzinda kuyumva ayumva». Shâma'omu cihebraniya kuli kuderha «kuyumva», El kuli kuderha, «Nyamuzinda».

¹⁴ Co cirhuma eryo iriba liderhwa mpu iriba lya Lahayi-Royi, libà ekarhî ka Kadesi na Beredi.

¹⁵ Hagari anaciburhira Abramumu omwânarhabana, naye Abramumu àyîrika mugala wa Hagari izîno lya Ismaeli.

¹⁶ Abramumu ali akola agwêrhe myâka makumu gali munâni na ndarhu erhi Hagari amujira Îshe wa Ismaeli.

17

Endagâno n'okukembûlwa kwa Abrahamu

¹ Abramumu erhi ajira myâka makumu gali mwenda, Nyamubâho amubonekera amubwîra, erhi: «Nie El-Shadayi, Nyamuzinda Ogala-byoshi, olambagire embere zâni onayôrhe mwimâna.

² Nafundika endagâno yâni na nâwe, nakuluza bwenêne».

³ Abramumu anacikumba bûbi, na Nyamuzinda amubwîra, erhi:

⁴ «Niono, endagâno yâni nâwe yeyi: Wabà Îshe w'amashanja manji manji.

⁵ Barhakanacikuderha Abramumu, ci we kola Abrahamu, bulya nakujira Îshe wa mashanja manji manji.

⁶ Nakuhà iburha lirhali linyi, wabà Îshe wa mashanja manji na bâmi banji bakurhengamwo.

⁷ Nafundika endagâno yâni rhwembi, ekarhî kâni n'iburha lyâwe enyuma zâwe, n'obûko bwâwe enyuma zâwe, kurhenga oku iburha kujà oku lidi, yabà ndagâno y'ensiku zoshi, kuderha nti mbè Nyamuzinda wâwe na Nyamuzinda w'iburha lyâwe enyuma zâwe.

⁸ Nakuhà w'oyo n'iburha lyâwe ecîra cihugo oyubasiremwo, ecihugo ca Kanâni coshi, câbà câwe ensiku zoshi, nâni nâbà nie Nyamuzinda wâwe».

⁹ Nyamuzinda abwîra Abrahamu, erhi: «Woyo olange bwinjà endagâno yâni, woyo n'iburha lyâwe enyuma kurhenga oku iburha kujà oku lindi.

¹⁰ Alaga endagâno yâni mukwânîne mulange, ndagâno ekarhî kâni na nâwe, kwo kuderha we n'iburha lyâwe enyuma zâwe: Ngasi mwânarhabana w'omu nyumpa yâwe yêshi akwânîne akembûlwe.

¹¹ Mujire bammukembûle, kwo kuderha batwe ehishisha hy'obulume bwinyu, co cabà cimanyîso c'endagâno yâni ekarhî kâni na ninyu.

¹² Ngasi mwânarhabana winyu, erhi akajira nsiku munâni abusirwe, anakembûlwe, kurhenga oku iburha kujà oku lindi. Oyo anabà mwânarhabana waburhwa omu nyumpa yâwe nîsi erhi omwânarhabana waguliragwa ecigolo cirhali c'omu bûko bwâwe.

¹³ Oyo obusirwe omu nyumpa yâwe, n'oyo wagulagwa nsaranga, kukwânîne bakembûlwe. Endagâno yâni yashâkwa omu mubiri gwinyu nka ndagâno y'ensiku zoshi.

¹⁴ Orhali mukembûle, omulume barhatwîri ehishisha hy'oku bulume bwâge, oyôla kukwânîne akagwe omu bûko bwinyu, bulya arhakenziri endagâno yâni».

¹⁵ Nyamuzinda abwîra Abrahamu, erhi: «Mukâwe Sarayi irhondo orhacihîraga okamuderha mpu ye Sarayi, ci izîno lyâge ye

kola wâbà Sara*.

¹⁶ Namugisha nankuhè omwânarhabana wa kuli ye, namugisha abè nnina w'amashanja, anaburhe amashanja aburhe n'abâmi b'amashanja».

¹⁷ Abrahamu akumba bûbi, arhondêra asheka, anacîdesa yêne, erhi: «K'omwâna akaciburhwa n'omushosi wa myâka igana, na Sara ogwêrhe myâka makumi gali mwenda, ka anaciburha?»

¹⁸ Abrahamu, erhi: «Ciru Ismael arhanarhang'ilama embere zâwe!»

¹⁹ Nyamuzinda ashuza, erhi: «Kwo binali, mukâwe Sara akuburhira omwânarhabana, wanamuyîrika izîno lya Izaki, nafundika endagâno yâni haguma naye, yabà ndagâno y'ensiku n'amango, kuderha nti mbè Nyamuzinda wâge n'ow'obûko bwâge bwayisha enyuma zâge.

²⁰ Oku biyêrekîre Ismaeli nêci nkuyumvîrhe; naye mmugishire, namuhà iburha, namujire aluge bwenêne, aburha baluzi ikumi na babirhi, namujira ishanja linene.

²¹ Ci kwônene endagâno yâni, Izaki ye rhway-ifundika rhweshi, mugala wâwe waburhwa na Sara mwâka irhondo nka gano mango».

²² Erhi ayûsa ashambâla, Nyamuzinda asêzera Abrahamu.

²³ Oku bundi Abrahamu anarhola omugala Ismaeli, ngasi bandi banali ba maburhwa omu mwâge, n'abandi bambali agulaga n'enfaranga, rhuderhe ngasi banali balume b'aha mwa Abrahamu boshi abakembûla ehishisha hy'obulume

* **17:15 17, 15** Sara: kwo kuderha «Mugoli, Muluzinyere».

bwâbo olwo lusiku lwonênè na kuhika ene nk'oku Nyamuzinda anamubwîraga.

²⁴ Erhi Abrahamu akembûlwa erhi agwêrhe myâka makumi gali mwenda na mwenda, anacikembûlwa ehishisha hy'obulume bwâge.

²⁵ Omugala Ismaeli naye ali agwêrhe myâka ikumi n'isharhu erhi akembûlwa ehishisha hy'obulume bwâge.

²⁶ Olwo lusiku lwonênè, Abrahamu n'omugala Ismael, bakembûlwa.

²⁷ Abalume b'aha mwâge boshi, abâna b'omu mulala gwâge, na ngasi bandi agulaga nfaranga embuga, boshi bakembûlwa kuguma naye.

18

Nnâmahanga ashub'ibonekera Abrahamu aha Mambri

¹ Nyamubâho amubonekera aha murhi gwa Mambri erhi atamîre aha lusò lw'ecirâlo câge, amango g'idûrhu likali ly'omûshi.

² Erhi alambûla amasû abona bantu basharhu bamuyimanzire aha burhambi. Erhi ababona arhenga aha lusò lw'ecirâlo ajà emunda bali, ahwera oku idaho.

³ Ababwîra, erhi: «Yâgirwa Nnâhamwîrhu nkusengîre, akabà ntonyire omu masû gâwe, orhageraga aha burhambi bwa mwambali wâwe buzira kuyimanga.

⁴ Baj'ilêrha mîshi masungunu mukalabe amagulu, munarhamûkire hali ogu murhi.

⁵ Naj'ilonza ecihimbi c'omugati murhûzemwo omurhima mubul'igenda, e kuli mwaja co canarhumaga mugera aha mwa mwambali winyu

eco!». Banacishuza mpu: «Ojirage nk'okwo ode-sire».

⁶ Abrahamu anacibadukira omu cirâlo emunda Sara ali amubwîra, erhi: «Orhôle mirengo isharhu ya nshâno, obumbe onabajiriremwo orhugati.»

⁷ Abrahamu akanya ajà omu busô bwâge, arhòlamwo akanina k'omutwîrà kashushagîre bwinjà akahà omwambali, naye akanya ajîkarheganya.

⁸ Ayisha adwîrhe amashanza, empyuhyu na kalya kanina anabâgaga, adêkereza embere zâbo; naye ayimanga hôfi nabo aha idako ly'omurhi oku bakâlya.

⁹ Banacimudôsa, mpu: «Ngahi mukâwe Sara ali?» Abashuza, erhi: «Yoyo otamîre omu cirâlo».

¹⁰ Olya w'ecigolo ederha, erhi: «Mwâka irhondo nashub'igera hano mwâwe kandi, n'ago mango, erhi mukâwe Sara agwêrhe mugala». Sara akazâg'iyumviza aha lusò lw'ecirâlo câli enyuma zâge.

¹¹ Ci Abrahamu na Sara bali bakola bashosi ba myâka minji, na Sara ali amahwerwa arhacijâga omu mugongo.

¹² Lêro Sara acîshesa, erhi: «K'aga mango nahwîre nakaciyumva amasîma! N'îbanie oyûla okola luvandagwa!».

¹³ Ci kwône Nyamubâho abwîra Abrahamu, erhi: «Cirhumire Sara asheka anaderha erhi: Ka kuburha nâni nakaciburha nankola ncîbêire ntâye?»

¹⁴ «Ka hali ebirhangâzo byankayabira Nyakasane okujira? Mwâka irhondo nka gano mango, nashubira eno mwâwe na Sara aburha mugala».

¹⁵ Sara acìhakanula, erhi: «Mâshi ntashesire», ali amayôboha, ci kwône amubwîra, erhi: «Nêci washesire».

Abrahamu asengerera ab'e Sodomo

¹⁶ Balya balume banaciyimuka, bagenda, bàhika aha bàkalangîra Sodomo. Abrahamu àja alambagira boshi nabo mpu abaluse.

¹⁷ Nyamubâho àcîdôsa erhi: «Kurhi nafulikaga Abrahamu akantu ndâlire okujira,

¹⁸ n'obwo Abrahamu abà ishanja linene na lizibu n'agandi mashanja g'igulu goshi gagishwa muli ye?

¹⁹ Bulya nacîmwishozire nti arhegeke abâna bâge n'enyumpa yâge enyuma zâge mpu balange enjira ya Nyamubâho omu kujira ebishingânîne* n'ebilongîre»; na ntyo, Nyamubâho anajirira Abrahamu ebi amulaganyagya.

²⁰ Ntyo, Nyamubâho anaciderha, erhi: «Omulenge gushobesire Sodomo na Gomora guruhali munyi! Ecâha câbo carhalusire.

²¹ Nkolaga nabunguluka ndole erhi nanga erhi nêci bajizire ebîra omulenge gubashobesire emunda ndi gumanyisize: nâni ntacihabè».

²² Balya bantu barhenga halya bàjà olunda lw'e Sodomo. Abrahamu erhi aciyimanzire embere za Nyamubâho.

* **18:19 18, 19** «Obushinganyanya» buli bwôhere bwinjà, oburhegesi bwa mwâmi Daudi bwâli buyimangirekwo (2 Sam 8, 15; Iz 9, 6...)

23 Abrahamu ayegêra, aderha, erhi: «Kàli onakolaga waherêrekeza omushinganyanya† haguma n'enkola-maligo?

24 Kwankabà habonekana bantu bashinganyanya makumi arhanu mw'olwo lugo. Kàli onakolaga wabaherêrekeza? K'orhankababalira olwo lugo erhi abo bashinganyanya makumi arhanu galulimwo garhuma?

25 Nanga orhankajira ntyo! Okuherêrekeza omushinganyanya haguma n'enkola-maligo, okugeza omushinganyanya cikembe ciguma n'omunyabyâha. Nanga ntà mango. K'omutwî w'emmanja w'igulu lyoshi arhakacitwa mmanja?»

26 Nyamubâho anacishuza, erhi: «Nkashigâna e Sodomo bantu makumi arhanu bashinganyanya omu lugo, nanababalira ecishagala coshi bo bàrhuma»

27 Abrahamu ashub'iderha, erhi: «Ciru nkabâ katulo na luvû, nashub'icîshomya okushambâza Nnâhamwîrhu.

28 Hali amango omu bashinganya makumi arhanu hankabula barhanu: Ka wanahana ecishagala coshi erhi abo barhanu bo barhumire?» Nyamubâho amushuza, erhi: «Nanga, erhi hankabâ bashinganyanya makumi anni na barhanu, ntankaciluhana».

29 Abrahamu ashubirira, erhi: «Nkaba hanayîsh'ibonekana makumi anni gône». Nyamubâho amushuza, erhi; «Ntakujire erhi

† 18:23 18, 23 Aga madôso (18, 23-32) ga Abrahamu gâli ga kulonza okuciza Sodoma. Erhi bankashâbire olugo lwa Sodomo, bâli baherêrekeza omushinganyanya haguma n'enkola-maligo.

ago makumi anni garhuma».

³⁰ Abrahamu, erhi: «Nnawîrhu arhabâga burhè, nshub'iderha; nkaba hanaciboneka makumi asharhu». Naye, erhi ntaluhane hakabonekana ago asharhu.

³¹ Ayûshûla, erhi; «Nashub'icîshomya okushambâza Nnawîrhu: Nkaba hanaciboneka makumi abirhi». Nyamubâho amushuza, erhi; «Ntacishâbe erhi ago makumi abirhi go garhuma».

³² Abrahamu, erhi: «Nnawîrhu arhabâga burhè, nderhe ecinwa cizinda: Nkaba hankaciboneka ikumi lyône»; Nyamubâho amushuza, erhi: «Ntacihane erhi eryo ikumi lyo lirhumire»

³³ Nyamubâho erhi ays'ishambâza Abrahamu, agenda, naye Abrahamu ashubira emwâge.

19

Okushâbwa kwa Sodomo

¹ Erhi balya bamalahika babirhi bahika aha Sodomo câjîngwè, Loti ali abwârhire aha muhango gw'olugo. Erhi Loti ababona ayimuka, akanya aj'ibayankirira, ahwera oku idaho.

² Aderha, erhi: «Mmuhûnyire mâshi banawîrhu muyishe muyandagalire emwa mwambali winyu muj'ihandayo, mugeze amîshi oku magulu, n'irhondo sêzi mwanahira njira», ci bôhe bashuza, mpu: «Nanga, rhwalâla muno ngo».

³ Ci kwône abayinginga bwenêne kuhika bayêmêra okujà emwâge n'okujà omu nyumpa.

Abarheganyiza ebiryo, abayokera omugati gurhalimwo lwango*, banacilya.

⁴ Oku barhacigwîshira, enyumpa yoshi yagorhwa n'abalume b'omu lugo, bantu b'e Sodomo, kurhenga oku misole kuhika oku bashosi, olubaga lwoshi buzira kusiga ndi nyuma.

⁵ Bayâkûza Loti banacimudôsa, mpu: «Ngahi bali balya bantu bajîre hanôla mwâwe buno budufu? Orhuhè bo rhubalâlâne».

⁶ Loti ahuluka ajâ emunda bali emuhanda, anayigal a olumvi enyuma zâge.

⁷ Anacibabwîra, erhi: «Bene wîrhu, mwe mukasinga, mumanye mwankakola amabî!

⁸ Yumvi mmubwîre, ngwêrhe banyere babirhi barhasâg'imanya balume, nnammulerherabo: mubajire oku mubwîne kwinjâ, ci abôla bantu mumanye mwankaderha mpu mwabahumakwo, bulya mwo bâjîre omu cihôho c'enyumpa yâni».

⁹ Ci bahuza, mpu: «Orhenge aho! Azind'iyisha ali mubunga, yoyo wamacijiraga mutwî wa manja! Wâbâ we rhujira kubî kubalusha». Bacîrhunika kuli Loti bwenêne; bamuyishakwo bakola bapamula olumvi.

¹⁰ Ci balya balume bombi, banacirîka okuboko, bakululira Loti aha burhambi bwâbo, omu nyumpa, banahamika olumvi.

¹¹ Bahunika balya bantu kw'olumbwibwi aha lusò, kurhenga oku murhò kuhika oku mukulu, bayabirwa ciru n'okubona omuhango.

* **19:3 19, 3** Ogu mugati gurhalimwo lwango gudesirwe obwa burhanzirhanzi, gwacish'iderhwa amango g'olubungo na Basâka (Lub 12) n'ag'ishêga lizinda.

¹² Balya bantu babirhi banacibwîra Loti, mpu: «Ka hali bandi bene winyu ojira enôla munda? Bagala bâwe, ngasi bene winyu bali munôla lugo boshi obarhenze hanôla.

¹³ Rhukola rhwashâba luno lugo, bulya omulenge kuli abâla bantu emwa Nyamubâho gwarhalusire, na Nyamubâho anarhurhumire mpu rhubamalire».

¹⁴ Loti akanya aj'ibwîra abakwi bakazagisheba abâli, erhi: «Yimuki murhenge muli cino cihugo bulya Nyamuzinda alâlire okucishâba»; ci abakwi bamaya mpu kuhalîza.

¹⁵ Erhi kubà mucêracêra, bamalahika banacisêza Loti, mpu: «Yimuka orhôle mukâwe n'abà bâli bâwe bali ahâla bombi, ogende lyo orhag'igwa omu buhane Nyamubâho ahanamwo bino bishagala».

¹⁶ Mpu acizindoloka, balya balume babirhi bamugwârhira oku kuboko ye na mukâge n'abâli oku banali babirhi, bulya Nyamuzinda ali alonzize okubacinga. Bamuhulusa banamulekera emuhanda gw'olugo.

¹⁷ Oku bamuhêka e muhanda, muguma muli balya bamalahika amubwîra, erhi: «Kanya oyâke duba duba, ocize omûka gwâwe, orhakabaganaga enyuma orhanayimangaga ngahi omu kabanda ci oyâkire oku ntondo lyo olek'ihêkwa omu nsanyâ».

¹⁸ Loti abashuza, erhi: «Nanga, Nnâhamwîrhu.

¹⁹ Mwambali wâwe arhonyire omu masû gâwe, wananyêresire olukogo lwâwe ene ofungira omûka gwâni. Ci kwône, ntankayakira oku ntondo, mpiki n'obwo buhanya burhantini-

dakwo, obone namafâ».

Obûko bwa bene Mowabu n'obwa bene Amoni

²⁰ «Lolà lula lugo luli hôfi; omuntu anayakiramwo, lurhali lunganaci. Oleke nyakiremwo; luligi lunganaci? Lyoki nankalobôka».

²¹ Naye amushuza, erhi: «Nkubêrire kandi olwo lukogo, ntacishâbe olwo lugo odesire.

²² Kanyagya oyâkiremwo bulya ntâco najira orhanacihikamwo». Co carhumire bayîrika olwo lugo izîno lya Sowari.

²³ Erhi izûba likola lyashoshôka, Loti ahika omu Sowari.

²⁴ Oku bundi Nyamubâho anacirhogeza enshâno y'ecibiriti n'omuliro kuli Sodomo na kuli Gomora.

²⁵ Anacishâba ebyo bishagala n'olubanda lwoshi, haguma n'abantu balimwo na ngasi hyasi hy'oku idaho.

²⁶ Mukà Loti mpu akabagana enyuma, ashuba cirundo ca munyu.

²⁷ Abrahamu azûka sêzisêzi ajà halya ayimangaga embere za Nyamuzinda.

²⁸ Alâba Sodomo na Gomora n'akabanda koshi, alangîra omugî gwatumbûka omu cihugo nka mugî gw'omu cibêye.

²⁹ Ntyo ago mango, Nyamuzinda ashâbaga ebishagala by'omu kabanda, akengêra Abrahamu, akûla Loti muli obwo buhanya, erhi akola ashanda ebishagala Loti ayubakagamwo. Obûko bwa bene Mowabu n'obwa bene Amoni.

³⁰ Loti arhenga e Sowari, agend'iyûbaka oku ntondo bône abâli bombi†, bulya ali ayôbohire okubêra e Sowari. Banacigend'ibêra omu lukunda bon'abâli bombi.

³¹ Omwâli mukulu anacibwîra omurhò, erhi: «Larha oyûla okola mushosi na ntà mulume wankajà emunda rhuli nk'oku banajira omu igulu lyoshi.

³² Oyîshe rhunywese Larha idivayi rhunalâle rhwe naye; ntyo larha rhwanamukûlakwo iburha».

³³ Banacinywesa îshe idivayi mw'obwo budufu, omunyere mukulu aj'igwîshira aha burhambi bw'îshe, arhamanyaga ciru amango azukaga.

³⁴ Erhi buca, omunyere mukulu abwîra omuluma, erhi: «Injo budufu nalâzire rhwe na larha; rhushub'imunywesa idivayi muli obu budufu, nâwe ogend'ilâla mwe naye, ntyo larha rhwa-mukulakwo iburha».

³⁵ Banacinywesa îshe idivayi kandi obwo budufu, n'omunyere murhò agend'igwîshira aha burhambi bwâge. Arhamanyaga amango agwishiraga ciru n'amango azûkaga.

³⁶ Bâli ba Loti bombi banacibà izîmi, erhi n'izîmi liri ly'îshe.

³⁷ Omukulu aburha murhabana, anacimuyîrika erya Mowabu‡, ye shakulûza wa bene Mowabu.

³⁸ Omurhò naye aburha murhabana, amuyîrika

† 19:30 19, 30 Muli eyi milongo 19, 30-36, omu kulonza okufungira omulala gwâbo mpu gulek'ïherêrekerera, bâli ba Loti bayumaguza bwenêne: balonza okukûla îshe kw'ïhurha. ‡ 19:37 19, 37 Izîno Mowabu kwo kuderha: «Mîshi g'îshe», mîshi omu kulonza okuderha emhurho y'omulume.

erya Beni-AmiŞ, ye shakulûza wa bene Amoni.

20

Abrahamu aha Gerari

¹ Abrahamu arhenga eyo munda ajà omu ci-hugo ca Nêgebu, ayûbaka ekarhî ka Kadesi na Shuru. Abêra aha Gerari.

² Abrahamu, omu kuderha mukâge Sara, ay-isha, erhi: «Mwâli wîrhu oyo», lêro Abimeleki mwâmi w'e Gerari arhumiza mpu bamugwârhire Sara.

³ Ci kwône Nyamuzinda abonekera Abimeleki omu bilôrho budufu amubwîra, erhi: «Wafâ kuli oyu mukazi oyansire, bulya ali mukazi ogwêrhe îba».

⁴ Abimeleki, arhâli acîmuyegêra, kwo kuderhaga, erhi: «Muhânyi, ka wayîrha n'abêru kwêru?».

⁵ Kâli Abrahamu yêne wambwîraga, erhi mwâli wîrhu oyu, na nyamukazi naye yêne aderha erhi mushinja wîrhu oyu? Nakujizire n'obushinganyanya bw'omurhima n'obw'amaboko garhalikwo izâbyo».

⁶ Nyamuzinda anacimubwîra kandi omu bilôrho, erhi: «Nâni mmanyire bwinjà oku wajiraga okwôla n'omurhima gw'obushinganyanya na kandi niene nakucîkaga nti olek'ingayisa n'ecâha; co carhumire ntaziga wamuhumakwo.

Ş 19:38 19, 38 Ben-Ami kwo kuderha «Mwene Olubaga lwâni» nkaba kuli kuderha «mwene omubusi wâni» bulya omubusi amuburhaga oku mwâli.

⁷ Na bunôla, ogalulage mukà oyu mulume: abà mulêbi akânakusengerera mpu lyo olama. Ci ak-abà orhamugalwiri, onamanye oku kufà wanafa, we n'abà aha mwâwe boshi».

⁸ Abimeleki azûkiriza sêzisêzi ahamagala abambali boshi, abarhondêreza ebyôla byoshi anabwîragwa, nabo barhungwa n'obwôba bunene.

⁹ Oku bundi Abimeleki ahamagala Abrahamu amudôsa, erhi: «Kurhi oku warhujizire? Kubî kuci nakujirîre obûla walonza okumbarhuza ecâha cingan'aha nie n'ab'oku bwâmi bwâni? Wankolîre ebirhakolwa».

¹⁰ Abimeleki ashub'idôsa Abrahamu, erhi: «Bici wali ogererîze ene ojira ntyôla?»

¹¹ Abrahamu ashuza, erhi: «Nakazâg'iderha omu murhima gwâni nti okurharhindira okurhînya Nyamuzinda kurhankaboneka mw'eci cihugo: banyîrha kw'oyu mukazi.»

¹² Ci kwône kandi anali mwâli wîrhu, aburhwa na larha ci arhaburhwa na nyâmâ, ahindusirage mukânie.

¹³ Na kandi, amango Nyamuzinda antegekaga mpu njè nazungula kuli n'enyumpa ya larha, nabwîra nyamukazi, nti: «Alaga oku wantabâlamwo: ngasi aha rhwakahika hoshi oderhe oku ndi mushinja winyu».

¹⁴ Abimeleki arhôla oku bintu bishwêkwa, ebinyinyî n'ebinênênè, oku bajà n'oku bajâkazi bâge aha Abrahamu anamugalulira mukâge Sara.

¹⁵ Abimeleki anamubwîra, erhi: «Lolà ecihugo câni, eci cilambûle embere zâwe, oyubake aha onalonzize!»

¹⁶ Abwîra Sara, erhi: «Obwîne oku mpîre

mushinja winyu bikoroti cihumbi bya nfaranga. Okwôla kwakukûla enshonyi embere z'abà muli mweshi, na ntyo, ntà mwenda gwinyu nsi-giremwo».

¹⁷ Abrahamu asengerera Abimeleki emunda Nyamuzinda ali, naye Nyamuzinda afumya Abimeleki, mpu mukà Abimeleki n'abajà-kazi bâge lyo babona abâna*.

¹⁸ Nyamuzinda aliamazanganya abakazi b'aha mwa Abimeleki boshi n'owal'irhumire, ali Sara, mukà Abrahamu.

21

Okuburhwa kwa Izaki

¹ Nnâmahanga ayish'irhangula Sara, nk'oku anaderhaga; anamujirira nk'oku amulaganyagya.

² Sara arhôla izîmi, aburhira Abrahamu omwânarhabana omu bushosi bwâge, omu mango Nyamuzinda anali atwîre.

³ Abrahamu ayîrika omwâna Sara amuburhira raga izîno lya Izaki (Cishesa) nka kulya Nyamuzinda anarhegekaga.

⁴ Abrahamu akembûla omugala Izaki enyuma lya nsiku munâni abusirwe, nk'oku Nyamuzinda anamurhegekaga.

⁵ Abrahamu ali akola agwêrhe myâka igana erhi omugala Izaki aburhwa.

* **20:17 20, 17** Eyi milongo 17-18: rhwanayumva oku omu bihugo by'ebushoshôkero bw'izûba bya mîra, abantu bayishigi oku Nyamuzinda yêne ye rhuha akalamo, ye rhuha n'iburha; anahasha n'okuzanganya (Rhulole omu Murh 30, 2).

⁶ Sara anaciderha, erhi: «Nyamuzinda amanpa cishesa, ngasi boshi abayumva ogu mwanzi kushesa nabashesa».

⁷ Ashub'iderha, erhi: «Ndi wankabwizire Abrahamu oku Sara ankacyonsize abâna! bulya niono namaha obushosi bwâge omwâna».

Hagari na Ismaeli bàkagwa

⁸ Omwâna akula ananena amonka, Abrahamu ajirisa olusiku lukulu, olusiku banenesagya Izaki amonka.

⁹ Lêro Sara alangira olya mwânarhabana omunya-Mîsiri Hagari aburhiraga Abrahamu adwîrhe ashârha boshi n'omugala Izaki.

¹⁰ Abwîra Abrahamu, erhi: «Ohuluse oyu mukazi boshi n'omugala, kurhakwânîni omwâna w'omujà-kazi ayîme bo na mugala wâni Izaki».

¹¹ Ako kanwa kababaza bwenêne Abrahamu kuli oyo mugala,

¹² ci kwône Nyamuzinda abwîra Abrahamu, erhi: «Omanyè orhabâga burhè erhi oyo mwâna w'omujà-kazi wâwe orhuma, ngasi oku Sara akanakuhûna onakuyêmêre bulyâla Izaki lyo iburha lyahêka izîno lyâwe ensiku zoshi.

¹³ Ci oyu mwâna w'omujà-kazi naye namujiramwo ishanja, bulya naye ali mugala wâwe».

¹⁴ Abrahamu azûka sêzisêzi, arhôla omugati n'ehibindi hy'amîshi ashanira Hagari, ahira omugala aha lurhugo, abahulusa. Nyamukazi ajà ahabuka omu irungu lya Bersheba.

¹⁵ Erhi amîshi gali omu hibindi gamuhwera akweba omwâna wâge omu hishaka

¹⁶ aj'ibwârhala aha akalangira ishaka, nka aha omuntu ankalasha omwampi. Bulya kwo

akazâg'iderha emurhima, erhi: «Ntalonza mbone oku oyu mwâna afâ». Atamala erya burhambi, arhondêra ayâma analaka.

¹⁷ Nyamuzinda ayumva omulenge gw'omwâna erhi anali empingu, malahika wa Nyamuzinda ahamagala Hagari amubwîra, erhi: «Kurhi wabîre Hagari? Orhôbohaga bulya Nyamuzinda ayumvîrhe olujamu lw'omwâna aho ali.

¹⁸ Yimuka, ogwârhe omwâna bwinjâ bulya namujira lubaga lunene».

¹⁹ Nyamuzinda arhenza olubwibwi omu masû ga Hagari, alangira iriba. Akanya aj'idôma abumba ehibindi, anacywesa omugala.

²⁰ Nyamuzinda ayôrha ali boshi n'olya mwâna, akula, anabêra omu irungu, âbâ nfôla miherho.

²¹ Ayûbaka omu irungu lya Parani, na nnina aj'imushebera omukazi Munya-Mîsiri.

Abrahamu bo na Abimeleki aha Bersheba

²² Muli ago mango, Abimeleki ayisha boshi na Pikoli, murhambo w'abalwî bâge, abwîra Abrahamu, erhi: «Nyamuzinda ali haguma nâwe muli ebi odwîrhe wajira byoshi.

²³ Ocigashage buno oku izîno lya Nyamuzinda, oku orhakandenganya nie n'abâna bâni n'abinjikulu bâni; n'oku emunda ndi n'emunda ciri eci cihugo wayishagamwo nka cigolo, walanga obwîra buli nk'obûla nkujirakwo».

²⁴ Abrahamu ashuza, erhi: «Nêci ncîgashire kwo».

²⁵ Naye Abrahamu atumuza Abimeleki iriba lyâge ly'amîshi bambali ba Abimeleki bamunya-gaga.

26 Abimeleki ashuza, erhi: «Ntamanyiri ndi wankajizire ntyo: nâwe wêne orhasâg'imbwîra akantu kuli ebyo, nâni niene ene bwo burhanzi nkumanya».

27 Abrahamu arhôla omu bintu byâge, ebinyinyî n'ebinene abiha Abimeleki na bombi oku bali babirhi bajira endagâno.

28 Abrahamu arhôla bibuzi nda by'omu busô bwâge abihira hâgo hâgo.

29 Abimeleki amudôsa, erhi: «Ebyo bibuzi nda ohizire hâgo hâgo, bici byajira aho?»

30 Amushuza, erhi: «Kuderha nti oyêmêre okurhôla ebîra bibuzi nda by'omu maboko gâni, bibè buhamîrizi oku nie nanahûmbaga eryo iriba».

31 Co cirhuma ahôla haderhwa Bersheba, kulya kubà ahôla ho bombi bacîgashiraga.

32 Erhi babà bamafundika endagâno aha Bersheba, Abimeleki ayimuka boshi na Pikoli, murhambo w'engabo n'abalwî bâge, ashubira omu cihugo c'Abafilistini.

33 Abrahamu agwîka omurhi gw'etamarisi ahôla Bersheba anashengeraho izîno lya Nyamubâho, Nyamuzinda w'ensiku n'amango.

34 Abrahamu ashinga myâka erhali minyi omu cihugo c'Abafilistini.

22

Abrahamu alikola ahâna ommwana enterekêro byayêrekana oku arhînya Nyamuzinda. Yêne ashubimuhanza

¹ Enyuma z'aho, Nyamuzinda arhangula* Abrahamu, amubwîra, erhi: «Abrahamu! Abrahamu!» Naye ashuza, erhi: «Ho ndi hano.»

² Nyamuzinda anacimubwîra, erhi: «Oyanke mugala wâwe cûsha, oyôla orhonya, Izaki, omujâne omu cihugo c'e Moriya, n'eyo munda, omuhâne nterekêro ya kusingonoka».

³ Abrahamu azûka sêzisêzi arheganya endogomi yâge na bambali babirhi n'omugala Izaki. Abeza enshâli z'enterekêro, bâhira njira bâjà erya munda Nyamuzinda amubwîraga.

⁴ Oku lusiku lwa kasharhu, Abrahamu agalamira, alangîra erya ntondo ci erhi enaciri

* **22:1 22, 1** Nyamuzinda arhangula Abrahamu: Obuyêmêre bwa Abram u bubonekîre omu kuyumva Nyakasane (Murh 22; Hbr 11, 8-10.17-19; Gal 3, 6-9; Rom 4, 18-21). Ciru ayêmêra oku abâna omwâna wâge Izaki nterekêro. Nnâmahanga alonzagya oku murhangula na hano abâ amâbona okurhumika kwa Abrahamu, amukûle omu ngeso z'abapagani barherekêra abâna oku bazimu bâbo; Nnâmahanga ye mwîkubagirwa ye wanayishirhucungula omu kuhâna omugala Yezu (Murh 22 na Ywn 3, 16). Obuyêmêre buzira bijiro kugumba bugumba. Abemêzi bayish'ibâ bimâna erhi bwôhere n'ebijiro byâbo birhumire (Yak 2, 14-26). Omu Ndagâno ya mîra omulêbi Izaya arhubwîzire oku bwenêne Nyakasane alâba obuyêmêre bw'olubaga lwâge (Iz 7, 9; 28, 16; 30, 15). 22, 1: Eyi nshambâlo ehanzize okuhâna abâna nka nterekêro (okwo kwakâg'ijirwa omu Israheli), ci erhuyeresire obuyêmêre bw'Abrahamu kuli Nnâmahanga. Nyamuzinda amurhangula, amuhûma mpu amuhê ngasi ebi arhonya kulusha. Abrahamu arharhindiraga, ayumva Nnâmahanga embere amanye kurhi arheganyize. Abrahamu ali lwîganyo lw'omushinganyanya oyumva Nyamuzinda, buyêmêre bwâge burhumire (Burh 44, 19-21; Burh 10, 5; Hbr 11, 17; Yak 2, 21). Enterekêro ya Izaki luli lwîganyo lw'enterekêro ya Mwâmi Yezu oku musalaba.

kuli.

⁵ Abrahamu anacibwîra abambali, erhi: «Mubêrage aha mweshi n'eyi ndogomi, nâni rhwe n'oyu mwâna, rhwahika hala, rhwaharâmya rhunashub'iyandagalira emunda muli».

⁶ Abrahamu ayanka enshâli z'enterekêro az-ibarhuza omugala Izaki, naye yêne afumbarha omuliro n'akêre, banagenda bombi.

⁷ Izaki anacidôsa îshe Abrahamu, erhi: «Larha!» Naye ashuza erhi: «Kurhi mwâna wâni?» Izaki, erhi: «Omuliro ogu rhudwîrhe, n'enshâli z'enterekêro, ci ngahi omwâna-buzi rhwagend'irherekêra ali?»

⁸ Abrahamu ashuza, erhi: «Nyamuzinda yêne abona aha arhenza omwâna-buzi w'enterekêro, mwâna wâni». Banacigenda bombi oku bali babirhi.

⁹ Erhi bahika aho Nyamuzinda amulangûlaga, Abrahamu ayûbaka oluhêrero, arherekeza enshâli, aziriringa omugala Izaki, amulambika oku luhêrero oku nyanya ly'enshâli.

¹⁰ Abrahamu alambûla okuboko arhôla akêre mpu akolaga abâga omugala.

¹¹ Ci kwône Malahika wa Nyakasane anacimuyakûza kurhenga empingu, erhi: «Abrahamu! Abrahamu!» Abrahamu, erhi: «Ho ndi hano!»

¹² Malahika amubwîra, erhi: «Leka, orhambûlire omwâna kwo okuboko! Orhanamujiraga kubî kuci! Namamanyaga oku kurhînya orhînya Nyamuzinda: orhandahirîre mugala wâwe, mugala wâwe cûsha».

¹³ 13 Abrahamu, alangira engandabuzi ehangerhine amahembe omu ishaka; Abrahamu

aj'irhôla erya ngandabuzi ayirherekêra nterekêro ya kusingonoka ahâli h'omugala.

¹⁴ Abrahamu ayîrika aho hantu izîno lya «Nyamuzinda yêne abona ebyo», ciru na kuhika ene kwo bacihaderha mpu «Oku ntondo Nyamuzinda yêne abona ebyo».

¹⁵ Malahika wa Nyamubâho ashub'ihamagala Abrahamu obwa kabirhi kurhenga empingu,

¹⁶ anaciderha, erhi: «Lyo ndahîre izîno lyâni, kanwa ka Nyamubâho nkudesire, kulya kubà orharhindirîre mugala wâwe, omuguma ojira,

¹⁷ "nkolaga nakuyunjuza migisho, iburha lyâwe naliluza nka nyenyêzi z'oku nkuba na nka mushenyi gw'omu nyanja n'eryo iburha lyâwe lyakâhima omuhango gw'abashombanyi bâlyo".

¹⁸ "Amashanja goshi g'igulu gagishwa erhi iburha lyâwe lirhuma bulya wanyumvîrhîze".

¹⁹ Abrahamu ashubira emunda abambali bali. Bayimuka, bashubira boshi emwâbo e Bersheba. Abrahamu agend'iyûbaka e Bersheba.

Iburha lya Nahori

²⁰ Enyuma z'aho, babwîra Abrahamu oku Milka naye aburhîre omulumuna Nahori abarhabana.

²¹ Olubere ye Uzi, na Buzi amulonda, ahebakwo na Kemweli, îshe wa Aramu.

²² Kandi Kesedi, Hazo, Pilidashi, Yidilafu na Betweli.

²³ Betweli aburha Rebeka; bo bâna munâni Milka aburhîre Nahori, mulumuna wa Abrahamu.

²⁴ Ali agwêrhe omukazi w'omuherula, izîno lyâge ye Reuma, naye amuburhira abâna: Tebahi, Gahama, Tahasha na Mahaka.

23

Oluvumbu lwa bashakulûza

¹ Emyâka Sara alamire liri igana na makumi abirhi na nda,

² afîra aha Kiriya-Arba, ho haligi aha Hebroni, omu cihugo c'e Kanâni. Abrahamu ayisha ali oku bufîre bwa Sara.

³ Abrahamu ayimanga embere z'omugogo gwâge, abwîra bene Heti, erhi:

⁴ «Eno mwinyu, ndi yo mubunga nanciri cigolo. Mumpe nâni oluvumbu ntenze oyu muntu wâni mmubishemwo.»

⁵ Bene Heti bashuza Abrahamu, mpu:

⁶ «Yâgirwa orhuyumve nîrhu! Woyo ekarhî kîrhu, oliyo muluzi wa Nyamuzinda, ocîshoge nguma omu nshinda zîrhu, obishemwo omuntu wâwe, ntâye wankakulahirira enshinda wabishamwo mukâwe».

⁷ Abrahamu ayimanga ayunama embere z'olubaga lw'ecihugo ca bene Heti,

⁸ abashambâlira ntya, erhi: «Akabà muyemire ogu mugogo gwâni guntengekwo ngubîshe, munyumve munansengerere emwa Efroni, mugala wa Sohari,

⁹ andekere olukunda lwa Makipela, lubà lwâge lunali oku irhwêrhwê ly'ishwa lyâge. Alumpe namuguliralwo lwoshi embere zinyu, lubè luvumbu lwâni».

¹⁰ Ago mango Efroni ali abwârhire ekarhî ka bene Heti; Efroni, Muhititi ashuza Abrahamu embere za bene Hêti boshi n'embere z'abakazâg'itwa ec'olusò n'okujà omu lugo,

11 erhi: «Nanga, nnâhamwîrhu onyumve erhi kwo. Nkuhîre eryo ishwa, nkuhîre n'olwo lukunda lilimwo, nkugabirelyo omu masù g'abâna b'ekâ. Obishemwo omuntu wâwe».

12 Abrahamu ayunama embere z'olubaga lw'eco cihugo.

13 Abwîra Efroni embere z'olubaga lw'eco cihugo, erhi: «Orhang'iyumva erhi kwo! Mpânyire engulo y'eryo ishwa, oyiymêre nâni, na ntyo nanabishamwo omuntu wâni».

14 Efroni ashuza Abrahamu, erhi:

15 «Nnâhamwîrhu, onyumve erhi kwo: ishwa lya magana anni ga sikêli za nsaranga cirigi cici eco kuli rhwe rhwembi? Obishe omuntu wâwe».

16 Abrahamu ayêmêra Efroni, Abrahamu agerera Efroni zirya nfaranga anaderhaga embere za bene Heti, galya magana anni g'esikeli z'enfaranga; go magerha gali garhonyire emwa abarhunzi.

17 Ntyo ishwa lya Efroni libà aha Makipela, ishiriza lya Mambri, ishwa n'olukunda lûlirimwo, haguma n'emirhi yalirimwo kuhebakwo n'olubibi lwâlyo,

18 byoshi byashuba bya Abrahamu omu masù ga bene Heti boshi n'embere za ngasi boshi banakazâg'itwa ec'olusò n'okujà omu lugo.

19 Oku bundi, Abrahamu abisha mukâge Sara omu lwâla lwa Makipela ishiriza lya Mambri omu Hebroni, cihugo ca Kanâni.

20 Ntyo kwo Abrahamu abonaga ishwa n'olukunda lwalibagamwo emwa bene Heti; lwashuba luvumbu lwâge.

24

Obuhya bwa Izaki

¹ Abrahamu ali akola mushosi wa myâka minji, Nyamubâho ali erhi amuhîre omugisho muli ngasi kantu.

² Abrahamu abwîra omwambali, mugula wâge omu bambali, ye wanakazâg'ilanga ebyâge byoshi, erhi: «Ohebe okuboko kwâwe idako ly'olurhungu lwâni* ,

³ nakulahiriza oku izîno lya Nyamubâho Nyamuzinda w'empingu n'igulu, oku orhalongeze mugala wâni omukazi omu banyere b'Abanya-Kanâni nyûbasire ekarhî kâbo.

⁴ Ci kwônene, yo wajà emwîrhu, omu mulala gwîrhu, mwo wacîshoga omukazi washebera mugala wâni Izaki».

⁵ Omwambali anacimubwîra, erhi: «Haligi amango nyamukazi ankalahira mpu arhankulikire mwo cino cihugo, k'ago mango nanagalula mugala wâwe emunda warhengaga?»

⁶ Abrahamu amushuza, erhi: «Nanga, orhahîraga okashubiza mugala wâni eyo munda.

⁷ Nyamubâho, Nyamuzinda w'empingu, Nyamuzinda w'igulu yênene wantenzagya omu nyumpa ya larha, n'omu cihugo ca bene wîrhu, yêne ye wanshambâzagya anandaganya n'endahiro oku eci cihugo acihà iburha lyâni. Yêne arhuma malahika wâge embere zâwe, lyo abonera mugala wâni omukazi eyo munda.

* 24:2 24, 2 Okuheba okuboko idako ly'ecibero c'omuntu, yali ndahiro nkulu ya Abahabraniya.

⁸ Akabà oyo mukazi arhalonzizi okukushimba, orhacife n'ecihango, ci orhahîraga okashubiza mugala wâni eyo munda».

⁹ Oku bundi omwambali ahira okuboko oku cibero ca nnawâbo Abrahamu, anacigashira olwo lubanja.

¹⁰ Nyamushizi anacirhôla ngamiya ikumi omu ngamiya za nnawâbo, anagendana n'oku ngasi hinjà nnawâbo ali agwêrhe, anacirikûla ajà entambiz'e Aram-Naharayimu omu lugo lwa Nahoro.

¹¹ Engamiya zâge azifukamya emuhanda gw'olugo, hôfi n'iriba, câjîngwè, gala mango abakazi banahuluka mpu bagend'idôma amîshi.

¹² Anaciderha, erhi: «Nyakasane, Nyamuzinda wa nnawîrhu Abrahamu, ongashânire ene, on-ayêrekane oku kurhonya orhonya mwambali wâwe Abrahamu.

¹³ “Niono nyimanzire hano iriba, na bali b'abantu ba mw'olu lugo, bakola bayish'idôma amîshi.”»

¹⁴ Omwânanyere nakabwîra, nti: «Hengeka ak-abindi kâwe ompè nâni nywe, akananshuza, erhi: Nêci, nywaga onaleke nywese n'engamiya zâwe, erhi ye mukazi wali obikîre mwambali wâwe Izaki, co cimanyîso namanyirakwo oku orhonyize nnawîrhu».

¹⁵ Oku arhaciyusa aderha, Rebeka, mwâli wa Betweli, mwene Milka, mukà Nahoro, mulumuna wa Abrahamu ayisha n'akabindi oku cirhugo.

¹⁶ Oyo munyere ali mwinjinjà, mwânanyere mushugi, ntà mulume walisag'imuyegêra, abungulukira aha iriba abumba akabindi kâge

anarherema.

¹⁷ Olya mushizi akanya aj'imurhangîra, amubwîra, erhi: «Mâshi, oleke nywe rhwishi rhutya kw'ago gali omu kabindi kâwe».

¹⁸ Olya munyere anacishuza, erhi: «Nywaga, Yâgirwa». Anaciyandagaliza dubaduba akabindi omu nfune mpu amunywese.

¹⁹ Erhi ayûs'imunywesa, anaciderha, erhi: «Nkola naj'idômera n'engamiya zâwe, kuhika zihâge».

²⁰ Anacidubulira galya mîshi duba duba omu ciranga ashubirira aha iriba mpu adôme, anadômera engamiya zoshi.

²¹ Olya mulume oku ahuluka, akaz'imusinza, erhi anadwîrhe acîdôsa erhi nanga erhi nêci Nyamubâho amuhisize.

²² Erhi engamiya ziyus'inywa, olya mulume arhôla ehigondo hy'amasholo hya buzirho bwa luhande luguma lw'esikeli, amuyambisahyo, anacirhôla na rhulinga rhubirhi rhwa masholo rhwa buzirho bwa sikêli ikumi amuyambisa rhwo ekuboko.

²³ Anacimubwîra, erhi: «Oli mwâli wa ndi? K'aha mwinyu, sho ankabona aha abantu bahanda?»

²⁴ Ashuza, erhi: «Ndi mwâli wa Betweli, mugala wa Milka mwene Nahori».

²⁵ Ashub'iderha, erhi: «Nêci aha mwîrhu bali ebyâsi birhali binyi, hanaboneka n'ecirâlo».

²⁶ Oku bundi olya mulume afukama aharâmya Nyamubâho,

²⁷ ederha, erhi: «Oyâgirwe Nyakasane, Nyamuzinda wa nnawîrhu Abrahamu, ôrharhînyîrîre

okurhonya n'okulumehera nnâhamwîrhu. Nya-mubâho yêne oyûla onnongolîne kuhika aha mwa mwene wâbo nnâhamwîrhu».

²⁸ Olya mwânanyere alibirha aj'ibwîra nnina ebyabîre.

²⁹ Rebeka àli agwêrhe mushinja wâbo, izîno lyâge ye Labani, Labani anacilibirhira embuga emunda olya mulume ali, ebw'iriba.

³⁰ Erhi abâ amâbona ehigondo n'orhulinga mwâli wâbo ali ayambîrhe, n'erhi abâ amâyumva mwâli wâbo Rebeka ederha, erhi: «Kw'oyo mulume ambwîzire ntyo», ago mango alibirhira emunda nyamulume ali, amushimâna aciyi-manzire aha burhambi bw'engamiya ah'iriba.

³¹ Anacimubwîra, erhi: «Yisha mugishwa wa Nyamubâho! Cici cirhumire obêra embuga n'obwo narheganyize enyumpa n'ahantu engamiya zâwe zabêra?».

³² Olya mulume akanya aj'ekâ, Labani ashwekûla emizigo y'engamiya, anaziha ebyâsi, analêrha amîshi mpu oyo mulume boshi h'abâbo bashukemwo amagulu.

³³ Bamulêrhera ebiryo mpu alyè. Ci kwône ashuza, erhi: «Ntalya ntanaciderha akanwa kandwîrhe». Labani ashuza, erhi; «Derhaga!»

³⁴ Naye, erhi: «Niono ndi mwambali wa Abrahamu.»

³⁵ Nyamuzinda agishire nnawîrhu; akola àbâ mugale, àmuhîre ebintu bishwêkwa, ebinyinyî n'ebinênênè, enfaranga n'amasholo, abambali n'abambalikazi, engamiya n'endogomi.

³⁶ Sara, mukâ nnawîrhu, Abrahamu, omu bugikulu bwâge, amuburhira omwânarhabana,

n'oyo mwânarhabana ye afumbisire ebyâge byoshi.

³⁷ Nnawîrhu andahirize, erhi: «Irhondo orhahîraga okarhôlera mugala wâni omukazi omu banyere ba-nya-Kanâni, muli cino cihugo rhuyûbasiremwo.

³⁸ «Akabà orhajiri omu nyumpa ya larha, omu bûko bwîrhu okugend'ilogezamwo omukazi wahà mugala wâni, erhi wamanahera!»

³⁹ Nabwîzire nnawîrhu, nti: «Hall amango oyo mukazi ankalahira bwankulikira».

⁴⁰ Naye anshuza, erhi: «Nyamuzinda nyôrha ngenda embere zâge, akurhumira malahika wâge akuluse akuhisakwo ehi walonza, ly'obonera mugala wâni omukazi w'omu bûko bwîrhu n'omu nyumpa ya larha.

⁴¹ Wâfuma ecihango erhi wankahika omu bûko bwîrhu, bakanakuyima omukazi, ecihango cirhacikuyirhe».

⁴² Ene mpika aha iriba naderha, nti: Nyamubâho Nyamuzinda wa nnawîrhu, we kasinga, oyerekane, akabà olonzize okuhisa eyi njira ndimo kw'ehi nshimbire.

⁴³ Niono ndi hano iriba, omunyere wayîsh'al'idôma, nâni nkamubwîra, nti: Nkuhûnyire ompè nâni rhwishi rhusungunu rhw'omu kabindi kâwe,

⁴⁴ akanashuza, erhi: wêne onywage, nagent'idômera n'engamiya zâwe, erhi ye mukazi Nyamubâho abîkîre mwene nnawîrhu.

⁴⁵ Ntali nciyusa naderha ebyo binwa omu murhima gwâni, ene Rebeka ayisha n'akabindi kâge oku cirhugo. Abungulukira ebw'iriba,

anadôma. Namubwîra nti mpà nâni nywe, we kasinga.

⁴⁶ Ho na halya, akûla akabindi kâge oku cirhugo, ederha, erhi: «Nywaga nagend'idômera n'engamiya zâwe». Nanywire, agal'inywêsa n'engamiya zâni. 4

⁴⁷ Namudôsize, nti: Oli mwâli wa ndi? Naye anshuza, erhi: «Ndi mwâli wa Betweli, mulume Milka aburhiraga Nahori». Oku bundi namuyambisa ehi higondo oku izûlu n'orhu rhulinga aha maboko.

⁴⁸ Aho, nafukamiriza naharâmya Nyamubâho, Nyamuzinda wa nnanwîrhu Abrahamu, ye wali annongolîne omu njira nyinjâ mpu ntôlere omugala mwâli wa mucî wa nnâhamwîrhu.

⁴⁹ Bunôla akabâ mulonzize okuyêreka nnâhamwîrhu oku mumusîmire munamurhonyize, mumbwîre n'akabâ nanga kandi mumbwîre, lyo nyerekera ebwa kulyo erhi ebwa kumoshô.

⁵⁰ Labani bo na Betweli bashuza baderha, mpu: «Okûla emwa Nyamuzinda kurhenzire, rhurhankahash'ikushuza nti nêci erhi nanga.

⁵¹ Rebeka oyo embere zâwe: rhôla ye omuhêke, aj'ibâ mukà mwene nnawinyu nk'oku Nyamubâho anadesire».

⁵² Erhi mwambali w'Abrahamu ayumva ebyo binwa, aharâmya embere za Nyamubâho.

⁵³ Ayômola ebisikiyo by'ecûma n'eby'amasholo, ayômola n'emishangi, aha Rebeka. Aha na mushinja wâbo boshi na nnina ebindi bikulo.

⁵⁴ Oku bundi bâlya bânanywa bo n'abâbo bâli boshi, banalâla halya. Sêzi erhi babâ bamazûka, ederha, erhi: «Mundîke nshubire emwa

nnawîrhu».

⁵⁵ Mushinja wa Rebeka na nnina baderha, mpu: «Oyu munyere arhang'ibêra hano zindi nsiku nk'ibirhi erhi ikumi n'enyuma z'aho anagenda».

⁵⁶ Abashuza, erhi: «Murhacindegerezagya n'obwo Nyamubâho ampisizekwo ehi nalonzagya. Muleke ngende, nshubire emwa nnawîrhu».

⁵⁷ Banaciderha, mpu: «Rhuhamagalage namunyere rhumudôse naye kurhi adesire».

⁵⁸ Banacihamagala Rebeka bamudôsa, mpu: «K'olonzize okugenda mweshi n'oyu mulume?» Naye anacishuza, erhi: «Nêci, nnonzize ngende».

⁵⁹ Okubundi, bahêka omunyere wâbo Rebeka mpu agende bo n'omulezi wâge n'oyo mwambali w'Abrahamu na balya balume àli boshi.

⁶⁰ Banacihà Rebeka obwangà, mpu: «Woyo mwâli wîrhu oyôlolohe ohinduke bihumbi n'ebihumbi n'iburha lyâwe lihime enyumpa z'abashombanyi bâlyo».

⁶¹ Rebeka ayimuka boshi n'abambali-kazi, bashonera oku ngamiya, bakulikira olya mulume. Mwambali w'Abrahamu arhôla Rebeka, bahira njira.

⁶² Ago mango Izaki àli ayishire omu irungu ly'iriba lya Lahayi-Royi, bulya mwo ali ayûbasire omu cihugo ca Nêgebu.

⁶³ Izaki ahuluka mpu ajè acîgezageza ebwa mashwa câjîngwê, erhi ayînamula amasù alangîra engamiya zayisha.

⁶⁴ Rebeka naye mpu ayînamula amasù, alangîra Izaki, ashonôka oku ngamiya.

⁶⁵ Adôsa olya murhumisi, erhi: «Ye ndi ola mulume wayisha alambagira omu ishwa anayêrekîre eno munda rhuli?»

⁶⁶ Olya mushizi ashuza, erhi: «Ye nnâhamwîrhu oyo». Namunyere arhôla ecitambara acîhundikira co. Olya mushizi ashambâlira Izaki oku agendaga kwoshi.

⁶⁷ Izaki ahêka Rebeka omu cirâlo câlî ca nnina Sara, ayanka Rebeka, amujira mukâge, anamurhonya. Na ntyo Izaki arhûlûla, arhacilakaga olufû lwa nnina.

25

Abrahamu ayanka Ketura: iburha lya Ketura

¹ Abrahamu ayanka owundi mukazi izîno lyâge ye Ketura.

² Nyamukazi anacimuburhira Zimurani, Yokisani, Medani, Midiyani, Yisibaki na Shuwahi.

³ Yokisani aburha Sheba, na Dedani. Nabo bene Dedani: Basurimi na Baletusimi na Baleumi.

⁴ Bene Midiyani bali: Eferi, Efa, Hanoki, Abida na Elda. Abo boshi bâli bagala ba Ketura.

Okufâ kwa Abrahamu

⁵ Abrahamu âhâ Izaki ebyâge byoshi.

⁶ Abandi bagala akazâg'iburha oku baherula bâge, abahâ eby'okucîrhabâla, na kandi, oku acizîne yêne, abarhuma kulî n'omugala Izaki, omu cihugo c'ebushoshôkero.

⁷ Alaga emyâka y'akalamo k'Abrahamu: Alamire myâka igana na makumi gali nda n'irhanu.

⁸ Buzinda bw'aho, Abrahamu arhengamwo omûka, afâ akola ali omu bushosi bwinjà, afâ

akola mukulu, erhi amanayigurha ensiku, ajà kuli bene wâbo.

⁹ Abagala, Izaki na Ismaeli bamubisha omu lukunda lwa Makipela, omu ishwa lya Efroni, mwene Sohari, muhititi aha ishiriza ly'e Mambri.

¹⁰ Lyo ishwa Abrahamu aguliraga bene Heti. Mwo Abrahamu abishirwe bo na mukâge Sara.

¹¹ Erhi Abrahamu abà amâfà, Nyamuzinda agisha omugala Izaki ayûbaka hôfi n'iriba lya Lahayi-Royi.

¹² Alaga iburha lya Ismaeli, mugala wa Abrahamu, ye waburhagwa n'omunya-Mîsiri, Hagari, mujà-kazi wa Sara.

¹³ Alaga amazîno ga bene Ismaeli omu kushimba amazîno n'okuburhwa kwâbo: Enfula y'Ismaeli ye Nebayoti, alondwa na Kedari, Adubeli*, Mibusamu,

¹⁴ Mishma, Duma, Masa,

¹⁵ Hadadi, Tema, Yeturi, Nafishi na Kedma.

¹⁶ Bo bene Ismaeli abo, n'amazîno gâbo nk'oku ebishagala n'ebihando byâbo binali, bo barhambo ikumi na babirhi b'emilala yâbo oku enali.

¹⁷ Alaga n'emyâka y'akalamo ka Ismaeli: igana na makumi asharhu na nda. Oku bundi arhengamwo omûka, afà, ajà kuli bene wâbo.

¹⁸ Ayûbaka kurhenga e Hawila kujà e Shuru, olunda lw'ebushoshôkero bwa Mîsiri omu kujà e Asîriya. Ali ayûbasire ishiriza lya bene wâbo boshi.

III. Olwa Izaki n'olwa Yakôbo

* **25:13 25, 13** Adubeli: bitabu biguma mpu: Adubeli, ebindi mpu: Abudeli

Okuburhwa kwa Ezau na Yakôbo

¹⁹ Alaga emyanzi ya Izaki mwene Abrahamu. Abrahamu aburha Izaki.

²⁰ Izaki ali akola agwêrhe myâka makumi anni erhi ayanka Rebeka mwâli wa Betweli, Munyaramayo w'e Padani-Arami, mwâli wâbo Labani naye Muharamayo.

²¹ Izaki asengerera mukâge emwa Nyamubâho, erhi amâbà ngumba, Nyamubâho amuyumva, mukâge Rebeka arhôla izîmi.

²² Abâna bakazihukulana omu nda, lêro aderha, erhi: «Akabà kwo biri ntya, bici omuntu alamakwo?» Akanya aj'idôsa Nyamubâho,

²³ naye amushuza, erhi: «Mashanja abirhi gali omu nda yâwe, mashanja abirhi g'omu nda yâwe gagabanyika; mulala muguma gwahima ogwâbo, omukulu ashiga omurhò».

²⁴ Erhi amango gâge g'okuburha gahika, lâba oku lyâli izîmi lya mahasha.

²⁵ Owaburhagwa wa burhanzi, ali mudukula wa bishamvu ayunjwîre byoyabyoya. Bamuyîrika izîno lya Ezau.

²⁶ Oku bandi omulumuna ahuluka, erhi okuboko kwâge kugwârhire Ezau oku kansisira. Bamuyîrika izîno lya Yakôbo. Izaki ali akola agwêrhe myâka makumi gali ndarhu erhi baburhwa.

²⁷ Abânarhabana bombi bakûla; Ezau àbà muhivi mukulu, wa kutwikanya omu malungu. Yakôbo ali muntu mutûdu, akàbèra omu cirâlo.

²⁸ Izaki arhonya Ezau bulya asimaga ensimba, Rebeka yêhe Yakôbo ye arhonyagya.

Ezau aguza ecikono c'okubà nfula

²⁹ Mango maguma, Yakôbo ayenda ibinda ly'enkôle, naye Ezau ashubûka ebwa kuhiva erhi anarhamire.

³⁰ Lêro Ezau anacibwîra Yakôbo, erhi: «Leka nâni mpuhekwo eryol'ibanda lidukula lidukula, bulya namahwa». -Co carhumire bamuderha mpu Edomi.

³¹ Yakôbo amubwîra, erhi: «Orhang'inguliza ecikono câwe c'okubà nfula».

³² Ezau ashuza, erhi: «Lolà oku kufà kuno, ecikono c'okubà nfula, bici cacinkwânana?»

³³ Yakôbo ashubiza ederha, erhi: «Orhang'icîgasha embere zâni»; acîgasha, anaguliza Yakôbo ecikono câge c'okubà nfula.

³⁴ Oku bundi, Yakôbo amuhà oku mugati n'oku ibinda ly'enkôle, alya ananywa, ayimuka agenda. Ntyo kwo Ezau agayaguzagya ecikono c'okubà nfula.

26

Izaki e Gerari

¹ Ecizombo canacizûka omu cihugo, kuleka cirya cizombo cirhanzi cabâga amango ga Abrahamu. Izaki ajà e Gerari, emwa Abimeleki mwâmi w'Abaflistini.

² Nyamubâho amubonekera amubwîra, erhi: Orhajâga e Mîsiri ci ogend'ibêra omu cihugo nakubwîra.

³ Obêre muli eco cihugo, nakugisha nanyorhe ndi haguma nâwe. Bulya we n'iburha lyâwe mwe nahà ebi bihugo byoshi, nasêza n'erya ndagâno nafundikaga rhwe na sho Abrahamu.

4 Naluza iburha lyâwe nka nyenyêzi z'oku nkuba, naliha ebi bihugo byoshi n'amashanja goshi g'igulu gagishwa n'iburha lyâwe.

5 Kulya kubà Abrahamu ayumvîrhe izù lyâni, akulikira ebi nalimurhegesire okukulikira, amarhegeko gâni, ebinwa byâni, obulonza bwâni.

6 Ntyo kwo Izaki abêziremwo aha Gerari.

7 Abantu b'eyo munda bakamudôsa olwa mukâge, ashuza, erhi: «Mwâli wîrhu oyo». Ayôboha okuderha, erhi: «Mukânie oyo», bàli bamuyîrha erhi Rebeka orhuma bulya ali mwinjà.

8 Erhi kugera mango garhali manyi, kwanacibà lusiku luguma, Abimeleki mwâmi w'Abafilistini erhi adwîrhe alolera omu kabonezo, alangira Izaki adwîrhe ashâsa mukâge Rebeka.

9 Abimeleki anacihamagala Izaki amubwîra, erhi: «Mâshi mukâwe oyu! Kurhi waciderhaga mpu mwâli winyu?» Izaki ashuza, erhi: «Nakâcîdôsa nti nankanafakwo oyu mukazi».

10 Abimeleki ashubiza amudôsa, erhi: «Kurhi okwo warhujizirage obwo? Hindi hitya hajire omuntu w'omu lubaga lwîrhu walala na mukâwe obone wamarhubarhuza obwo bubî!»

11 Lêro Abimeleki ahâna eri irhegeko oku lubaga lwâge lwoshi, erhi: «Owahume kuli oyu mulume kandi erhi kuli mukâge, anafè».

12 Izaki ahinga anarhwera muli ecôla cihugo n'ogwo mwâka ayeza kali igana, bulya Nyamubâho amamugisha.

13 Oyu muntu agâla, agal'ahirhira okurhalusire.

14 Ali agwêrhe masô manji n'ebintu bishwêkwa binyinyi n'ebinênênè, na bashizi banji. Abafilistini bayâgalwa.

Amaliba g'aha karhî k'e Gerari n'e Bersheba

¹⁵ Amaliba goshi bambali b'îshe bàli bamâhumba amango îshe Abrahamu acihali, Abafilistini bagafuka bagabumba budaka.

¹⁶ Abimeleki abwîra Izaki, erhi: «Orhenge eno mwîrhu, bulya wekola mugale kurhulusha».

¹⁷ Izaki arhenga aho aj'ihanda omu kabanda ka Gerari, anabà ho acîbêrera.

¹⁸ Izaki ashub'ijà ahumba galya maliba bambali b'îshe Abrahamu bàli bahumbire, galya Abafilistini bafukaga erhi Abrahamu abà afîre; agayîrika galya mazîno gonênè îshe ali agayirisire.

¹⁹ Bambali ba Izaki bahumba omu kabanda, bashangamwo iriba ly'amîshi gahulula.

²⁰ Lêro abangere b'e Gerari, barhondêra okulongôla n'abangere ba Izaki, ngasi baguma mpu: «Amîshi gali gîrhu!» Izaki ayîrika iriba izîno lya Sitina.

²¹ Bahumba erindi iriba, ci kandi hashub'ibà akadali kuli lyo.

²² Lêro arhenga aho, agend'ihumba erindi iriba, lêro harhacibâga kadali kuliryo. Aliyîrika izîno lya Rehoboti, anaderha, erhi: «Nyamubâho amâjà aruhà oluhyà, rhukolaga rhwayololokeramwo eci cihugo».

²³ Kurhenga aho asôkera e Bersheba.

²⁴ Nyamubâho amubonekera mw'obwo budufu amubwîra, erhi: «Nie Nyamuzinda wa sho Abrahamu, orhayôbohaga cici bulya ndi haguma nâwe. Nakugisha, nnanduze iburha lyâwe erhi mwambali wâni Abrahamu orhuma».

²⁵ Ayûbaka oluhêrero aho, anayakuza izîno lya Nyamubâho. Ayûbaka ho enyumpa yâge. Bam-

bali ba Izaki bahumba ho iriba.

Okunywâna na Abimeleki

²⁶ Abimeleki arhenga e Gerari, ayish'imulamusa, ali boshi n'omwîra wâge Ahuzati na Pikoli, ye murhambo w'omurhwe gwâge.

²⁷ Izaki abadôsa, erhi: «Lêro cici cimudwîrhe eno munda, mwe bantu munshomba, mwe mwanampulusagya emwinyu».

²⁸ Banacishuza, mpu: «Rhwaïirage rhwabona oku nêci Nyamubâho ali haguma nâwe, rhwanaderha obwo nti habè omwîgasho aha karhî kâwe nîrhu, rhunafundike endagâno haguma nâwe.

²⁹ Ocîgashe oku orharhujire kubî kuci, bulya rhurhakujiraga kubî, minjà gône rhwakujirîre rhwanakuleka wagenda n'omurhûla. Woyu okola oli mugishwa wa Nyamubâho».

³⁰ Abajirira olusiku lukulu, bâlya bânanywa.

³¹ Erhi bazûka sêzi sêzi, ngasi muguma acîgasha embere z'owâbo. Oku bundi, Izaki abasêzera, bagenda n'omurhûla.

³² Olwo lusiku lwonênè, bambali b'Izaki bayisha, bamubwîra omwanzi gw'iriba bakazagihûmba, baderha, mpu: «Rhwabwîne amîshi».

³³ Eryo iriba aliyîrika izîno lya Sabe, co cinarhuma olwo lugo luderhwa Bersheba kuhika na buno.

Abakazi ba Ezau banya-Hititi

³⁴ Erhi Ezau ahika myâka makumi anni, ayanka omukazi izîno lyâge ye Yehudita, mwâli wa Behori, muhititi, arhôla na Basimata, mwâli wa Eloni naye muhititi.

³⁵ Abo bakazi bajira Izaki bo na Rebeka mungo munji.

27

Yakôbo ashamula omugisho gwa Ezau

¹ Izaki ali amashosihala, n'amasù gâge gali gakola mazamba, azinda erhi arhacibona. Lêro ahamagala enfula yâge Ezau, erhi: «Mwâna wâni!» Naye, erhi: «Ho ndi hano».

² Ashubiza, ederha, erhi: «Lolâ oku niono nkola mushosi n'amango g'okufâ kwâni ntagamanyiri.

³ Okanyagye orhôle emirasano yâwe, emyampi yâwe n'omuherho gwâwe, okanye oj'ihiva, onyîrhire ensimba.

⁴ Onteganyizemwo birya biryo nsîma, oyîshe ondêrhere ndye, lyo omurhima gwâni gukugisha embere nfè».

⁵ Kuziga erhi Rebeka adwîrhe ayumva oku Izaki ashambâla bo n'omugala Ezau. Ezau acîtuma omu lubala mpu agend'ihiva ensimba ayilerhere îshe.

⁶ Rebeka abwîra omugala Yakôbo, erhi: «Namâyumva sho abwîra mukulu wâwe Ezau, erhi:

⁷ «Ondêrhere ensimba, onteganyizemwo ebiryo binjà, mbirye nnankugishe omu masù ga Nyamubâho embere nfè».

⁸ «Yumvagya mwâna wâni, oyumve onajire nk'oku nakurhegeka».

⁹ «Okanye ojè omu busô, ondêrheremwo bânahene babirhi binjinjà, narheganyizamwo sho ebiryo binjà, nk'oku anasîma».

¹⁰ «Wayîsh'ibihêkera sho abirye, lyo akugisha embere afè».

11 Yakôbo abwîra nnina Rebeka, erhi: «Lolà, mukulu wâni Ezau amâbà wa bishamvu niehe ntagwêrhi bôya.

12 Hali amango Larha akampumakwo, mbè nka kushekera namushekeraga, obone bukola buhanya namacîlerhera ahâli h'omugisho».

13 Nnina ashuza, erhi: «Obuhanya bubè nie bujâkwo mwâna wâni! Oyumve kwônene, onagend'innongeza abo bânahene».

14 Akanya aj'ibalonza ayisha abadwîrhîre nnina, naye nnina arheganyamwo ebiryo nk'oku îshe anasîma.

15 Rebeka ayanka emyambalo minjinjà ya Ezau, ye mugala mukulu, erya akazâg'ibîkira omu nyumpa, ayiyambisa Yakôbo ye mugala murhò.

16 Ayanka oluhù lw'abanahene amubwiki-ramwo amaboko n'igosi.

17 Oku bundi ziryâ nyama ali amarheganya n'omugati, abiheba omu nfune z'omugala Yakôbo.

18 Ajà aha burhambi bw'îshe, aderha, erhi: «Larha!» Naye ashuza, erhi: «Niono. We ndi mwâna wâni?»

19 Yakôbo ashuza îshe, erhi: «Nie Ezau, nfula yâwe, najizirage nk'oku wanantegekaga. Zûka otamale olyekwo bino nal'ihiva lyo omurhima gwâwe gungisha».

20 Izaki abwîra Yakôbo, erhi: «Mwâna wâni wamarhòla duba wâni!» Naye ashuza, erhi: «Nyamubâho, Nyamuzinda wâwe wangashanîre».

21 Izaki abwîra Yakôbo, erhi: «Yegera hano nkuhumekwo mwâna wâni, nyumve erhi nêci erhi nanga we mugala wâni Ezau».

22 Yakôbo ayegêra îshe Izaki, naye amumarhakwo aderha, erhi: «Izù liri lya Yakôbo, ci amaboko gali ga Ezau!»

23 Arhamumanyîriraga bulya amaboko gali ga bishamvu aka mukulu wâge Ezau, anacimugisha.

24 Aderha, erhi: «Ka kwo binali we mugala wâni Ezau?» Naye ashuza, erhi: «Nêci».

25 Izaki ederha, erhi: «Mpâga ndye oku nsimba mugala wâni ahivaga lyo omurhima gwâni gumugisha». Amuhêreza alya, amuhêreza n'idivayi anywa.

26 Îshe Izaki amubwîra, erhi: «Nyegêraga, onampôbere mwâna wâni!»

27 Ayêgera, ahôbera îshe, îshe ayisa obwehe bw'emyambalo yâge. Amugisha ntyâla: «Nêci obwehe bwa mugala wâni, kwo buli nk'obwehe bw'ishwa liyêra, ishwa eri Nyamubâho agishire.

28 Nyamuzinda akushobôze olumè lw'oku nkuba, n'amashwa gashushagîre, engano nyinji n'idivayi linji.

29 Amashanja gakushige n'abantu b'emahanga bafukame embere zâwe. Obè murhambo wa bene winyu na bagala ba nyoko bafukame embere zâwe. Owakuhehêrere ahehêrewe, n'owakugishe anagishwe».

30 Erhi Izaki ayûsa okugisha Yakôbo, naye Yakôbo erhi amanahuluka omu mw'îshe Izaki, mukulu wâge Ezau naye arhenga ebwa kuhiva.

31 Naye arheganya ebiryo binjà abihêkera îshe. Amubwîra, erhi: «Larha, zûkaga olye kw'ebi mugala wâwe anal'ihiva, lyo omûka gwâwe gungisha».

32 Îshe Izaki amudôsa, erhi: «We ndi?» Naye

ashuza, erhi: «Nie nfula yâwe Ezau».

³³ Oku bundi Izaki arhemuka, ederha, erhi: «Aligi ndi olya wal'ihiva ensimba anayindêrhera? Nacimwikubagira nanalya, embere oyîshe; namugishire, anakolaga ayôrha àli mugishe».

³⁴ Erhi Ezau ayumva ebinwa by'îshe, ayâma bwenêne n'omungo munji, anacibwîra îshe, erhi: «Ongishe nâni mâshi, larha!»

³⁵ Izaki ashuza, erhi: «Mulumuna wâwe anayishir'inteba, arhola omugisho gwâwe».

³⁶ Ezau ashubiriza, erhi: «Ka kwenge bamuderha Yakôbo, co cirhumire andenganya nieki kabirhi kabirhi? Arhanzir'inyanka ecikono c'okubà nfula, kandi yoyu wamantôla omugisho gwâni!» Ci ashubiza ederha, erhi: «Ci kwône mâshi ka nieki ntà mugisho wansigîze?»

³⁷ Izaki ajà omu kanwa ashuza Ezau, erhi: «Namujizire murhambo wâwe, namuhîre bene wâbo nti babè bambali, namuhîre engano n'amamvu mwandu. Bicigi nankacikujirira mwâna wâni?»

³⁸ Ezau anacidôsa îshe, erhi: «Ka mugisho muguma gwône ojira, mâshi larha? Mâshi ngisha nâni, larha!» Izaki ahwekêra na Ezau arhondêra alaka.

³⁹ Oku bundi, îshe Izaki ashuza ederha, erhi: «Woyo ekulî n'ebihugo biyera yo wayûbaka, kuli n'olumè lurhoga oku nkuba.

⁴⁰ Engôrho yâwe yo yakubîke, wakakolera mwene winyu. Ci kwône amango wacîrûkûza, kurhibula warhibula omuzigo gwâwe gukuli aha lurhugo».

⁴¹ Ezau ashombera Yakôbo ogwo mugisho ahâbagwa n'îshe, acîdôsa emurhima, erhi:

«Amango g'emishîbo ya larha gali hôfi, go mango nayîrha mulumuna wâni Yakôbo».

⁴² Erhi bamanyîsa Rebeka ebyo binwa bya Ezau ye mugala mukulu, arhumiza Yakôbo ye mugala murhò, amubwîra, erhi: «Mukulu wâwe Ezau ahizire okucihôla kuli we mpu akuyirhe.

⁴³ Yumvagya mwâna wâni, nkubwîre: Okanye, oyâkire emwa mwene wîrhu Labani e Harani.

⁴⁴ Obêre eyo haguma naye nsiku inga, kuhika mukulu wâwe atwîke oburhè.

⁴⁵ Kuhika oburhè bwa mukulu wâwe bukurhengekwo, kuhika ayibagire oku wamujirîre; ago mango nanarhuma bagend'ikulonza eyo munda. Cici cankarhuma namuheza mwembi omu lusiku luguma?».

Izaki àrhuma Yakôbo emwa Labani

⁴⁶ Rebeka anacibwîra Izaki, erhi: «Namayihikwa n'akalamo erhi bâli ba Heti bàrhuma. Erhi Yakôbo ankayanka munyere muguma muli bâli ba Heti, muguma nk'abo, muguma omu banyere b'eci cihugo, k'okulama kwankacinkwânana?»

28

¹ Izaki ahamagala Yakôbo amugisha ana-muhà eri irhegeko, erhi: «Orhahîraga okayanka omukazi omu banyere b'e Kanâni.

² Yimuka oje e Padani Aramu emwa Betweli, îshe wa nyoko, ocîshoge omukazi eyo munda omu banyere ba Labani, mushinja wâbo nyoko.

³ Nyamuzinda akugishe, akuyololole, anaku-luze obè ndêko y'amashanja.

⁴ Akuhè we n'iburha lyâwe, omugisho gwa Abrahamu lyo obona eci cihugo oyubasiremwo, cihugo Nyamuzinda ahâga Abrahamu».

⁵ Izaki asêzera Yakôbo. Yakôbo alîkûla, ajà e Padani Aramu, emwa Labani, mwene Betweli wa Muharamiya, mushinja wâbo Rebeka, nnina wa Yakôbo na Ezau.

Ezau ayanka owundi mukazi

⁶ Ezau abona oku Izaki agishire Yakôbo n'oku amurhumire e Padani Aramu mpu agend'iyankira yo omukazi, n'oku erhi akola amugisha, amuhà eri irhegeko, erhi: «Orhahîraga okayanka omukazi omu banyere b'e Kanâni».

⁷ Na Yakôbo àli ayumvîrhe îshe na nnina, ajà e Padani Aramu.

⁸ Ezau ayumva oku abanyere b'e Kanâni barharhonyiri omu masù g'îshe Izaki,

⁹ ntyo Ezau ajà emwa Ismaeli, ayanka yo omukazi, wa kuhalika abà ali agwêrhe erhi anagwêrhe abandi: Mahalata, mwâli wa Ismaeli, mugala w'Abrahamu, na mwâli wâbo Nebayoti.

Ecilôrho ca Yakôbo

¹⁰ Yakôbo arhenga e Bersheba, ajà e Harani.

¹¹ Ahika hantu haguma, alâla ho bulya izûba lyàli lyamazika. Arhòla ibuye liguma aho, al-ishegema, analâla aho.

¹² Alôrha, abona omushonezo mugwike oku idaho n'irhwêrhwè lyâgo lihisire oku nkuba; bamalahika ba Nyamuzinda erhi badwîrhe basôka banayandagala!

¹³ Lâba oku Nyamubâho ayimanga embere zâge amubwîra, erhi: «Nie Nyamubâho, Nyamuzinda wa shakulu wâwe Abrahamu na Nyamuzinda wa Izaki. Eryôla ishwa ogwishîremwo, nakuhalyo we n'iburha lyâwe.

¹⁴ Iburha lyâwe lyaluga nka katulo k'oku idaho, lyaluga lihike ebushoshôkero n'ebuzikiro, e mwênè n'e mukondwè, n'amashanja goshi g'igulu gagishwa* muli eryo iburha lyâwe.

¹⁵ Ndi haguma na nâwe, nakulusa ngasi hoshi wankanaja, nanashub'ikugalula muli eci cihugo, bulya ntakuleke kuhika nyujuze ebi nakulaganyagya».

¹⁶ Yakôbo atulûka omu îrò lyâge, aderha, erhi: «Okuli Nyamuzinda ali hano ntânali mmanyire».

¹⁷ Ayôboha, ederha, erhi: Hano hamabà hantu ha kurhînywa! Yamabà nyumpa ya Nyamuzinda na muhango gw'empingu.

¹⁸ Azûka sêzi, ayanka liryala ibuye àli ajizire mushego aligwika luhêrero abulagira amavurha oku nyanya zâlyo.

¹⁹ Aho ahayîrika izîno lya Beteli†, ci mîra olwo lugo lwakazâg'iderhwa Luzo.

²⁰ Yakôbo arhôla omuhigo ederha, erhi: «Akabà Nyamuzinda ali haguma nâni, akanananga muli eyi njira najà, akakaz'impà omugati nalya n'emishangi nakayambala,

* **28:14 28, 14** Ogu mugisho Yakôbo ashobwîre, guruhukengêzize gulya mugisho Nyakasane ashobôzagya Abrahamu (Murh 13, 14-17). Omugisho: Rhulole omu Murh 12, 3; 18, 18; 22, 18; 26, 4. † **28:19 28, 19** Beteli: kuli kuderha «Ka-Nyamuzinda» (Murh 28, 22). Luli lunda lw'e mwênè, enyanya ly'e Yeruzalemu.

²¹ erhi nankashubûka nshubire emunda larha ali ndi mugumagumà, ago mango Nyamubâho anabà ye Nyamuzinda wâni,

²² n'eri ibuye namagwika luhêrero, lyabà ka-Nyamuzinda nakaz'imurhûla ecihimbi c'omu ikumi c'ebi ampà byoshi».

29

Yakôbo ahika emwa Labani

¹ Yakôbo arhôla enjira yâge, ajà omu cihugo c'abâna b'e bushoshôkero.

² Lolà oku abona iriba omu bulambo, hôfi n'eryo iriba, masô asharhu g'ebintu bishwêkwa binyinyi gali gagwîshîre aho iriba, ho bakazâg'inywekeza amasò, ci kwônene ibuye lyakazâg'ibwîkira omunwa gwâli munene.

³ Erhi amasò goshi gabâga gamashirama aho, banarhenza liryâ ibuye oku munwa gw'iriba, bananywesa ebintu, kandi banalishubiza oku munwa gw'iriba.

⁴ Yakôbo anacidôsa abangere, erhi: «Bene wîrhu, muli ba ngahi?», Bashuza, mpu: «Rhuli b'e Harani».

⁵ Ababwîra, erhi: «Ka muyishi Labani, mwene Nahori?» Bashuza, mpu: «Rhumuyîshi».

⁶ Abadôsa, erhi: «K'azibuhire?» Bashuza, mpu: «Azibuhire. N'omwâli Rasheli ola wayisha hala n'obusò».

⁷ Yakôbo aderha, erhi: «Loli oku guciri mûshi bwenêne guno, arhali go mango g'okudâhya ebintu gano. Mubinywese munabishubize ebulambo».

⁸ Bashuza, mpu: «Rhurhankahasha okujira ntyo n'amasò garhacishubukîra haguma, barhanacirhenza ibuye oku munwa gw'iriba; go mango rhwakanywesa ebintu».

⁹ Oku acidwîrhe ashambâla boshi nabo, Rasheli ayisha n'obusò bw'îshe bulya ali mungere.

¹⁰ Erhi Yakôbo abona Rasheli, mwâli wa nalume Labani, n'erhi abona obusò bwa nalume Labani, ayegêra, arhenza liry a ibuye oku munwa gwa liryala iriba, anywêsa ebintu bya nalume Labani.

¹¹ Yakôbo anunugurha Rasheli, alengeza izù, adubula omulenge.

¹² Yakôbo amanyîsa Rasheli oku ali mwene wâbo îshe, anali mwene Rebeka; olya munyere akanya aj'ikumanyîsa îshe.

¹³ Labani erhi ayumva oku ogwo mwanzi gwa Yakôbo, mugala wa mwâli wâbo, gumuyêrekîre, akanya, alibirhira emunda ali, amuhôbera, anamunugurha, amuhêka omu nyumpa yâge. Yakôbo arhondêra amuganîrira ogwo mwanzi gwoshi.

¹⁴ Oku bundi Labani amubwîra, erhi: «Nêci, oli w'omu mavuha gâni, onali w'omu mubiri gwâni». Yakôbo abêra aho mwa Labani mwêzi mugumagumà.

Yakôbo ajà omu buhya kabirhi. Ishazâla amuyêshera omukanga. Lêro ayanka babirhi balondandana

¹⁵ Labani abwîra Yakôbo, erhi: «Ka kwenge oli mwene wîrhu, waderha mpu busha wakaz'inkolera? Mbwîra bici nakaz'ikuhà?»

16 Erhi na Labani agwêrhe banyere babirhi: omukulu izîno lyâge ye Lea n'omurhò ye wali Rasheli.

17 Lea àli agwêrhe amasù matûdu, ci Rasheli àli agwêrhe omubiri gucîgemire bwinjà n'iranga linjà.

18 Na Yakôbo ali arhonyize Rasheli. Anacishuza, erhi: «Nakukolera myâka nda lyo oyîsh'impâ mwâli wâwe Rasheli, mwâli wâwe murhò».

19 Labani ashuza, erhi: «Kwo kukulu okukuhaye ahâli h'okumuhà ow'embuga; obêrage hanôla mwâni».

20 Yakôbo akaz'ikola mpu lyo bamuhà Rasheli; akola ntyo myâka nda, ci eyo myâka ayibona nka nsiku nsungunu bulya ali arhonyize Rasheli.

21 Buzinda bw'aho, Yakôbo anacibwîra Labani, erhi: «Amango gahisire, ompâge omukazi wâni njè emunda ali».

22 Labani ashûbûza abantu b'eyo boshi ajirisa olusiku lukulu.

23 Ci kwône, lâba oku bijingo, Labani arhôla omwâli Lea, abà ye ahêkera Yakôbo; Yakôbo àmuyanka.

24 Labani àhà omwâli Lea, mujà-kazi wâge muguma, izîno lyâge ye wali Zilifa, mpu aj'ikâmukolera.

25 Erhi buca sêzi, Yakôbo abona oku Lea ye bamudwîrhîre. Yakôbo abwîra Labani, erhi: «Bici wajizire? K'arhali Rasheli ye nakazâg'ikolera aha mwâwe nti omumpe? Carhumirage onteba?»

26 Labani ashuza, erhi: «Erhali nkômedu y'eno mwîrhu okuhâna omurhò na mukulu wâge

arhaciheruka,

²⁷ ci orhang'ileka guno mugobe eby'obuhya bitwikanuke, n'enyuma z'aho, kandi nashub'ikuhà owâbo n'engulo yâge yabâ yindi myâka nda washub'imukolera hano mwâni».

²⁸ Yakôbo ajira kulya, ayûsa gulya mugobe gw'obuhya na Labani amuhà omwâli Rasheli mpu amuyanke.

²⁹ Labani aha omwâli Rasheli omujà-kazi wâge Bilaha.

³⁰ Yakôbo ayanka Rasheli, anamurhonya kulusha Lea; ashub'ikolera nalume yindi myâka nda.

Abâna ba Yakôbo

³¹ Nyamubâho abona oku Lea arhasimirwi, amuhà iburha, Rasheli ayôrha ali ngumba.

³² Lea arhôla izîmi, aburha murhabana, amuyîrika izîno lya Rubeni, bulya, gwârhi yêne: «Nyamubâho anabwîne amalibûko gâni, lêro ibanie ansîma».

³³ Ashub'irhôla izîmi, aburha kandi murhabana, ederha, erhi: «Nyamubâho ayumvîrhe oku ntabâ nsîmirwe, lêro amâshub'impa oyu wundi». Amuyîrika izîno lya Simoni.

³⁴ Ashub'irhôla izîmi, aburha murhabana; aderha, erhi: «Lêro nâni ibanie akola antonya bulya barhabana basharhu abâ namamuburhira», izîno lyâge ye Levi;

³⁵ Ashub'irhôla izîmi, aburha murhabana; aderha, erhi: «Lêro nakuza Nyamubâho». Co cirhumire amuyîrika izîno lya Yûda. Oku bundi, ahêka arhaciburhaga.

30

¹ Rasheli erhi abona oku ntà bâna adwîrhe aburhira Yakôbo, ayâgalwa na mukulu wâge, kwo kubwîra Yakôbo, erhi: «Ojire nâni mbone abâna, akabâ nanga, erhi nnanfire».

² Yakôbo akalihira Rasheli bwenêne, amubwîra, erhi: «Ka nie ndigi ahâli ha Nyamuzinda wakuy-imaga iburha?»

³ Naye nyamukazi, erhi: «Lolà mwambalikazi wâni Bilaha. Ojè emunda ali, aburhire oku madwî gâni; ampisekwo abâna nâni».

⁴ Anacihà Yakôbo omujà-kazi wâge Bilaha mpu abè mukâge, naye Yakôbo àmuyanka.

⁵ Bilaha arhôla izîmi, aburhira Yakôbo omwânarhabana.

⁶ Rasheli ederha, erhi: «Nyamuzinda amampà olubanja, ciru anyumvîrhiza anampâ omwânarhabana». Co carhumaga amuyîrika izîno lya Dani.

⁷ Bilaha, mujà-kazi wa Rasheli ashub'irhôla izîmi, aburhira Yakôbo owundi murhabana.

⁸ Rasheli ederha, erhi: «Nazûsizekwo mukulu wâni entambala za Nyamuzinda, namanahimana». Ayîrika olya mwâna izîno lya Nefutali.

⁹ Naye Lea erhi arhaciburha, arhôla omujà-kazi wâge Zilifa amuhà Yakôbo mpu amujire mukâge.

¹⁰ Zilifa, mujà-kazi wa Lea aburhira Yakôbo omwânarhabana.

¹¹ Lea ederha, erhi: «Iragi linjà eri!» Aha olya mwâna izîno lya Gadi.

¹² Zilifa, mujà-kazi wa Lea, aburhira Yakôbo owundi mwânarhabana.

¹³ Lea aderha, erhi: «Oku irenge lyâni, bulya abirhu bakazi bankuza»; ayîrika olya mwâna

izîno lya Asheri.

¹⁴ Rubeni, erhi ajà acîgezageza, gala mango g'okusârûla engano, ashimâna amalehe g'oluzigirwa, ayisha agadwirhîre nnina Lea. Rasheli abwîra Lea, erhi: «Mpâ nâni kuli ago malehe g'oluzigirwa mugala wâwe akudwîrhîre».

¹⁵ Lea amushuza, erhi: «K'okûla wantôzire omulume kunyihira kwakunyahîre, obu okola mpu wantôla n'amalehe g'oluzigirwa mugala wâni ampîre?» Rasheli ashuza, erhi: «Lêro agend'ilâla omu mwâwe hano budufu, rhuhingane ompè amalehe ga mugala wâwe g'oluzigirwa».

¹⁶ Yakôbo erhi akola arhenga ebwa mashwa bijingo, Lea ajà emunda ali, amubwîra, erhi: «Kukwânîne oyîshe emunda ndi, bulya rhwakuhingîne amalehe g'oluzigirwa g'emwa mugala wâni»; alâla omu mwâge obwo budufu.

¹⁷ Nyamuzinda ayumvîrhiza Lea, arhôla izîmi, ashub'iburhira Yakôbo omwânarhabana ye mwânarhabana wa karhanu.

¹⁸ Lea anaciderha, erhi: «Nyamuzinda amampà oluhembo, kulya kubà nahîre ibanie omujà-kazi wâni». Olya mwâna amuyîrika izîno lya Isakari.

¹⁹ Lea ashub'irhôla izîmi, aburhira Yakôbo omwânarhabana wa kali ndarhu.

²⁰ Lea ederha, erhi: «Nyamuzinda ampîre oluhembo lwinjinja, lêro ibanie ankuza bulya y'oyu namaburhira barhabana ndarhu». Amuyîrika erya Zabuloni.

²¹ Oku bundi aburha omwânanyere, amuyîrika izîno lya Dina.

²² Ago mango Nyamuzinda ayibuka Rasheli,

ayumvîrhiza omusengero gwâge, amuhà iburha.

²³ Arhôla izîmi, aburha murhabana; aderha, erhi: «Nyamuzinda amankûla enshonyi».

²⁴ Ayîrika olya mwâna izîno lya Yozefu, ederha, erhi: «Mâshi Nyamubâho ashub'împa nâni owundi mwânarhabana!»

Okugala kwa Yakôbo

²⁵ Erhi Rasheli abà amâburha Yozefu, Yakôbo abwîra Labani, erhi: «Oleke ngende nshubire emwîrhu, omu cihugo cîrhu.

²⁶ Ompè abakazi bâni, abârhumaga nkukolera, ompè n'abâna bâni ngende. Wêne orhababiri omukolo nakukolire».

²⁷ Labani amushuza, erhi: «Akabà ntonyire omu masù gâwe! Nadôsise nayumva oku Nyamubâho angishire erhi we rhuma».

²⁸ Ashub'imubwîra, erhi: «Ombwîre kurhi walonza nkaz'ikujuha, nakujirirakwo».

²⁹ Anacimushuza, erhi: «Omanyire bwinjà kurhi nakukolire na kurhi ebintu byâwe byahindusire n'omukolo gwâni.

³⁰ Ehisungunu wali ogwêrhe embere nyîshe, hyayushûsire bwenêne na Nyamubâho akugishire oku nshando zâni. Mbwîraga nâni, mango gahi nakolera omulala gwâni.

³¹ Labani, erhi: «Bici nakujuha?» Yakôbo ashuza, erhi: «Orhagwêrhi ebi wanjuba: erhi wakanjirira nk'oku nakubwîra, nanashubikaz'iyabula obusò bwâwe.

³² Ene ogere omu busò bwâwe bwoshi, oje wayungula ngasi cibuzi cîru omu bibuzi byâwe, na ngasi mpene za musengo n'ez'obutonè butonè. Lwo lwâbà luhembo lwâni.

³³ Obudahemuka bwâni bwône bwampamiriza agandi mango: amango wayîsh'ilola kurhi rhuembirwe, ngasi birhali bya musengo erhi bya butonè-butonè omu mpene erhi nîsi ngasi birhali bîru omu bibuzi, emwâni erhi buli bushambo».

³⁴ Labani ederha, erhi: «Kwinjà okwo; binabâge nk'okwo odesire».

³⁵ Olwo lusiku, ayungula ebihebe by'omusengu n'eby'obutonè-butonè, empene zoshi z'omusengu n'ez'obutonè-butonè,

³⁶ ngasi hyanalikwo akêru na ngasi hyalikwo ecîru omu bibuzi, ahihereza abagala. Anacijira nsiku isharhu za lugendo ekarhî kâge na Yakôbo. Yakôbo akaziyabula ebindi bintu bya Labani.

³⁷ Yakôbo anacirhôla ebirhi bibishi by'emirhi ederhwa mipepuli n'eya amandi n'eya patani, ayihala kuhika oku mula mwêru gw'ebyo birhi.

³⁸ Ebyo birhi ahalaga akaz'ibiyerekeza ebintu omu biranga n'omu mikenzi y'okunywekeza ebintu, amango birinywa, oku biri byanywa binadwîrhe byayima.

³⁹ Byakâyima erhi binayêrekîre birya birhi, n'omu kuburha, byakaburha ebyâna bitâke, eby'omusengu n'eby'obutonè-butonè.

⁴⁰ Ebyâna, Yakôbo abihira hâgo hâgo, abiyerekeza olunda lwa birya bitâke na ngasi byanali bya mwîru, abihira omu busô bwa Labani. Anacijira ntyo agâge masô arhanagahiraga haguma n'amasô ga Labani.

⁴¹ Na kandi, erhi ankabwîne ebintu binjà byayima, Yakôbo anabiyerekeze birya birhi omu biranga mpu biyime binayêrekîre birya birhi.

⁴² Ci amango ebintu bihosire byâbaga bikola byayima arhajiraga ntyo. Na ntyo ebyali bya mihorhâ byasigala bya Labani na ebyali binjà byàbà bya Yakôbo.

⁴³ Oyo muntu anacigala ntyo bwenêne, àbâ n'ebintu mwandu, alugirwa n'abajà n'abajà-kazi n'engamiya n'endogomi mwandu.

31

Yakôbo ayâka ishazâla Labani

¹ Yakôbo ayumva oku bene Labani bakazâg'iderha, mpu: «Yakôbo ayansire ebintu byâli bya larha byoshi, bya larha ebi ajiziremwo obwâge bugale».

² Yakôbo abonera ebusù bwa Labani oku arhacidwirhi amulola nk'oku amulolaga burhanzi.

³ Nyamubâho abwîra Yakôbo, erhi: «Shubira omu cihugo ca basho, omu cihugo waburhiragwa, nâni nayôrha ndi haguma nâwe».

⁴ Lêro obwo, Yakôbo arhumiza Rasheli na Lea mpu bamushange ebulambo amasò gâge gali.

⁵ Anacibabwîra, erhi: «Ndwîrhe nabonera ebusù bwa sho, arhacidwirhi andola nk'oku andolaga burhanzi. Ci kwône Nyamuzinda wa larha anali haguma nâni.

⁶ Mwêne mumanyire oku nakolîre sho n'emisî yâni yoshi.

⁷ «Ci kwône, anînaguza omu kuhindula kali ikumi oluhembo lwâni, ci kwône Nyamuzinda arhamuzigiraga.»»

⁸ «Ngasi mango erhi ankadesire, erhi: Ngasi biri bya butonè-butonè byo byabâ luhembo

lwâwe, ebintu byoshi binaburhe eby'obutonè; na kandi erhi ankadesire, erhi: “Ngasi bya musengo byo byabà luhembo lwâwe, ebintu byoshi binaburhe ebyâna by'omusengu.”»

⁹ Nyamuzinda arhôzire ebintu bya sho abimpa.

¹⁰ Omu mango ebibuzi biyima, nayinamula amasù, nabona omu bilôrho oku engandabuzi zihambasire ebibuzi ziri za musengo erhi za butonè-butonè.

¹¹ «Malahika wa Nyamuzinda ambwîra omu bilôrho, erhi: “Yakôbo”, nâni nashuza nti: “Ho ndi hano!”»

¹² Anaciderha, erhi: «Yinamula amasù obone engandabuzi zihambasire ebibuzi ziri za musengo na za butonè-butonè, bulya nabwîne oku Labani akujizire kwoshi.

¹³ Nie Nyamuzinda w'aha Beteli, halya washîgaga ibuye amavurha, wampêraho omulagi. Bunôla oyimukage orhenge mwa cino cihugo oshubire omu cihugo oburhwa».

¹⁴ Rasheli bo na Lea bashuza, mpu: «Ka hali mwanya gwîrhu, ka hali kashambala kîrhu omu nyumpa ya larha?»

¹⁵ Mpu ka arhakola arhulola nka b'emwabêne, ebwa kubà arhuguzize analya n'enfaranga zîrhu?

¹⁶ Nêci, ngasi bugale Nyamuzinda ayansire larha buli bwîrhu rhwe n'abâna bîrhu. «Ojirage oku Nyakasane akurhegesire».

¹⁷ Yakôbo ayimuka, abâna bâge na bakâge abashonesa oku ngamiya,

¹⁸ ahuga obusò bwâge, ashana na ngasi bindi birugu ali agwêrhe, obusò ali agwêrhe, bulya abonaga aha Padani Aramu, alîkûlira emw'îshe

Izaki, omu cihugo ca Kanâni.

¹⁹ Labani ali ajir'imôma ebibuzi byâge, Rasheli agend'izimba enshanga z'ahakâ, zâli z'îshe.

²⁰ Yakôbo arheba Labani, Muharameya, amuyongoloka, arhamumanyisagya oku akola ayâka.

²¹ Ayanka n'ebi ali agwêrhe byoshi, agenda, ayikira olwîshi, ayêrekera ebwa ntondo ya Galadi.

Labani akulikira omukwi Yakôbo

²² Erh i kugera nsiku isharhu, bamanyîsa Labani oku Yakôbo acîyakîre.

²³ Arhôla bene wâbo*, agenda boshi nabo amuyishakwo; erhi ashinga nsiku nda agenda, amurhindakwo, omu ntondo ya Galadi.

²⁴ Nyamuzinda ayâganira Labani, Muharameya, omu bilôrho budufu, amubwîra, erhi: «Omanyè wankabwîra Yakôbo akantu».

²⁵ Labani, ashenga. Yakôbo erhi agwîsire ihêma lyâge omu ntondo, naye Labani agwîka eryâge oku ntondo ya Galadi.

²⁶ Labani anacibwîra Yakôbo, erhi: «Byo bici ebi wajizire?»

²⁷ Carhumaga ogenda bwifuhkwe, wanteba, wanyogoloka ahâli h'okundâliza, nkugalule omu busîme, rhuyimbe, rhurhimbe engoma rhuzihe n'ennanga?

²⁸ Orhazizire nahôbera bagala bâni na bâli bâni. Kwo wakozire nka musirhe.

²⁹ Nanahasha okukubabaza, ci kwône Nyamuzinda wa sho anandesize ene budufu

* **31:23 31, 23** Mwene wâbo arhali ngasi oburhwa na nnina erhi n'îshe yêne; ci ngasi yêshi w'omu mulala gwâge: bazala bâge, abihwa... (Rhulole omu Murh 14, 14; 31, 32).

ambwîra, erhi: “Omanyè wankabwîra Yakôbo akantu”.

³⁰ Nyumvirhage oku wagenzire erhi kudula enyumpa ya sho kurhuma! Ci kwône cici carhumire wazimba enshanga zâni?».

³¹ Yakôbo ashuza Labani, erhi: «Nali nyôbohire, namanya nti wanyaga bâli bâwe.

³² Ci oyu wankashimanakwo ezo nshanga zâwe arhalame: omu masù ga bene wîrhu, lonza ngasi biri hyâwe omu byâni, wanahirhola». Yakôbo arhâli amanyire oku Rasheli ye wazizimbire.

³³ Labani aj’ifûkula omu cirâlo ca Yakôbo, afûkula omu cirâlo ca Lea, afûkula n’omu cirâlo ca balya bajà-kazi oku banali babirhi, arhabonaga cici. Arhenga omu cirâlo ca Lea ajà omu ca Rasheli.

³⁴ Rasheli ali arhôzire enshanga z’ahakà, azi-fulika omu ngurha batamalakwo oku ngamiya, anazitamalakwo. Labani afûkula ecirâlo coshi arhabonaga cici.

³⁵ Rasheli abwîra Îshe, erhi: «Waliha, nnawîrhu amanye akanganya mpu ntahashir’iyimanga embere zâge, ndi omu mugongo». Labani afûkula, ci arhabonaga enshanga zâge.

³⁶ Lêro Yakôbo anacibâ burhè, akalihira Labani. Yakôbo abwîra Labani ntya: «Bici ntumwire, kubî kuci najizire obu wanshimbulula ntya?

³⁷ Wamafûkula omu bikunga byâni byoshi, ka hali kantu obwîne k’omu birugu by’omu nyumpa yâwe? Kayerekanage embere z’abà bene wîrhu n’abà bene winyu, babè bo bahamîrizi ekarhî kîrhu oku rhuli babirhi!

³⁸ Lolà, nashinzire myâka makumi abirhi

emwâwe, ebibuzi byâwe n'empene zâwe birhalimwo ecamomire, ntanalyaga ciru n'engandabuzi nguma y'omu busô bwâwe.

³⁹ Ebintu byakazâg'ilibwa n'ensimba ntakulerheraga byo, nakâba nie mpeza omu byâni. Wakazâg'indyuzi eci bazimbire mûshi erhi eci nazimbirwe budufu.

⁴⁰ Izûba lyakaz'inkomanga mûshi, n'emboho enywengerere budufu n'irô libalale oku masû gâni.

⁴¹ Lolâ, myâka makumi abirhi eno, ndi aha mwâwe: nakukolire myâka ikumi n'ini, yo yali ngulo ya bâli bâwe bombi na myâka ndarhu oku bintu byâwe, wanahindula kali ikumi oluhembo lwâni.

⁴² Nka Nyamuzinda wa larha, Nyamuzinda w'Abrahamu, Îshe wa Izaki, arhali haguma nâni, wali wandeka maboko mûmu. Ci kwône Nyamuzinda abwîne amalibûko gâni n'omukolo gwâni, n'ene budufu, yêne atwa olubanja».

Labani ayumvanya boshi n'omukwi Yakôbo

⁴³ Labani ashuza Yakôbo, amubwîra, erhi: «Abâ banyere bali bâli bâni, abâ bâna, bali bâna bâni, ebi bintu, biri bintu byâni, ngasi ebi obwîne byoshi biri byâni. Bici obwîne nankajirira abâ, bâli bâni n'abâ bâna bâburhaga?

⁴⁴ Rhujê aho, rhunywâne rhwembi, mw'okwo, bubê buhamîrizi ekarhî kâwe nâni».

⁴⁵ Yakôbo arhôla ibuye aligwika bunya luhêrero.

⁴⁶ Yakôbo abwîra bene wâbo, erhi: «Mulunde amabuye». Balonza amabuye bagalundika, bajira ensinga n'eyo nsinga balîrakwo.

⁴⁷ Labani ayîrika erya nsinga izîno lya Yegari Shaduta, naye Yakôbo ayiyîrika erya Galedi.

⁴⁸ Labani ederha, erhi: «Eyi nsinga ye muhamîrizi ekarhî kîrhu rhwembi». Co carhumire ayiyîrika izîno lya Galedi,

⁴⁹ n'erya Misipa kulya kubà amederha, erhi: «Nyamuzinda arhulange rhwembi, amango rhwanabè rhurhacibonana.

⁵⁰ Erhi wankalibuza bâli bâni, nîsi erhi wankayanka abandî bakazi, ohalika bâli bâni, omanyè oku ntà muntu warhuj'ekâgarhî: Nyamuzinda ye wâbà câliho wîrhu rhwembi».

⁵¹ Labani ashub'ibwîra Yakôbo, erhi: «Lolà eyi nsinga n'eri ibuye nagwikaga ekarhî kîrhu rhwembi.

⁵² Eyi nsinga ali câliho n'olu luhêrero nalwo câliho oku niono ncîgashire okutwa eyîra nsinga, mpu ntà mango wanâtwe eyîra nsinga n'olu luhêrero mpu oje emunda ndi n'emihigo migalugalu.

⁵³ Nyamuzinda wa Abrahamu na Nyamuzinda wa Nahori bo barhutowîra olubanja[†]». Yakôbo acîgasha oku izîno lya côbohwa w'îshe Izaki.

⁵⁴ Yakôbo arherekêra kuli eyo ntondo, analâlîka bene wâbo mpu bayîshe balye. Balya banalâlâ kw'eyo ntondo[‡].

32

[†] **31:53 31, 53** Ciru Yakôbo ankacigasha izîno lya Nyamuzinda wa Abrahamu na Labani acîgashe izîno lya Nyamuzinda wa Nahori, aciri olya Nyamuzinda muguma dolo-dolo; ye Nyamuzinda wa b'îshe. [‡] **31:54 31, 54** Omu BHS eci cigabi 31 cihwêrîre oku mulongo gwa 54, ci omu WLC cihisire oku mulongo gwa 55.

Yakôbo omu njira y'okushubira emw'îshe

¹ Labani azûka sêzi sêzi, ahôbera abâna bâge n'abâli anabagisha. Okubundi Labani agenda ashubira emwâge.

² Yakôbo naye arhôla enjira yâge, lêro anacirhinda kuli bamalahika ba Nyamuzinda.

³ Erhi ababona, aderha, erhi: «Lwanabâ lugamba lwa Nyamuzinda luno»; n'aho ahayîrika izino lya Mahanayini.

Yakôbo acîrheganya okubugânana bona mukulu wâge Ezau

⁴ Yakôbo arhuma obusò emwa mukulu wâge Ezau omu cihugo ca Seyiri omu lugo lwa Edomu.

⁵ Abahâ aka kanwa mpu bamubwîre, erhi: «Nal'injir'ibêra emwa Labani, yo nanacibâga kuhika buno».

⁶ «Ebi nakoleraga nabibwîne! enkafu, endogomi, ebintu binyinyi, abâna n'abajà-kazi; ntanzir'irhuma entumwa emunda nnawîrhu ali nti lyo nâni andola bwinjà».

⁷ Entumwa zagaluka zashubira emunda Yakôbo ali zanamubwîra, mpu: «Rhwahisire emwa mukulu wâwe Ezau. Yêne ayishire emunda oli n'abantu bâge magana anni».

⁸ Yakôbo ayôboha bwenêne, ayumva ebihamba oku murhima. Engabo yali bo naye ayigabamwo bigamba bibirhi, ebibuzi, enkafu n'engamiya, nabyo akaz'ibigabamwo kabirhi.

⁹ Kwâli kuderha, erhi: «Ezau akaja ebwa cigamba ciguma akanacirhêra, ecindi canalobôka».

¹⁰ Yakôbo ashenga ederha, erhi: «Yâgirwa Nyamuzinda w'Abrahamu, Nyamuzinda wa larha

Izaki; Nyamubâho, wêne wambwîraga, erhi: "Shubira omu cihugo cinyu; emunda oburhwa, nakujirira ebinja".

¹¹ "Ndi munyi bwenêne w'okukwanana oburhonyi n'obwinjà wayerekîne emunda mwambali wawe ali. Karhî kâni kône nal'infumbasire erhi nyikira oyu Yordani wabona, lêro niono namakeresa bigamba bibirhi".

¹² "Ondîkûze oku kuboko kwa mukulu wâni Ezau, bulya nyumvîrhe mmuyobohire bwenêne nti ankanayishi'irhutumirha rhweshi, omukazi n'abâna haguma"».

¹³ "N'obwo wêne wandaganyagya, erhi: "Nakuyunjuza ngalo; n'iburha lyawe nalikuza nka mushenyi gw'omu nyanja gwo gurhankaganjwa".

¹⁴ Yakôbo alâla aho obwo budufu. Anacirhôlamwo ebi agend'ihongera mukulu wâge Ezau oku bintu âl'idwîrhe.

¹⁵ Mpena magana abirhi na bihebe makumi abirhi, bibuzi magana abirhi na ngandabuzi makumi abirhi.

¹⁶ Ngamiya nkazi makumi asharhu kuguma n'amanina gâzo, nkâfu makumi anni na mpanzi ikumi, ndogomi nkazi makumi abirhi n'amanina gâzo ikumi.

¹⁷ Azihêreza abambali, ngasi busô kwâgo kwâgo, anabwîra abambali, erhi: Shokoli, amasô garhahîraga gakahikanakwo.

¹⁸ Ahâ owa burhanzi eri irhegeko, erhi: Mukulu wâni Ezau akakushimana akanakudôsa, erhi: Oli mwambali wa ndi? Ngahi wajà? Bya ndi ebi bintu bikushokolîre?

¹⁹ Wanashuza, erhi: «Biri bya mwambali wâwe Yakôbo, eri ntûlo arhumire nnawîrhu Ezau, naye yêne ayishire, ali nyuma zîrhu».

²⁰ Lyo n'irhegeko ahîre owa kabirhi n'owa kasharhu, nabali oku nyuma z'amasò boshi, erhi: «Erhi kwo mwakâbwîra Ezau ntyo amango mwa-mushanga».

²¹ Kandi mwanaderha, mpu: Kali ciru mwambali wâwe Yakôbo yo ali enyuma zîrhu. Akazâg'iderha emurhima, erhi: «Namurhûliriza n'ezi ntûlo zinshokolîre, buzinda lyo nacyerekaye, nkaba ambabalira».

²² Entûlo yâbà yagenda, naye yêne obwo budufu boshi abêra omu cihando.

Burhamanya, Yakôbo àlwa boshi na Nya-muzinda

²³ Muli obwo budufu, anacizûka, arhôla bakâge bombi, n'abambalikazi bombi, n'abâna bâge oku banali ikumi na muguma, ayikira aha iziko lya Yakôbo.

²⁴ Abarhôla abayikiza omugezi, ayikiza n'ebindi ali agwêrhe byoshi.

²⁵ Yakôbo asigala yêne. Hajira owamulwîsa kuhika mucêracêra.

²⁶ Erhi abona oku arhahashiri amugombya, amugwârhirira omu cibunu n'olurhungu lwa Yakôbo lwarhanûka ago mango akazâg'ilwa bo naye.

²⁷ Anacimubwîra, erhi: «Ndikaga ngende bulya gukola mucêracêra». Ci Yakôbo ashuza, erhi: «Nâni ntakuleke orhanarhanzir'ingisha».

²⁸ Amudôsa, erhi: «Izîno lyâwe we ndi?» Naye ashuza, erhi: «Nie Yakôbo».

29 Ashubiza, erhi: «Barhakacikuderha Yakôbo ci Israheli, bulya wamabà muzibu omu kulwîsa Nyamuzinda, wahimana n'omu kulwîsa abantu».

30 Yakôbo amuyinginga, erhi: «Ombwîre nâni izîno lyâwe». Ci yêhe amushuza, erhi: «Cici ondokîze izîno* lyâni?» Ho na halya amugisha.

31 Yakôbo ayîrika aho izîno lya Penuweli bulya gwârhi yêne: «Nabwîne obusù bwa Nyamuzinda nanagal'îlama».

32 Erhi izûba lishoshôka erhi amarhaluka Penuweli ci kwônene erhi akola anayisha akwerera omu lurhungu.

33 Co cirhuma ciru kuhika na buno, bene Israheli barhalya cikanyi c'oku lurhungu bu-lyâla ashurhîre Yakôbo oku lurhungu, oku musi gw'olurhungu.

33

Yakôbo abugânana bona mukulu wâge Ezau

¹ Yakôbo mpu alîka amasù, abona Ezau ayishire n'omurhwe gwa bantu magana anni. Agaba abâna bâge; agabira Lea na Rasheli n'abajà-kazi bombi.

* **32:30 32, 30** Nyamuzinda arhalonzagya kucimanyisa kuli Yakôbo. Arhamubwîraga izîno lyâge lyo ihwe lyâge liyôrha liri omu bwifulikwè. Bulya okumanya izîno erhi wamanyire n'omuntu. Nyamuzinda aha Yakôbo omugisho bulya gwo akâg'ilongereza omu kalamo kâge koshi. Ciru n'amango Nyamuzinda acifululiraga Mûsa, arahamanulaga izîno «Nien-ayishibaoyunayishiba», ehye asher ehye, YHWH; ngasi lusiku kukwânine okumanya n'okuyiga Nyamuzinda ye ndi; bulya ntâye wakamushwêkera omu ntanya zimuli omu irhwe zône.

² Ashokoza abajàkazi n'abâna bâbo, akulikiza Lea n'abâna bâge, n'enyuma za boshi, Rasheli na Yozefu.

³ Yêhe ajà oku mbêre afukamiriza kali nda embere ahikeho mukulu wâge.

⁴ Ezau naye amushâmambira, amugwârha omu maboko gâge, acîkweba omu igosi lyâge, amuhôbera anavugumula emirenge.

⁵ Erhi alîka amasù n'erhi abona abakazi n'abâna, adôsa, erhi: «Bantu baci ogwêrhe hala?» Yakôbo ashuza, erhi: «Bo bâna Nyamuzinda àshobôzize mwambali wâwe abo».

⁶ Abajà-kazi nabo bayegêra n'abâna bâbo, nabo bafukamiriza.

⁷ Lea naye ayegêra n'abâna bâge bafukamiriza; cazînda Rasheli na Yozefu nabo bayegêra bafukamiriza.

⁸ Ezau adôsa, erhi: «Bici wajira na cira cigabi coshi nshimanyire?» Naye, erhi: «Kwâli kuderha nti ntone omu masù ga nnawîrhu».

⁹ Ezau anacishuza, erhi: «Nâni bindi mwandu ngwêrhe, mwene wîrhu, yôrhana ebyo byâwe».

¹⁰ Ci Yakôbo ashuza, erhi: «Nanga. Akabà nantonyire emunda oli, oyankirire nâni kano kantu k'omu maboko gâni. Bulya kwo nyishire omu masù gâwe kulya omuntu anajà omu masù ga Nyamuzinda. Woyu wamananyankirira bwinjâ.

¹¹ Onyankire mâshi eno ntûlo nkudwirhîre, bulya Nyamuzinda anshobôzize binji, ntabuziri cici». Okwo kuyingingwa kwarhuma Ezau ayêmêra.

Yakôbo na mukulu wâge Ezau barhenganakwo

¹² Ezau anaciderha, erhi: «Hiraga njira rhugende, nakushokolera».

¹³ Yakôbo amushuza, erhi: «Nnawîrhu arhahabiri oku abâna barhahasha njira nandwîrhe ebibuzi n'enkafu zagoza, owabikanyîsa olu lusiku luguma, obusò boshi bwanahwa.

¹⁴ Nnawîrhu ashokolerage mwambali wâge: nâni nayisha bunyibunyi nacîtunda omu kushimba olugendo lw'obusò bunshokolire n'olugendo lw'abâna kuhika mpike emwa nnawîrhu aha Seyiri».

¹⁵ Oku bundi Ezau ederha, erhi: «Ciru olekage nsige bambali bâni baguma muli abà bandu-size muyishe mweshi». Ci Yakôbo ashuza, erhi: «Carhuma?» «Caziga waliha nyôrhe ndi murhonyi omu masù ga nnawîrhu!»

¹⁶ Olwo lusiku Ezau arhôla enjira yâge ashubira e Seyiri.

¹⁷ Yakôbo yêhe arhôla enjira y'e Sukoti ayûbaka yo enyumpa yâge. Ayûbakira n'amasò gâge. Co cirhuma aho bantu haderhwa Sukoti.

Yakôbo ahika aha Sikemi

¹⁸ Yakôbo ahika mugumagumà aha lugo lwa Sikemi omu cihugo ca Kanâni, erhi arhenga e Padani-Aramu, anacihanda embere z'olwo lugo.

¹⁹ Agula liry a ishwa ali agwisiremwo ecirâlo; aligulira abâna ba Hamori, îshe wa Sikemi, oku bihûmbi igana bya nsaranga.

²⁰ Agwikaho oluhêrero anahayîrika izîno lya «El ye Nyamuzinda w'Israheli».

34

Okubakulwa kwa Dina

¹ Dina, munyere Lea aburhiraga Yakôbo, anaci-huluka mpu ajè alamusa abanyere b'oku lugo.

² Sikemi, mwene Hamori, Muhiviti, muluzi w'eco cihugo erhi amubona amubakula, amuhima misî, alâla boshi naye.

³ Omurhima gwâge gwarhonya Dina mwâli wa Yakôbo, asîma oyo munyere bwenêne kuhika amurhûliriza.

⁴ Sikemi abwîra îshe Hamori, erhi: «Onshebere ola munyere mmuyanke».

⁵ Yakôbo ali amamanya oku kwo anasherezize omwâli Dina ntyo; ci ebwa kubà abagala bâli ebulambo oku busô bwâbo, alanga eryo ihwe kuhika abagala bagaluka.

Bene Yakôbo bayumvanya omu biyêrekîre okuyankirana n'Abasishimiti

⁶ Hamori îshe wa Sikemi ajà emwa Yakôbo mpu bashambâle.

⁷ Bene Yakôbo erhi bamafuluka ebwa mashwa, bamanya ako kanwa; balya balume baluba, babà burhè bwenêne, okuyumva Sikemi ahemwire bene Israheli, omu kubakula mwâli wa Yakôbo: nanga arhali ntyo kwo abandi bajira.

⁸ Hamori ababwîra, erhi: «Omurhima gwa mugala wâni Sikemi gurhonyize mwâli winyu bwenêne, mmuhûnyire, mumuhè ye amuyanke.

⁹ Mujire rhuyumvanye ntyo, mukaz'irhuha bâli binyu na nîrhu rhwakaz'imuha bâli bîrhu.

¹⁰ Muyûbake haguma nîrhu, n'ecihugo ecîra cimuyigulirwe: mwanahashiciyubakamwo, mucigeregeremwo, munacidekereremwo».

¹¹ Sikemi anacibwîra îshe na bashinja ba namunyere, erhi: «Mâshi, ntone nâni omu masû ginyu, namuhà ngasi ebi mwakampûna!

¹² Ciru mwankaluza engulo na ngasi birugu by'ishigi mwankanahûna nabijira, namuhà nk'oku munahûnyire casinga mumpe oyo munyere mmuyanke».

¹³ Bene Yakôbo omu bwenge, bashuza Sikemi n'îshe Hamori, bamubwîra n'obwengehusi kulya kubà ye wabakulaga mwâli wâbo Dina.

¹⁴ Banacibashuza, mpu: «Rhurhankajira akantu ka bene ako, rhurhankaha mwâli wîrhu omulume orhali mukembûle, bulya kuli rhwe ciri cihemu.

¹⁵ Ci kwône muli okwo rhwanayumvanya ninyu: erhi mwankayôrha akîrhu, mukanajira abarhabana binyu babè bakembûle.

¹⁶ Ago mango mwanahash'ikârhuha bâli binyu na nîrhu rhwanahash'ikâmuha bâli bîrhu, na ntyo rhwanabà lubaga luguma.

¹⁷ Ci kwône akabà murharhuyumvirhi mw'aka kanwa k'okukembûlwa, rhwanarhôla mwâli wîrhu rhunaje handi».

¹⁸ Ebinwa byâbo byasîmîsa Hamori na Sikemi mwene Hamori.

¹⁹ Nyamwâna arhacirhindiraga okujira ntyo bulya ali asîmire mwâli wa Yakôbo bwenêne, ye wanali muntu wa lukengwa lunene aha mw'îshe.

²⁰ Hamori n'omugala Sikemi banacijà ebwa muhango gw'olugo, banacibwîra abantu ba mwo olwo lugo lwâbo, mpu:

21 «Bala bantu bali bantu ba bulonza bwinjà: babêre haguma nîrhu muno cihugo, banajè aha balonzize; sinza oku ecihugo coshi ciri cilambûle embere zâbo. Rhwakaz'ibayanka bâli bâbo babè bakirhwe, nabo rhwanabaha bâli bîrhu.

22 Ci abo bantu barhankayemera okuyûbaka haguma na nîrhu n'okujira lubaga luguma nka abânarhabana barhabîri bakembûle nk'oku nabo bônene bayôsire.

23 Amasò gâbo, ebintu byâbo, ebirugu byâbo, ka byoshi birhabe bîrhu? Rhubayêmêrere okwo bàdesire, banayûbake eno mwîrhu».

24 Ngasi boshi banakazâg'ihuluka, kugera muli ogwo muhango gw'olugo, bàyêmêra Hamori n'omugala Sikemi. Ngasi bûko mulume yêshi akembûlwa.

Simoni na Levi bacihôlera mwâli wâbo

25 Olusiku lwa kasharhu, oku ebibande birhaci-fuma, bene Yakôbo babirhi: Simoni na Levi, bashinja bâbo Dina, barhola ngasi muguma engôrho yâge. Buzira kuyôboha cici banacirhogera mulya lugo, bayîrha ngasi bûko mulume wanali mwo yêshi.

26 Hamori n'omugala Sikemi, nabo babashâyisamwo engôrho, n'erhi bàba bamarhenza Dina omu mwa Sikemi bahuluka.

27 Bene Yakôbo barhêra abayagalisire banahag-ula olwo lugo kulya kubà mwâli wâbo bamubone-size nshonyi.

28 Barhola ebintu byâbo binyinyi n'ebinênênè, n'endogomi zâbo; ebyâli omu lugo kuguma na ngasi bindi byâli ebulambo byoshi basâbunga.

²⁹ Banyaga ebirugu byoshi, abâna bâbo barhò boshi na bakâbo, basâbunga na ngasi byoshi byanali omu nyumpa.

³⁰ Oku bundi Yakôbo anacibwîra Simoni na Levi, erhi: «Mwamampiraga omu maganya garhali go wâni! Mwamanshombanya n'abantu bayûbaka muli cino cihugo. Abanya Kanâni n'Abaperiziti: oku abantu ngwêrhe niono barhali banganaci, bakolaga bacîhira haguma bantabâlire, banyirhe, bamperêrekeze ntyo nie n'omulala gwâni».

³¹ Bamushuza, mpu: «Ka kwaligi kukwânîne mwâli wîrhu bamurhabirekwo nka mukazi wa cishungu?»

35

Yakôbo n'abagala aha Beteli

¹ Nyamuzinda abwîra Yakôbo, erhi: «Yimuka! osôkere e Beteli onabêreyo, oj'iyubakayo oluhêrero; waluyubakira olya Nyamuzinda wakubonekeraga galya mango wajâga wayâka mukulu wâwe Ezau».

² Yakôbo abwîra ab'aha mwâge boshi na ngasi bandi banali bo naye, erhi: «Murhenze banyamuzinda b'obwîhambi bali ekarhî kinyu, mucîcêse munayambale yindi yindi myambalo.

³ Muyimuke rhujè e Beteli, naj'iyubakira yo Nyamuzinda oluhêrero, ye wanyumvirhizagya amango nal'impanyagîre, ye wanal'indusize omu njira nâlimwo».

⁴ Banacihà Yakôbo banyamuzinda b'ihanga bàli bagwêrhe boshi, n'orhugondo rhw'amarhwîri bàli

bagwêrhe rhwoshi, naye Yakôbo abikalira aha murhi gubâ hôfi n'e Sikemi.

⁵ Banacigandûla, n'ecôbà ca Nyamuzinda càgwa oku bishagala by'e marhambi byoshi: barhaderhaga mpu bayishakwo bene Yakôbo.

⁶ Yakôbo ahika aha Luzu, omu cihugo c'e Kanâni, ho Beteli, ye n'abantu bàli boshi.

⁷ Ayûbaka oluhêrero n'aho ahayîrika izîno lya El Beteli, bulya aho ho Nyamuzinda amubonekeraga amango ajâga ayâka mukulu wâge.

⁸ Oku bundi, Debora, mulezi wa Rebeka, anacifà, abishwa idako lya Beteli aha murhi; n'aho kwo bahaderha mpu Murhi gw'Emirenge.

⁹ Nyamuzinda abonekera kandi Yakôbo erhi arhenga e Padani Aramu, anamugisha.

¹⁰ Amubwîra, erhi: «Izîno lyâwe we Yakôbo, ci barhakacikuderha Yakôbo, izîno lyâwe wekola Israheli». Lyo banakola bamuderha eryo lya Israheli.

¹¹ Nyamuzinda amubwîra, erhi: «Nie El Shadayi. Oburhè onahâbwe, ishanja lyaburhwa nâwe, omwandu gw'amashanja gwaburhwa nâwe, n'abâmi barhenga omu nda yâwe.

¹² Ecihugo nahâga Abrahamu na Izaki nkuhîre co; n'obûko bwâwe enyuma zâwe nabo mbuhîre eci cihugo».

¹³ Nyamuzinda asôka, amuleka aho amuganîrizagya.

¹⁴ Yakôbo agwîka oluhêrero aho amuganîrizagya, lwàli luhêrero lw'ibuye, abulagirakwo

idivayi n'amavurha*.

¹⁵ Yakôbo ahayîrika izîno lya Beteli aho Nyamuzinda amuganîrizagya. Okuburhwa kwa Benyamini n'okufà kwa Rasheli

¹⁶ Banacirhenga e Beteli. Hali hacisigîre lugendo lwa kasanzi karhali kanyi bahike aha Efrata, lêro Rasheli anaciburha. Okuburha kwâge yàbà ntambala bwenêne.

¹⁷ Oku izîmi lidwîrhe lyamubiribinga, omugikulu amubwîra, erhi: «Orhayôbohaga kandi murhabana waburha»

¹⁸ Amango g'okurhengamwo omûka, bulya kwàli kukola kufà, ayîrika olya mwâna izîno lya Benoni; ci îshe amuyîrika izîno lya Benyamini.

¹⁹ Rasheli anacifà, abishwa oku njira y'e Efrata, ahaderhwa mpu ho Betelehemu.

²⁰ Yakôbo agwîka ibuye ly'oluhêrero oku cûsho ca Rasheli, lwo luhêrero lw'oku cûsho ca Rasheli, ho linacibà kuhika ene. Omuziro gwa Rubeni

²¹ Israheli agenda aj'igwîka ecirâlo câge aha ishiriza lya Midal-Ederi.

²² Ago mango Israheli ali ayûbasire eyo munda, Rubeni akanya aj'ilâla boshi na Bilaha ciherula c'îshe, na Israheli akumanya. Bene Yakôbo ikumi na babirhi Bene Yakôbo bàli ikumi na babirhi.

²³ Bene Lea: Rubeni yo nfula ya Yakôbo, Simoni, Levi, Yûda, Isakari na Zabuloni.

²⁴ Abâna ba Rasheli: Yozefu na Benyamini.

* **35:14 35, 14** Omu bihugo by'ebushoshôkero bw'izûba bya mîra, okushîgwa amavurha kwa bintu biguma-biguma, kwàli kulonza okuderha oku ebyo bintu erhi birugu biberûlîrwe Nnâmahanga (ibuye, luhêrero). Ciru hali n'abantu bakâg'ishîgwa amavurha ci bwenêne mwâmi (Rhulole muli 1 Sam 10, 1...).

²⁵ Bene Bilaha, mujà-kazi wa Rasheli bàli: Dani na Nefutali.

²⁶ Bene Zilafa, mujà-kazi wa Lea bàli: Gadi na Asheri. Bo bâna baburhiragwa Yakôbo omu Padani Aramu abo.

Okufà kwa Izaki. Abagala bombi Yakôbo na Ezau bamubisha aha Hebroni

²⁷ Yakôbo anacihika aha mw'îshe Izaki aha Mambri, aha Kiriya-Arba, ho haderhwa Hebroni.

²⁸ Emyâka y'akalamo ka Izaki yali myâka igana na makumi gali munâni.

²⁹ Izaki arhengamwo omûka. Afà, bamuhira kuli bene wâbo, erhi anakola mushosi, ali akola mukulu anali amâyigurha ensiku. Abagala Ezau na Yakôbo bamubisha.

36

Abakazi n'abâna ba Ezau îshe wa Edomu e Kanâni n'e Seyiri

¹ Alaga iburha Iya Ezau oderhwa Edomu.

² Ezau ayanka abakazi omu banyere b'e Kanâni: Ada mwâli wa Eloni, Muhititi, Oholibama, mwâli wa Ana, mwene Sibeoni, Muhoriri.

³ Basmati mwâli wa Ismaeli na mwâli wâbo Nebayoti.

⁴ Ada aburhira Ezau Elifazi; Basmati, aburha Reweli,

⁵ Oholibama aburha Yewushi, Yalami na Korahi. Bo bâna ba Ezau abo, baburhiragwa omu cihugo c'e Kanâni. Ezau ajà e Seyiri

⁶ Ezau arhòla bakâge, abagala n'abâli, na ngasi boshi b'aho mwâge, arhòla ebintu byâge

n'ebihêsi byâge, rhuderhe ngasi kantu ali akola agwêrhe omu cihugo c'e Kanâni, akanya ajà e Seyiri, kuli n'omulumuna Yakôbo.

⁷ N'ecarhumaga, kwàli kubà ebirugu byâbo byal'ikola byamaluga, barhankacihashire okubêra haguma, n'ecihugo balimwo càli camafundêra oku masô gâbo.

⁸ Ntyo Ezau aj'iyûbaka omu ntongo ya Seyiri. Ezau yenaligi Edomu. Iburha lya Ezau e Seyiri

⁹ Alaga iburha lya Ezau îshe wa Edomu omu ntongo ya Seyiri.

¹⁰ Alaga amazîno ga bene Ezau: Elifazi, mugala wa Ada, mukà Ezau, na Reweli mugala wa Basmati, mukà Ezau.

¹¹ Bene Elifazi babà: Temani, Omari, Sefo, Gatamu, Kenazi.

¹² Elifazi, mugala wa Ezau ali agwêrhe eciherula mpu ye Timuna, anacimuburhira Amaleki. Bo bâna ba Ada, mukà Ezau abo.

¹³ Alaga bagala ba Reweli: Nahati, Zerahi, Shama, Miza, bo bâna ba Basmati mukà Ezau abo.

¹⁴ Alaga abagala ba Oholibama, mwâli wa Ana, mugala wa Sibeoni, mukà Ezau: amuburhira Yeushi, Yalamu na Koraha. Abarhambo ba Edomu

¹⁵ Alaga abarhambo ba bene Ezau: Bene Elifazi, nfula ya Ezau: Omurhambo Temani, omurhambo Omari, omurhambo Sefo, omurhambo Kenazi,

¹⁶ omurhambo Gatamu, omurhambo Amaleki. Bo barhambo ba Elifazi abo, omu cihugo ca Edomu, bo bâna ba Ada abo.

¹⁷ Alaga na bene Reweli mugala wa Ezau:

omurhambo Nahati, omurhambo Zeraha, omurhambo Shama, omurhambo Miza. Bo barhambo ba Reweli abo omu cihugo ca Edomu; bo bâna ba Basmati mukà Ezau abo.

¹⁸ Alaga n'abâna ba Oholibama mukà Ezau: omurhambo Yeushi, omurhambo Yalamu, omurhambo Koraha. Bo barhambo ba Oholibama mwâli wa Ana mukà Ezau abo.

¹⁹ Bo bene Ezau abo n'abarhambo bâbo abo. Yêne ye Edomu.

Iburha Iya Seyiri, muhoriti n'abâmi b'e Edomu embere Israheli ayîshe

²⁰ Alaga bene Seyiri muhoriti, bo bene ecihugo: Lotani, Shobali, Sibeoni, Ana.

²¹ Dishoni, Eseri, Dishani, abo bo barhambo ba Abahoriti, bene Seyiri omu cihugo ca Edomu.

²² Bene Lotani bo: Hori, na Hemami, na mwâli wâbo Lotani ye Timuna.

²³ Alaga abâna ba Shobali: Aluvani, Manahati, Ebal, Shefo, Onami.

²⁴ Alaga bene Sibeoni: Aya, Ana, oyu Ana y'olya wabandanaga amishig'amahyuza omu irungu erhi ayâbwîre endogomi z'îshe Sibeoni.

²⁵ Alaga abâna ba Ana: Dishoni, Oholibama, mwâli wa Ana.

²⁶ Alaga bene Dishani: Hemudani, Eshebani, Yitrani, Kerani.

²⁷ Alaga bene Eseri: Bilahani, Zavani, Akâni.

²⁸ Alaga bene Dishani: Usi na Arani.

²⁹ Alaga abarhambo b'Abahoriti: omurhambo Lotani, omurhambo Shobali, omurhambo Sibeoni, omurhambo Ana, omurhambo Dishoni, omurhambo Eseri,

³⁰ omurhambo Dishoni. Bo barhambo ba Abahoriti abo, nk'oku emilala yâbo enali omu cihugo ca Seyiri. Abâmi b'e Edomu

³¹ Alaga abâmi bâli bayimire omu cihugo ca Edomu embere z'okuyîma kw'omwâmi Muisraheli.

³² Bela mwene Beyori, ayîma omu Edomu n'olugo lwâge izîno lyalo ye wali Dinahaba.

³³ Bela àfà, na Yobabi, mwene Zeraha w'e Bosara àyima omu byâge.

³⁴ Yobabi àfà na Hushami w'omu cihugo ca Abatemaniti àyima omu byâge.

³⁵ Hushami àfà, Hadadi àyima omu byâge, ali mwene ola Bedadi wahimaga bene Midiani omu ntambala y'e Mowabu n'olugo lwâge lwaderhagwa Avita.

³⁶ Hadadi àfà, na Samula w'e Masreka àyima omu byâge.

³⁷ Samula àfà, na Shaulu w'e Rehoboti-ha-Nahari àyima omu byâge.

³⁸ Shaulu àfà, na Baal Hanan mwene Akibori àyima omu byâge.

³⁹ Baal Hanan mwene Akibori àfà, na Hadari àyima omu byâge, olugo lwâge ye wali Pawu, engoli yâge ye wali Mehetabeli, mwâli wa Matredi w'e Me-Zahabu. Abandi barhambo b'e Edomu

⁴⁰ Alaga abarhambo b'Ezau omu kushimba emilala yâbo, aha bayûbakaga, n'amazîno gâbo: omurhambo Timuna, omurhambo Aluva, omurhambo Yeteti,

⁴¹ omurhambo Oholibama, omurhambo Ela, omurhambo Pinoni,

⁴² omurhambo Kenazi, omurhambo Temani, omurhambo Mibsari,

⁴³ omurhambo Magadiyeli, omurhambo Irami. Bo barhambo b'e Edomu abo omu kushimba aha bayûbakaga mwa cirya cihugo bàgwêrhe. Ezau ye Îshe w'e Edomu.

37

¹ Cikwône Yakôbo abêra omu cihugo îshe abâga, omu cihugo ca Kanâni. Emyanzi ya Yozefu na bene wâbo.

IV. Ogwa Yozefu

Emyanzi ya Yozefu na bene wâbo

² Alaga emyanzi ya Yakôbo: Yozefu ali akola agwêrhe myâka ikumi na nda. Akazâg'iyabula ebibuzi bo na bakulu bâge b'omu mwa bak'îshe. Aciri murhò, akâyabula boshi na bagala ba Bilaha, na bagala ba Zilafa. Yozefu abwîra îshe emyanzi migalugalu bakazâg'ibaderhera.

³ Israheli arhonyagya Yozefu kulusha abandi bâna bâge, bulya âli mwâna aburhiraga omu bushosi, amuhangîkiza akanzo k'amaboko maliri.

⁴ Bakulu bâge erhi babona oku îshe amâmurhonya kulusha abandi bagala boshi, bamushomba, barhacimuderhezagya bwinjâ.

⁵ Lêro Yozefu alôrha ecilôrho, aciganîrira bakulu bâge, nabo bamushomba lêro kulusha.

⁶ Ababwîra obwo erhi: «Yumvagi ecilôrho nalorhaga:

⁷ Nalôsire rhudwîrhe rhwashana emîha y'engano omu mashwa, omwiha gwâni gwanacizûka gwayimanga n'emîha yinyu yagorha ogwâni yaguyunamira».

⁸ Bakulu bâge bamushuza, mpu: «Kwo kuderha oku olonzize oyîme ekarhî kîrhu, obè

mwâmi nîrhu rhukushige, nîsi erhi obè nnawîrhu orhurhegeke!» Lêro bamushomba okurhalusize erhi ebyo bilôrho n'eyo nshambâlo yâge birhuma.

⁹ Ashub'ilôrha ecindi cilôrho, naco aciganîrira bakulu bâge. Ababwîra, erhi: «Kandi nalôsire ntya: Izûba, omwêzi na nyenyêzi ikumi na nguma byakazâg'ifukama embere zâni».

¹⁰ Eco cilôrho aciganîrira îshe na bakulu bâge. Cikwône îshe amukalihira amubwîra, erhi: «Bici ebyo walôsire? Ka rhwanaciyîshe niono na nyoko na bakulu bâwe mpu rhwakufukamira?»

¹¹ Bakulu bâge bamubà mitula, cikwône îshe yêhe abîkirira ako kanwa omu murhima gwâge.

Yozefu àguzibwa na bene wâbo

¹² Bakulu bâge banaciyabulira amasò g'ebintu b'îshe e Sikemi.

¹³ Israheli anacibwîra Yozefu, erhi: «Ka bakulu bâwe arhaliyo bayabulire e Sikemi? Yisha nkurume emunda bali» Naye ashuza, erhi: «Ntumaga niono».

¹⁴ Ashub'imubwîra, erhi: «Kanyagya olole kurhi bene winyu bayôsire, n'ebintu, obul'igaluka ombwîre emyanzi». Anacimurhuma ntyo kurhenga omu kabanda ka Hebroni, naye ahika e Sikemi.

¹⁵ Muntu muguma amushanga ajà ahabuka, omu bulambo, oyo amudôsa, erhi: «Cici waja walonza?».

¹⁶ Naye ashuza, erhi: «Najanalonza bakulu bâni, ombwîre nâni ngahi bayabulîre obusò bwâbo».

¹⁷ Olya mulume ashuza, erhi: «Barhaciri kuno, nayumvîrhe bacîderheza, mpu: "Rhujè e Dotani"».

18 Balangîra aciri kuli, n'embere abahikeho, barhôla omuhigo gw'okumuyîrha.

19 Babwirana bône na nene, mpu: «Lâba kalôsi ola wayisha!

20 Buno, muyishage rhumuyîrhe rhunamukwebe omu iriba rhwankanabona, rhuyîsh'iderha mpu ensimba nkali yamulire. Rhwalolaga kurhi ebilôrho byâge byayîsh'ibà».

21 Rubeni ayumva ogwo mulâli, amuyôkola omu maboko gâbo. Aderha erhi: «Nanga rhurhayîrhaga omuntu».

22 Rubeni ashubiza, erhi: «Murhahiraga mukabulaga omukò! Mumukwêbe erhi kwo mwalira iriba lirîri liri omu irungu, ci kwône mumanye mwankamuhirakwo olûnu!» Kwâli kuderha mpu amulikûze omu maboko gâbo abul'imugalula emw'îshe.

23 Erhi Yozefu acihika hali bakulu bâge, bamuhogola akanzo kâge; kalya kanzo akazâg'iyambala k'amaboko maliri.

24 N'erhi babà bamamugwârha, bamukwêba omu iriba. Eryôla iriba lirhâlimwo cici, murhâli na mîshi.

25 Oku bundi babwârhala mpu bayikule; oku bayinamula amasù, balangîra omuzinzi gw'Abaismaeliti barhengaga e Galadi. Engamiya zâbo zâli zidwîrhe ecizibwe, obukù n'amanukato, babihêkaga e Mîsiri.

26 Lêro Yûda anacibwîra bene wâbo, erhi: «Bunguke buci rhwakûla omu kuyîrha mwene wîrhu n'okufulika omukò gwâge.

27 Kanyi rhumugulize Abaismaeliti, rhurhamuhiragakwo olûnu, bulya amâbà mwene

wîrhu wa mukò muguma na nîrhu». Bene wâbo banacimuyumva.

²⁸ Hanacigera abantu barhunzi b'e Madiani, barhenza Yozefu mulya iriba; bamuguza bihumbi makumi abirhi bya nfaranga, bamuguliza abo barhunzi Baismaeliti, nabo bamuhêka e Mîsiri.

²⁹ Rubeni, erhi ashubira ebwa iriba, abona oku Yozefu arhacirimwo. Abêra emyambalo yâge,

³⁰ n'erhi ashubira aha balumuna ababwîra, erhi: «Olya mwâna arhaciri mulya! Nâni ngahi nshubûkirage obu?»

³¹ Banacirhôla kalya kanzo ka Yozefu n'erhi babà bamaniga ecihebe, bavunvuza kalya kanzo omu mukò.

³² Bârhuma kalya kanzo k'amaboko malîri emw'îshe, bankahirakwo ebi binwa, mpu; «Lolà ebi rhwarhôzire. Lolà erhi karhankanaba kalya kanzo ka mugala wâwe aka».

³³ Yakôbo alola aderha, erhi: «Kanzo ka mugala wâni kano, eciryanyi camulire. Yozefu kulibwa anallîbirwe».

³⁴ Yakôbo anacibera omwambalo gwâge, ak-enyera sunzu ajà omu mishîbo y'omugala nsiku zirhali nyi.

³⁵ Bagala bâge na bâli bâge boshi bakaz'iyisha bal'imurhûliriza, ci kwône arhalonzagya okurhûlirizibwa, ederha, erhi: «Nayôrha ndi omu mishîbo kuhika nyandagalire ekuzimu, emunda mugala wâni ali».

³⁶ Balya ba Madiyaniti bamuhêka e Mîsiri, bamuguliza Potifari, nkonè ya Faraoni mwâmi w'e Mîsiri na murhambo w'abaganda bâge.

38

Emyanzi ya Yûda boshi na Tamara

¹ Mwago mango, Yûda arhenga oku bâbo, aj'ishiga mulume muguma w'e Adulami, izîno lyâge ye Hira.

² Eyo munda, Yûda àbugâna mwâli wa mukanani muguma, mpu ye Shuwa, àsheba olya munyere.

³ Nyamukazi arhôla izîmi, àburha murhabana, amuyîrika izîno lya Eri.

⁴ Ashub'irhôla izîmi, àburha murhabana, amuyîrika izîno lya Onani.

⁵ Ashubiriza àburha murhabana amuyîrika izîno lya Shela; ho àli aha Kezibu erhi àburha.

⁶ Yûda aj'ishebera enfula yâge Eri: Omukazi ye wali Tamara.

⁷ Ci kwône Eri, yo nfula ya Yûda, agayisa Nyamubâho, lêro amuyîrha.

⁸ Yûda abwîra Onani, erhi: «J'omu mwa mukà mukulu wâwe, omujirire nk'oku irhegeko ly'obulamu* linadesire, oburhire mukulu wâwe».

⁹ Ci kwône Onani ali amanyire oku iburha lirhabe lyâge, na ntyo erhi abâga ali nyumpa bo na mukà mukulu wâge, anakaz'ibulagira oku idaho lyo arhag'ihà mwene wâbo iburha.

¹⁰ Ikola liri ntyo lyagayisa Nyamubâho, amulambika naye.

¹¹ Lêro Yûda anacibwîra omwâli-kazi Tamara, erhi: «Oj'ibêra aha mwinyu nka mukana, kuhika mugala wâni Shela akule». Bulya akazâg'idërha

* 38:8 38, 8 Yûda alonza Onani alame irhegeko ly'obulamu (Rhulole omu Lush 25, 5-10).

emurhima, erhi: «Kurhakwânîni oyu naye afè aka bakulu bâge». Tamara ashubira aha mw'îshe.

¹² Ensiku zàgera zirhali nyi, mwâli wa Shuwa, yerigi mukà Yûda, àfà. Erhi Yûda arhenga omu mishîbo, asôkera e Timuna mpu aj'imôma ebibuzi byâge, agenda bo n'omwîra wâge Hira w'e Adu-lami.

¹³ Banacibwîra Tamara, mpu: «Lolà oku shazâla oyo wamasôkera e Timuna, aj'imôma ebibuzi byâge».

¹⁴ Ahogola emyambalo yâge y'obukana, ayambala ecitambara, yêshi acîhundikira bwinjà, aj'itamala aha muhango gw'Enayimi, oku njira ye Timuna. Ali amazânwa n'okubona Shela akola mukulu barhanamuhîri ye mpu amuyanke.

¹⁵ Yûda erhi amubona, amanya mpu mukazi wa cirala, bulya ali acîhundikîre n'obusù n'obusù.

¹⁶ Amujaho kulya burhambi bw'enjira, amubwîra, erhi: «Oleke nkuyanke». Arhâli amanyire oku mwâlikazi oyo. Nyamukazi anacidôsa, erhi: «Bici wampà lyo nyemera wanyanka?»

¹⁷ Naye ashuza, erhi: «Nakuhà omwânahene w'omu busô bwâni». Nyamukazi, erhi: «Nyêmîre, ci kwône orhang'impa ecikinja oku walinda omuntumira».

¹⁸ Naye adôsa, erhi: «Bici nakuhà cikinja»? Nyamukazi, erhi: «Ompè akashè kâwe, omugozi gwâwe n'ako karhî ofumbasire». Amuhà byo, amuja yo, lyanabà izîmi lyâge.

¹⁹ Nyamukazi kuyimuka, arhôla enjira yâge ahogola ecitambara câge, ashub'iyambala enyambalo yâge y'obukana.

20 Yûda anacirhuma omwânahene, amufumbika olya mwîra wâge w'e Adulami, mpu agend'imurhôleza ebirugu byâge àhânaga cikinja, emwa olya mukazi. Ci kwône arhamushangaga.

21 Adôsa abantu bayûbaka halya, erhi: «Ngahi akola abà olya mukazi wali oku njira e Enayimi?» Bàmushuza, mpu: «Ntà mango eyo munda ekola ebîre omukazi w'ecishungu».

22 Agaluka emunda Yûda ali, amubwîra, erhi: «Ntamushimanyire, ciru n'abantu b'eyo munda bamambwîra oku aho harhasâg'ibà mukazi muherulwa. Mpu ntà mango eyo ekola ebîre omukazi w'ecishungu».

23 Yûda ederha, erhi: «Abiyôrhanage, kurhakhwânîni bajè barhushekera. Ci kwône nioyo nalintumire oyo omwânahene, woyo orhacishimanyire oyu nakurhumagakwo».

24 Erhi hagera nka myêzi isharhu, bàbwîra Yûda, mpu: «Mwâlikazi wâwe Tamara ahemusire. Ciru anarhôla izîmi ly'omu bulala». Yûda ederha, erhi: «Mumulêrhe embuga bamuyôce».

25 Erhi bakola bamudwîrhe embuga, arhumiza emw'ishazâla, erhi: «Omulume nn'ebi birugu ye wanjiraga eri izîmi». Erhi: «Olole bwinjà ka ndi aka kashe, ogu mugozi n'aka karhî».

26 Yûda abilolêreza, aderha erhi: «Ali mushin-ganyanya kundusha, kulya kubà ntacimuhâga mugala wâni Shela». Arhanaciderhaga mpu amushâsa.

27 Erhi ensiku zâge z'okuburha zihika, babona oku mahasha gamuli omu nda.

28 Omu kuburha, muguma muli balya bâna alambûla okuboko; omugikulu akugwârha

akuyambisa ehigozi hidukula, anaderha, erhi: «Oyu ye yishire wa burhanzi».

²⁹ Ci olya mwâna ashub'igalula okuboko, n'owâbo abâ ye yisha wa burhanzi. Olya mugikulu aderha, erhi: «Oku wamacihâga enjira wâni! Geraga!» Banacimuyîrika izîno lya Peresi.

³⁰ Owundi naye anacihuluka, ye wal'iyambîrhe ehigozi hidukula ekuboko; banacimuyîrika izîno lya Zerah.

39

Yozefu e Mîsiri

¹ Yozefu àlî erhi ahêsirwe e Mîsiri, Potifari murhonyi wa Faraoni mwâmi w'e Mîsiri na murhambo mukulu w'abaganda, Mumîsiri, amuguliraga Abaismaeli bàlibamudwirheyo.

² Nyamubâho erhi anali boshi na Yozefu, akàbêrwa na byoshi, anacibêra omu nyumpa y'olya nnawâbo Mumîsiri.

³ Nnawâbo abona oku ayimangîrwe na Nyamubâho, n'oku ngasi ebi adwîrhe ajira byoshi biri byamubêra.

⁴ Yozefu arhona ntyo emwa nnawâbo, amuhira omu mikolo yâge, anamuhà oburhegesi bw'eby'omu nyumpa yâge byoshi.

⁵ Kurhengeraga ago mango amujiraga murhambo w'enyumpa yâge na mulanzi w'ebyâge byoshi, Nyamubâho agisha enyumpa y'olya Mumîsiri, erhi Yozefu orhuma: omugisho gwa Nyamubâho gwagwârha ngasi ebi anajiraga byoshi, omu nyumpa n'omu mashwa.

⁶ Lêro ahira ngasi ebi anagwêrhe byoshi omu nfune za Yozefu, arhacishibiriraga mpu ankadôsa kantu kalebe, aha nyuma z'ebi alya.

Ogwa Yozefu bona nn'omumwâbo gwamuhisa omu mpamikwa

⁷ Lusiku luguma enyuma ly'aho, mukà nnawâbo alikira Yozefu kw'isù, anacimubwîra, erhi: «Yisha nkubambire».

⁸ Cikwône yêhe alahira, abwîra mukà nnawâbo, erhi: «Lolà oku aga mango ndi hano nnawîrhu arhabà ayôbohire ebiri muno nyumpa yâge, ebyâge byoshi abinangisize.

⁹ Yênene arhagwêrhi buhashe kundusha mw'eno nyumpa. Ntâco ampanzize kwo aha nyuma zâwe bulya oli mukâge. Kurhi nankajiraga obubî bungana aho n'okuhemukira Nyamuzinda?»

¹⁰ Akazâg'ishambâza Yozefu ngasi lusiku, ci kwône Yozefu arhayêmêraga okugwîshira aha burhambi bwâge n'okumuyanka.

¹¹ Lêro lusiku luguma Yozefu ayisha omu nyumpa mpu ajire emikolo yâge, n'omu bantu bakola muli eyo nyumpa, ntâye wahali.

¹² Olya mukazi amugwârhirira oku mushangi amubwîra, erhi: «Yisha nkubambire!» Ci yêhe amulekera cirya cishûli acîlibirhirira embuga.

¹³ Erhi abona oku amamulekera ecishûli omu nfune n'oku amalibirhirira embuga,

¹⁴ ahamagala abakozi b'omu mwâge anacibabwîra, erhi: «Loli oku! Arhudwirhirage Omuhebraniya mpu ayish'irhusharhirakwo!

Oyu mulume amanyishakwo mpu mmubambire, lêro namahamagaza n'izù linene.

¹⁵ Ene aciyumva nayâma nnampamagaza, àjandika omushangi gwâge aha burhambi bwâni alibirhira emuhanda».

¹⁶ Okuhandi anacibîka gulya mushangi aha burhambi bwâge kuhika nnanyumpa alinda afulukira omu nyumpa.

¹⁷ Anamubwîra birya binwa, erhi: «Olya murhumisi w'Omuhebraniya wali orhudwîrhîre, anal'ijîre emunda ndi mpu ali nsharhirakwo.

¹⁸ Ci ene nciyâma nnampamagaza, àjahika omushangi gwâge aha burhambi bwâni analibirhira emuhanda».

¹⁹ Erhi nnanyumpa ayumva ebinwa bya mukâge, wamubwîraga, mpu: «Alà kwo mwambali wâwe anyishagawo ntyo», oburhè bwamugwârha.

²⁰ Nnawâbo Yozefu arhegeka mpu bamugwârhe banamuhebe omu mpamikwa; mulya bakazâg'ihira abashwêkwa ba mwâmi. Yozefu omu mpamikwa Anacibêra omwo mpamikwa.

²¹ Nyamubâho erhi anali haguma na Yozefu, amuyêrekeza oburhonyi bwâge anarhuma arhona omu masù g'omurhambo w'abashwêke.

²² Olya murhambo w'empamikwa amulangîsa abandi bashwêke bâli omu mpamikwa boshi na ngasi byakazâg'ijamwo, byakazâg'ijirwa naye.

²³ Oyo murhambo w'empamikwa arhankadesire mpu ayobohera ebiri omu maboko ga Yozefu, bulya Nyamubâho àli haguma naye, anakazâg'irhuma abêrwa n'emikolo yâge yoshi.

40

Yozefu ahugûla ebilôrho by'abashwêkwa

¹ Enyuma z'aho omurhambo w'amamvu n'omurhambo w'ebiryo bya mwâmi w'e Mîsiri banacigayisa nnawâbo, mwâmi w'e Mîsiri.

² Faraoni mwâmi w'e Mîsiri agwârhwâ n'oburhè bw'abo barhonyi bâge bombi: omurhambo w'amamvu n'omurhambo w'ebiryo.

³ Abashwekêsa emw'omurhambo w'abalanzi, mw'erya mpamikwa Yozefu àli ashwekîrwemwo.

⁴ Naye omurhambo w'abalanzi abarhumira Yozefu mpu akaz'ibakolera, bageza nsiku zirhali nyi mw'eyo mpamikwa.

⁵ Omurhambo w'amamvu n'olya w'ebiryo ba mwâmi w'e Mîsiri, kulya banali omu mpamikwa bombi, banacilôrha budufu buguma, ngasi muguma ecilôrho câge cinamuyêrekîre.

⁶ Sêzi erhi Yozefu ajâ omu bali, ashanga bombi bali burhè.

⁷ Adôsa balya barhambo ba Faraoni mwâmi w'e Mîsiri bàli bashwêkere haguma naye omu mpamikwa ya nnawâbo, erhi: «Kurhi oku mugwêrhe obusù buzinzibire ene wâni?»

⁸ Bamubwîra, mpu: «Rhwakazir'ilôrha na ntâye wankarhuhugûlira eco cilôrho». Yozefu ababwîra, erhi: «Nyamuzinda ye hugûla ebilôrho; ci nshambâliragi nâni okwo».

⁹ Omurhambo w'abarhânza aganîrira Yozefu ecilôrho câge, erhi: «Omu cilôrho câni, nanacibona emburho y'omuzâbîbu embere zâni,

¹⁰ ogwo muzâbîbu gwâli gugwêrhe mashami asharhu, gwashabuka, gwanayasa n'ebihadu

by'ogwo muzâbîbu byakaz'ijakwo amalehe gayezire.

¹¹ Akabêhe ka Faraoni mwâmi w'e Mîsiri kali omu nfune zâni, narhola galya malehe, nagakandira omu kabebe ka Faraoni mwâmi w'e Mîsiri, nadêkereza akabêhe omu maboko ga Faraoni mwâmi w'e Mîsiri».

¹² Yozefu amubwîra, erhi: «Yumvagya okwo kwo kuderha kurhi: Ago mashami asharhu g'omuzâbîbu gayêrekîne nsiku isharhu.

¹³ Hacisigîre nsiku isharhu Faraoni mwâmi w'e Mîsiri akulike, anakushubize omu mukolo gwawe: washub'ikadêkereza akabêhe ka Faraoni mwâmi w'e Mîsiri omu maboko gâge, nk'oku wanakazâg'ijira amango waciri murhambo w'amamvu.

¹⁴ Okaz'inkengêra amango wabona eryo iragi, onansengerere emwa Faraoni mwâmi w'e Mîsiri, antenze nâni muli eyi nyumpa.

¹⁵ Bulya kushamula banshamulaga omu cihugo c'Abayahudi, ciru n'eno munda nayo, ntâco najizire cankarhuma nashwekwa».

¹⁶ Omurhambo w'ebiryo abona oku Yozefu anahûgwire bwinjâ eco cilôrho, naye anacimubwîra, erhi: «Nâni kwo nalôsire ntya: nal'imbarhwire birhiri bisharhu bya migati oku irhwe.

¹⁷ Omu cirhiri c'enyanya mwâli erya migati Faraoni mwâmi w'e Mîsiri analya, cikwone ebinyunyi byakaz'ilya erya migati yali omu cirhiri oku irhwe lyâni».

¹⁸ Yozefu anacimushuza, erhi: «Yumvagya nâwe, okwo kuderha oku ebirhiri bisharhu zo nsiku isharhu.

19 Hacisigîre nsiku isharhu Faraoni mwâmi w'e Mîsiri akulike, anakumanike oku murhi n'enyunyi zanalya enyama za kuli we».

20 Oku lusiku lwa kasharhu lwo lwâli lusiku lw'okukengeza okuburhwa kwa Faraoni mwâmi w'e Mîsiri, ajirira abambali boshi olusiku lukulu. Alîka omurhambo w'amamvu n'omurhambo w'ebiryo omu karhî k'abarhambo b'abalwî.

21 Omurhambo w'amamvu amushubiza omu cikono câge, akaz'ikâfumbika Faraoni mwâmi w'e Mîsiri akabehe kâge.

22 Omurhambo mukulu w'ebiryo anacimanikwa nka kulya Yozefu anabahugûliraga.

23 Ci olya murhambo w'amamvu arhacikengêraga Yozefu, amuyibagira.

41

Ebilôrho bya Faraoni mwâmi w'e Mîsiri

1 Enyuma lya myâka ibirhi. Faraoni mwâmi w'e Mîsiri alôrha ayîmanzire hôfi n'olwîshi lwa Nili.

2 Abona mulya lwîshi mwanyonyôka nkâfu nda nyinjinjà na ntweđu, zarhondêra zakerera omu cibingu.

3 Lâba oku zindi nkâfu nda zamarhenga omu Nili, zikulikîre entanzi, zirhali nyinjà z'okulolwâkwo kabirhi, zinali mporhompôrô, zâgend'ijà aha burhambi bw'ezâbo, aha lwîshi lwa Nili.

4 Zirya nkâfu mbimbi zirhankalolwakwo na mporho-mporho zanacirya zirya nkâfu ntweđu na nyinjinjà oku kubona. Aho Faraoni mwâmi w'e Mîsiri âsinsimuka,

⁵ ashub'ihunga, alôrha ecilôrho ca kabirhi: Alà oku mihuli nda eyimanzire oku karhî kaguma, mihuli minjinjà na minênênè.

⁶ Yindi mihuli nda mityangulinguli enababusire n'empûsi y'emwênè nayo yayisha.

⁷ Erya mihuli egokombire, yamirangusa erya yal'irhunzire enayunjulirine. Kandi Faraoni mwâmi w'e Mîsiri àsinsimuka. Alà oku càli cilôrho eco.

⁸ Erhi buca sêzi. Faraoni mwâmi w'e Mîsiri ayumva omurhima guruhadêkerîri. Ahamagala abashonga n'abagula bâge b'omu Mîsiri boshi. Abaganîrira ebyo bilôrho ci ntâye ciru n'omuguma wahashire okumuhugulira byo.

⁹ Oku bundi, omurhambo w'amamvu ajà aho, abwîra Faraoni mwâmi w'e Mîsiri, erhi: «Nkola nashub'ikengêza ene amabî gâni.

¹⁰ Faraoni mwâmi w'e Mîsiri ali akunirîre bambali bâge, anabahira, omu mpamikwa emwa omurhambo w'abaganda, niono n'omurhambo w'ebiryo

¹¹ Rhwanacilôrhera budufu buguma, nie n'owîrhu. Ci ebyo bilôrho birhâli byo biguma.

¹² Omwo rhwâli mwâli mwâna muguma muhebraniya, ali mwambali w'omurhambo w'abalâlizi. Rhwamushambâlira ebilôrho bîrhu, arhuhugûlirabyo.

¹³ Byanacibà nk'oku anarhubwîraga: niono Faraoni mwâmi w'e Mîsiri anshubiza omu mukolo gwâni, naye owîrhu amanikwa».

¹⁴ Faraoni mwâmi w'e Mîsiri arhumiza mpu balêrhe Yozefu. Banacimurhenza duba duba omu mpamikwa. Amômwa, arhôla yindi yindi myambalo, ajà emwa Faraoni mwâmi w'e Mîsiri.

15 Faraoni mwâmi w'e Mîsiri abwîra Yozefu, erhi: «Nalôsire ecilôrho ci ntâye ohashir'icimpugûlira, ci nayumvîrhe bakuderha mpu erhi wankayumva ecilôrho erhi wanacihûgwire».

16 Yozefu ashuza Faraoni mwâmi w'e Mîsiri amubwîra, erhi: «Ntali cici, cikwône Nyamuzinda yêne ye washuza Faraoni mwâmi w'e Mîsiri».

17 Faraoni mwâmi w'e Mîsiri abwîra Yozefu, erhi: «Omu cilôrho câni, nali nka nyimanzire oku burhambi bwa Nili.

18 Omu lwîshi mwanacinyonyôka nkâfu nda nyinjinjà na ntweđu, zarhondêra zakera omu cibingu.

19 Enyuma ly'aho, alà oku zindi nda zanyonyôka za mihorha, mbî-mbî zirhankalolwakwo kabirhi, zanali mporho-mporho; ntasâg'ibona enkafu mbî nka zirya omu cihugo c'e Mîsiri coshi.

20 Zirya nkâfu mporho-mporho zamirangusa zirya nda ntanzi, zirya ntweđu.

21 Zabîre zamazimirangusa na ntâye wanka-mariyire oku zazimizire, bulyâla obubî bwâzo burhanzi bwo zanayorhîne. Aho nasinsimuka.

22 Nashub'ibona ecindi cilôrho: Mihuli nda yanaciyâna oku karhî kaguma, yali minjinjà enashomekîre.

23 Kandi kwayâna yindi nda egokombire en-ababusire n'empûsi y'emwênè.

24 Erya mihuli egokombire yamirangusa erya yâbo mihuli nda yali minjà. Nashambâlira abashonga okwo ci ntâye wakumpugûlîre».

25 Yozefu abwîra Faraoni mwâmi w'e Mîsiri, erhi: «Ecilôrho ca Faraoni mwâmi w'e Mîsiri cinali ciguma. Nyamuzinda anamanyisize Faraoni

mwâmi w'e Mîsiri omuhigo alâlire okujira.

²⁶ Ezo nkâfu nda nyinjâ ziyerekîne myâka nda; n'emihuii nda minjinjâ nayo eyêrekîne myâka nda. Ciri cilôrho ciguma.

²⁷ Enkafu nda mporho-mporho na mbî-mbî, zanyonyôkaga enyuma ly'ezâbo, ziyerekîne myâka nda kuguma n'eyo mihuli nda egokombire enababusire n'empûsi y'emwênè, kwo kuderha oku habâ myâka nda ya cizombo.

²⁸ Kwo nshuba nabwîra Faraoni mwâmi w'e Mîsiri; Nyamuzinda anamanyisize Faraoni mwâmi w'e Mîsiri bici alâlire okujira:

²⁹ Alà oku hâyisha myâka nda y'okubêrwa n'okuluza ebiryo omu cihugo coshi c'e Mîsiri.

³⁰ Kandi hanakulikira myâka nda ya cizombo, banayibagira obwo buhirhi bwoshi omu Mîsiri, ishali lyanamalîra ecihugo.

³¹ Barhacimanye ciru erhi obuhirhi bwâli omu cihugo; eco cizombo cinene cayisha omu cihugo cayiyibagiza, bulya cabâ cidârhi.

³² N'akabà eco cilôrho cayishîre Faraoni mwâmi w'e Mîsiri kabirhi kuli kuderha oku Nyamuzinda bwenêne anahizire ntyo, n'oku arharham'ikujire.

³³ Kukwânîne Faraoni mwâmi w'e Mîsiri alonze omuntu ogwêrhe oburhimanya n'amakengu, amujire murhambo omu cihugo c'e Mîsiri.

³⁴ Faraoni mwâmi w'e Mîsiri, mwâmi w'e Mîsiri ajire anayimanze abarhindisi omu cihugo, arhegeke entûlo y'ecihimbi ca kasharhu c'emburho zamasarûlwa omu cihugo ngasi mwâka muli eyo myâka y'obuhirhi.

³⁵ Babîke ebirîbwa muli eyi myâka minjâ y'obuhirhi yayisha. Faraoni mwâmi w'e Mîsiri

arhegeke balundike engano, n'omu ngasi lugo kwo nakwo, balundike ebirîbwa banabilange bwinjà.

³⁶ Ebyo biryo guligi muhako gw'ecihugo oku kulinga eyo myâka nda y'ecizombo yayisha omu cihugo c'e Mîsiri, na ntyo ecihugo cirhacife n'ecizombo».

Yozefu ahâbwa oburhegesi

³⁷ Ako kanwa kàsîmîsa Faraoni mwâmi w'e Mîsiri bwenêne boshi n'abarhambo bâge.

³⁸ Faraoni mwâmi w'e Mîsiri abwîra abambali, erhi: «Ka rhwankacibona owundi muntu olimwo omûka gwa Nyamuzinda aka oyu?»

³⁹ Faraoni mwâmi w'e Mîsiri abwîra Yozefu, erhi: «Nk'oku Nyamuzinda anakumanyisize ebi byoshi, ntà wundi muntu ogwêrhe oburhimanya n'amakengu oli okâwe.

⁴⁰ Wekola warhegeka akarhwabwâmi n'olubaga lwâni lwoshi lwayumva irhegeko lyâwe, entebe y'obwâmi yône nkulushire».

⁴¹ Faraoni mwâmi w'e Mîsiri abwîra Yozefu, erhi: «Obwînage obwo oku namakuyimika murhambo omu cihugo ca Mîsiri coshi».

⁴² Faraoni mwâmi w'e Mîsiri anacihogola olugondo lwâli e kuboko kwâge oluhira ekuboko kwa Yozefu. Amuyambisa emishangi y'ecitâni, anamuyambisa omugufu gw'amasholo omu igosi.

⁴³ Anacimushonesa oku ngâlè yâge yali ya kabirhi omu ngâlè zâge banajà bayâma embere zâge, mpu: «Mucîlange». Ntyo kwo Yozefu ayimisirwe omu cihugo c'e Mîsiri coshi.

⁴⁴ Obwo Faraoni mwâmi w'e Mîsiri abwîra Yozefu, erhi: «Niono nie Faraoni mwâmi w'e

Mîsiri, orhali we ntà wundi waderhaga mpu afunyûla okuboko erhi okugulu omu cihugo coshi c'e Mîsiri».

⁴⁵ Faraoni mwâmi w'e Mîsiri ayîrika Yozefu izîno lya Safunati-Panea, amuhà n'omukazi izîno lyâge ye Asinati mwâli wa Potifari, mudâhwa wa Oni. Yozefu akanya ajà arhangula ecihugo c'e Mîsiri.

⁴⁶ Yozefu ali agwêrhe myâka makumi asharhu ago mango ajâga embere za Faraoni mwâmi w'e Mîsiri, mwâmi w'e Mîsiri. Anacirhenga omu masù ga Faraoni mwâmi w'e Mîsiri ajà agera omu cihugo c'e Mîsiri coshi.

⁴⁷ Ecihugo càyêra bwinjà bwenêne erya myâka nda y'obuhirhi.

⁴⁸ Yozefu akaz'ilunda ebiryo muli eyo myâka nda y'obuhirhi omu cihugo c'e Mîsiri. Ajà alunda omu ngasi lugo lwanakâbîka ebiryo by'omu mashwa galuli eburhambi.

⁴⁹ Yozefu alunda engano, yaluga nka mushenyi gw'omu nyaja, ciru baleka okuganja erhi yamarhaluka ngasi lugero.

⁵⁰ Embere omwâka murhanzi gw'ecizombo guyîshe erhi Yozefu akola agwêrhe bagala babirhi baburhagwa na Asinati mwâli wa Potifari, mudâhwa wa Oni.

⁵¹ Enfula Yozefu ayiyîrika izîno lya Menashè, bulya, gwârhi yêne: «Nyamuzinda ampîre okuyibagira amalibûko gâni goshi n'omulala gwa larha gwoshi».

⁵² Owa kabirhi amuyîrika izîno lya Efrayimu, erhi: «Bulya Nyamuzinda ampêrre iburha omu cihugo nali narhindibukira».

⁵³ Erhi erya myâka nda y'obuhirhi bwâli e Mîsiri

egera,

⁵⁴ nayo erya myâka nda y'ecizombo yarhangira okuyisha nk'oku Yozefu anababwîraga. Eci-zombo câzûka omu bihugo byoshi, ci kwône omu cihugo ca Mîsiri mwoshi, ebiryo mwo byâli.

⁵⁵ Cázinda ecihugo c'e Mîsiri naco cârhangira okuyumva ishali n'olubaga lwalakira emunda Faraoni mwâmi w'e Mîsiri ali mpu aluhè eci lwalya. Obwo Faraoni mwâmi w'e Mîsiri anacibabwîra, erhi: «Mujè emunda Yozefu ali, mujire nk'oku akanababwîra».

⁵⁶ Ishali lyâli lidârhabîre omu igulu lyoshi. Yozefu ahamûla enguli zalimwo engano zoshi aguliza Abanyamisiri engano; ci ishali nalyo lyanahangaza omu cihugo c'e Mîsiri.

⁵⁷ Abantu bàkaz'irhenga omu bindi bihugo byoshi by'igulu bakâyisha e Mîsiri bal'igulira Yozefu engano bulya ishali lyâli likalihire bwenêne omu igulu lyoshi.

42

Bene wâbo Yozefu bamubugana e Mîsiri obwa burhanzi

¹ Yakôbo erhi abona oku e Mîsiri eri engano y'okugula, abwîra abanabâge, erhi: «Cirhumire muli aho mwakâlolanakwo kwônene?»

² Nayumvîrhe bambwîra oku e Mîsiri eri engano y'okukaguza. Bungulukiragi yo ninyu mujigula kuli eyo ngano y'eyo munda lyo rhulama rhulek'ifà.

³ Bakulu ba Yozefu ikumi banacibunguluka bakola baj'igula engano e Mîsiri.

4 Ci kwônene Benyamini, mulumuna wa Yozefu, Yakôbo arhamurhumaga haguma n'abandi bulya akazâg'iderha, erhi: «Kurhakwânîni ajekwo obuhanya».

5 Bene Israheli banaciyisha omu kalundo k'abandi bakola bajag'igula nabo engano bulya ecizombo câli cidârhi bwenêne omu cihugo c'e Kanâni.

6 Yozefu erhi agwêrhe buhashe bunji omu cihugo, ye wakazâg'iguliza olubaga lwoshi engano. Bene wâbo Yozefu bayisha, bafukamiriza embere zâge, obusù bwahwêra oku idaho.

7 Yozefu erhi abona bakulu bâge, ayirukira abarhimanya, ci acîjira nka muntu orhayimbanwa nabo, abadôsa n'obukali. Abadôsa, erhi: «Ngahi mwarhenga?» Nabo banacishuza mpu: «Rhwarhenga omu cihugo c'e Kanâni rhul'igula ebiryo».

8 Ntyo, Yozefu amanyirira bakulu bâge ci bôhe barhamumanyiriraga.

9 Yozefu akengêra birya bilôrho alôrhaga* kuli bo anacibabwîra, erhi: «Mw'oyu muli ndolêrezi, muyishir'ihengûza ngahi ecihugo cîrhu cankarhungânirwa».

10 Banacilahira, mpu: «Nanga, nnâhamwîrhu. Bambali bâwe bayishaga mpu bagule ebiryo.

11 Rhweshi rhuli bagala ba mushamuka muguma, rhurhabêsha, bambali bâwe zirhali ndolêrezi».

12 Naye abashuza, erhi: «Nanga mul'ilola ngahi

* 42:9 42, 9 Yozefu akengêra birya bilôrho byaderhaga oku anacibè mwâmi, bakulu bâge bamushige, abarhegeke (Rhulole omu Murh 37, 5-9).

mwankarhungânira ecihugo».

¹³ Bamushuza, mpu: «Bambali bâwe bali ikumi na babirhi, boshi balondana, boshi baburhwa n'ishe muguma, ayûbaka omu cihugo c'e Kanâni: Omuziba gwîrhu gwo gwasigire bo na larha, hali na muguma orhacihabà».

¹⁴ Yozefu ashubiza ababwîra, erhi: «Nk'oku nanamubwîraga, muli ndolêrezi».

¹⁵ Alagi eci mwanyerekamwo oku murhali zo: Ye ndahîre Faraoni mwâmi w'e Mîsiri†, mukarhenga hano n'oyo mulumuna winyu arhaciyisha!

¹⁶ Murhume muguma muli mwe agend'ilonza oyo mulumuna winyu; n'abandi basigala bashwekwa. Rhwayeshûla ebinwa binyu n'okwo kwammanyisa erhi okwo mudesire kwo kunali. «N'akabà arhali ntyo, ye ndahîre Faraoni mwâmi w'e Mîsiri, ntabè munali ndolêrezi»!

¹⁷ Abahugira boshi omu mpamikwa nsiku isharhu.

¹⁸ Erhi kugera nsiku isharhu, Yozefu ababwîra, erhi: «Alagi oku mwajira lyo mulama, bulya niono ndi muntu orhînya Nyamuzinda:

¹⁹ Akabà murhabêsha, mwene winyu muguma asigale hano omu mpamikwa; n'abandi bagende, bahêkere emilala yinyu engano elagirîrekwo.

²⁰ Mugend'indêrhera oyo mulumuna winyu: na ntyo nanamanya erhi ebinwa binyu birahli bya bunywesi, na ntyo murhacife». Bajira kulya.

† 42:15 42, 15 «Ye ndahîre Faraoni mwâmi w'e Mîsiri»: eri ndahiro y'omu Mîsiri; nka kula omushi akâderha, erhi: «Mafundwe ndahîre, Cimanye, Muganga ndahîre, Rutaganda ndahîre, Nnnakalonge ndahîre, Nnaninja ndahîre, Mukuba ndahîre»

21 Babwîrana bône na bône, mpu: «Amabî rhwajiriraga mulumuna wîrhu go garhudwîrhîre obu buhane, akazâg'ilaka erhi arhuhûna obwonjo, rhurhanamuyumvagya. Co cirhumire buno buhanya burhujakwo».

22 Rubeni ababwîra, erhi: «Yâgi, ka ntamubwîraga nti murhahîraga mukajirira omwâna okubî? Murhananyumvagya, rhwono rhwadôsibwa omukò gwâge».

23 Barhamanyaga oku Yozefu adwîrhe abayumva, bulya aha karhî kâge nabo hâli omubwîriza.

24 Acîyêgûla kulibo, aj'ilaka. Oku bundi ashubira emunda bali, abaderheza; abarhòlamwo Simoni, amushwekêsa erhi banabona.

Bene Yakôbo bàshubira e Kanâni

25 Yozefu arhegeka mpu babumbe enshoho zâbo ngano, mpu banahîre enfaranga za ngasi muguma, omu nshoho yâge, banabashanire olwîko lw'enjira. Babajirira ntyo.

26 Baheba erya ngano oku ndogomi zâbo bagenda.

27 Ci, erhi bahika aha bahandaga bwamayiraho, muguma muli bo ashanûla enshoho yâge mpu ahè endogomi yâge ebi yâlya, abona enfaranga zâge ziri omu munwa gw'enshoho yâge y'engano.

28 Anacibwîra bene wâbo, erhi: «Bàngalulîre enfaranga, z'ezi omu nshoho y'engano!» Boshi barhemuka omurhima. Balolanakwo banageramwo omusisi, mpu: «Kwo kurhi oku Nyamuzinda arhujizire?»

²⁹ Erhi bahika aha mw'îshe Yakôbo omu cihugo c'e Kanâni, bamuganîrira oku byabîre kwoshi; baderha mpu:

³⁰ «Omulume oli murbegesi w'ecihugo arhushambâzize n'obukali anarhulola nka ndolêrezi omu cihugo câbo».

³¹ Nîrhu rhwamushuza, nti: «Rhurhabêsha, arhali kwo rhuyishire nka ndolêrezi.

³² Rhuli ikumi na babirhi rhulondana, larha ali muguma, muguma muli rhwe arhacihabâ, n'omurhò yesigire bo na larha, omu cihugo ca e Kanâni».

³³ Oyo mulume orhegesire ecihugo arhubwîzire, erhi: «Eci namanyirakwo oku murhabêsha, ceci: Muleke mwene winyu muguma eno mwâni, murhôle engano emilala yinyu elagîrîrekwo munagende.

³⁴ Muj'indêrhera oyo mulumuna winyu murhò, n'aho nanamanya oku murhabêsha. Obwo nanamugalulira mwene winyu na ntyo mwana-hash'ikashundira mw'ecino cihugo».

³⁵ Erhi bashanûla enshoho zâbo, alà oku omu nshoho ya ngasi muguma mwâli ehifuku byâge hy'enfaranga.

³⁶ Îshe Yakôbo abashuza, erhi: «Mwa-manyusagya abâna mushâna! Yozefu arhacihaba, Simoni arhâcihali, na Benyamini oyûla mukolaga mpu murhôle! N'okwo kwoshi nie kurhindibuzîze».

³⁷ Rubeni anacibwîra îshe, erhi: «Onayîrhe bagala bâni bombi akabâ ntakugaluliriye. Omuhire omu maboko gâni, nakugalulira ye».

³⁸ Yakôbo ashuza, erhi: «Nanga, omwâna wâni

arhayandagale haguma ninyu, mukulu wâge afîre, akola asigîre yêne. Erhi ankajira oku abâ omwo njira yinyu, mwanarhuma emvi zâni zayandagalira ekuzimu n'omungo».

43

Bene Yakôbo bàgenda na Benyamini e Mîsiri

¹ Ishali lyaciri likali bwenêne omu cihugo,

² n'erhi bayûsa bâlya erya ngano barhenzagya e Mîsiri, îshe ababwîra, erhi: «Shubiragi yo mugend'irhugulira biryo bisungunu».

³ Yûda amushuza, erhi: «Olya mulume ayôsire arhuhanirize, erhi: "Murhahike omu masù gâni, akabâ mulumuna winyu arhali na ninyu"».

⁴ Kuziga erhi wankayemera mpu rhugende rhweshi na mulumuna wîrhu lyône rhwankayandagala rhuj'ikugulira ebiryo.

⁵ Ci akabâ orhayêmîri mpu ajeyo, nîrhu rhurhankayija; bulya oyo mulume arhurhonzire, erhi: «Murhahike omu masù gâni akabâ mulumuna winyu arhayishiri haguma ninyu».

⁶ Israheli aderha, erhi: «Kurhi oku mwandibuzize nieki, carhumaga mubwîra oyo mulume oku mucigwêrhe mulumuna winyu?».

⁷ Banacishuza, mpu: «Oyo muntu akazâg'irhudôsa binji binji kuli rhwe n'oku mulala gwîrhu, nk'omu kurhudôsa, erhi: "Ka ho sho acibâ? Erhi ka mucigwêrhe mulumuna winyu?"» Rhwanakazimushuza kuli ago madôso goshi. Ka rhwankamanyire oku kwo arhubwîra, erhi: «Mulêrhe mulumuna winyu?».

⁸ Oku bundi Yûda abwîra îshe Israheli, erhi: «Leka omwâna ayîshe rhugende rhweshi. Leka rhugende, rhurhôle enjira yîrhu lyo rhucira rhulek'ifà, rhwe na nâwe n'engabo zîrhu.

⁹ Niono ncîbarhuzize ye, akajira oku abà nie wadôsa. Akabà ntakugaluliri ye, akabà ntamushubizizi omu malanga gâwe, onanjire mwîsi embere zâwe ensiku zoshi.

¹⁰ Bulya nka rhurhalegereraga ntya rhinga rhwamagaluka kabirhi!»

¹¹ Oku bundi îshe Israheli ababwîra, erhi: «Akabà ntyo, alagi oku mwajira: Mushane ecishêgo ca ngasi binjà binabà muno cihugo, muhêkere oyôla mulume lubè lwo luhembo mudwîrhîre. Mugavu musungunu, bûci busungunu, nshangi nsungunu, nshisho nsungunu n'obukù.

¹² Mushub'irhôla ezindi nfaranga, muhêke n'enfaranga mwashangaga bahizire omu kanwa k'enshoho zinyu z'engano: nkaba kwàli kuyibagira.

¹³ Rhôlagi mulumuna winyu mugende, mushubire emunda oyo mulume ali.

¹⁴ Nnâmahanga amujire murhone emw'oyo mulume, anamuleke mugalukane owinyu haguma na Benyamini. Niono, akabà kuherwa naherwa n'abâna, mulekage nnamperwe!»

Okubugânana aha mwa Yozefu

¹⁵ Abalume banacirhôla lulya luhembo, n'ensaranga marhu abirhi abirhi haguma na Benyamini, balîkûla, bayandagalira e Mîsiri, bajà embere za Yozefu.

16 Erhi Yozefu ababona bali boshi na Benyamini, abwîra ecibwindi câge, erhi: «Ohêke abo bantu omu nyumpa, obâge cintu ciguma onacîrheganye bulya abâ bantu balya haguma nâni hano mûshi aha izûba-karhî».

17 Nyamulume ajira nk'oku Yozefu anamurhegekaga, anacihêka balya bantu omu nyumpa ya Yozefu.

18 Bayumva obwôba bw'okubona babahêka emwa Yozefu, baderha, mpu: «Zîrya nfaranga zâli zîgalusire olundi lusiku omu nshoho zîrhu zo zamarhuma barhuhêka eyi. Balonza okuyîsh'irhugorha, barhugwarhe, banarhuhêke bujâ rhwe na endogomi zîrhu».

19 Bayegêra cirya cibwindi ca Yozefu, bamubwirira aha lusò lw'enyumpa, mpu:

20 «Orhubabalire waliha, rhukola rhurhanzir'ijâ eno bundi, erhi rhul'igula ebiryo,

21 omu njira y'okushubira emwîrhu erhi rhuhika aha rhwâli rhwalâla, rhwashanûla enshoho zîrhu rhwabugana enfaranga za ngasi muguma ziri aha munwa gw'enshoho yâge, zâli zîrya nfaranga zîrhu zonène omubalè n'obuzirhu bwâzo, zo zino rhukola rhugalukine.

22 Rhudwîrhe n'ezindi nfaranga z'okugula ebiryo. Rhurhamanyiri ndi wajâga ayômeka enfaranga zîrhu omu mizigo yîrhu».

23 Abashuza erhi: «Murhûle murhayôbohaga! Nyamuzinda winyu, Nyamuzinda wa sho ye wamuhiriraga obuhirhi omu nshoho z'engano. Ensaranga zinyu bazimpîre». Anaciyisha abadwîrhîre Simoni.

24 Olya murhumisi erhi abâ amabahisa omu

nyumpa ya Yozefu, abahêreza amîshi, nabo banacîkalaba amagulu; n'endogomi zâbo azihêreza obwasi.

²⁵ Barheganya entûlo yâbo y'omunkwa erhi banadwîrhe balinga oku Yozefu ayisha muli ogwo mûshi. Bâli bamamanyisibwa oku ho bayikulira aho.

²⁶ Erhi Yozefu ahika aha mwâge, bamuhêkera entûlo bâli badwîrhe. Bafukamiriza bahwera oku idaho embere zâge.

²⁷ Abalamusa bwinjà, anabadôsa, erhi: «Olya sho w'omushosi mwambwîraga ka naye azibuhire? Ka ho acibà?»

²⁸ Bamushuza mpu: «Mwambali wâwe Larha azibuhire; ho acibà». Bayunama bafukamiriza.

²⁹ Yozefu ayînamula amasù, abona Benyamini, ye mulumuna oburhwa na nnina; aderha, erhi: «Ka ye mulumuna winyu mwambwîraga oyu?» Ashubiza ederha erhi: «Nyamuzinda akugishe mwâna wâni!».

³⁰ Oku bundi Yozefu ahuluka duba-duba omu kubona omulumuna, ecifufu camugwârha, ayumva emirenge yamuyisha omu masù: ajà omu mwâge, aj'ilakiramwo.

³¹ Erhi abà amageza amîshi ebusù, ahuluka, acihangâna, ayôrha nka ntâko abîre, arhegeka, erhi: «Lerhagi ebiryo».

³² Bamuhirira ebiryo hâgo hâgo, na bene wâbo nabo babahirira ebiryo hâgo hâgo n'Abanyamîsiri balîra haguma naye, nabo babahirira hâgo hâgo; bulya Abanyamisiri barhankalira haguma n'Abayahudi: kwanabà kuhemuka emw'Abanyamisiri.

³³ Batamala embere zâge, kurhondêrera oku

nfula nk'oku ecikono câge c'obunya-nfula cinahûnyire; n'omurhò kulusha abandi kulya amâburhwa gâbo ganali; boshi bakâlolanakwo banazânwa.

³⁴ Aderha obwo mpu babahêkerekwo birya biryo byâli omu cisha câge, mpu banababegere olukengwa, Benyamini yêhe mpu bamubegere karhanu kalushire aka abâbo. Banywêra haguma banasîma bwenêne.

44

Akabêhe ka Yozefu omu nshoho ya Benyamini

¹ Yozefu aha ecibwindi câge eri irhegeko, erhi: «Enshoho z'abà bantu ogend'izibumba biryo nk'oku bankanahash'ibarhula, ogal'ihira enfaranga za ngasi muguma omu kanwa k'enshoho yâge.

² Oyîsh'ihira kalya kabêhe kâni k'amarhale omu munwa gw'enshoho y'omurhò obalimwo, ohiremwo enfaranga z'engano yâge». Omurhindisi anacijira nk'oku Yozefu anamubwîraga.

³ Sêzi erhi bucânûla balika balya bantu haguma n'endogomi zâbo.

⁴ Bâli bamârhenga omu lugo ci kwônene barhali bacihika kuli; Yozefu ârhuma omurhindisi wâge, erhi: «Yimuka oshimbûlire balya bantu, na hano obahikakwo, obabwîre, erhi: “Kurhi mwagalulaga amabî oku minjà mwajirîrwe?”

⁵ “K'arhali ko kabêhe nnawîrhu anyweramwo, ko analagulirakwo? Kubî okwo mwajizire”».

⁶ Abahikakwo, ababwîra birya binwa.

⁷ Bamushuza, mpu: «Cirhumire nnâhamwîrhu ederha ntyo? Ntanzi là erhi bambali bâwe banka-jira ecijiro ca bene eco!

⁸ Sinza enfaranga rhwashimanaga omu minwa y'enshoho zîrhu, rhwakugalulîrezo kurhenga emwîrhu Kanâni, kurhi rhwankazimbirage omu nyumpa ya nnâhamwinyu abè nfaranga erhi gabè masholo?

⁹ Ekarhî ka bambali bâwe, oyu wankanashimâna kwo ako kabêhe anafè, na nîrhu rhwenene rhunabè bajâ ba nnawinyu».

¹⁰ Anacibashuza, erhi: «Nêci, binabâge nk'okwo mudesire! Oyu bankanashimana adwîrhe ako kabêhe, anabè mujà wâni; ci abandi bôhe banacîgendera».

¹¹ Ngasi muguma ahonyeza enshoho yâge y'engano oku idaho, ngasi muguma anacishanûla enshoho yâge.

¹² Afûkula kugwârhira oku nfula kuhika oku muziba gwâbo, n'akabêhe kayishibonekana omu nshoho ya Benyamini.

¹³ Banacisharhula enyambalo yâbo ngasi muguma ashub'ibarhuza endogomi yâge, bashubira omu lugo.

¹⁴ Yûda na bene wâbo bajâ aha mwa Yozefu, babandâna acihali, bafukamiriza embere zâge bahwera oku idaho.

¹⁵ Yozefu ababwîra, erhi: «Byo bici ebi mwankolîre? Ka murhamanyiri oku omuntu oli akâni ayishi oku balêba?»

¹⁶ Yûda ashuza, erhi: «Bici rhwacibwîra nnawîrhu? Kurhi rhwaciderhaga? Kurhi rhwankaciyêra? Nyamuzinda ayêrekîne obubî

bwa bambali bâwe. Lolà, rhukola bajâ ba nnawîrhu rhweshi oku rhunali n'oyu bashangaga akabêhe omu nfune».

¹⁷ Abashuza, erhi: «Ntanzi erhi nankajira ntyo! Olya muntu banashimanagakwo akabêhe, ye wanabâ mujâ wâni, mwêhe mushubire n'omurhûla emunda sho ali».

Amasambo ga Yûda

¹⁸ Oku bundi Yûda amuyegêra, erhi: «Yâgirwa mâshi, oleke omurhumisi wâwe aderhere akanwa omu marhiwiri ga nnawîrhu, orhanabêraga omurhumisi wâwe burhè bulya kwo onali nka Faraoni mwâmi w'e Mîsiri.

¹⁹ «Nnawîrhu adôsize bambali bâge bulya, erhi: Ka mucijira sho? Ka mucigwêrhe ommulonzire?»

²⁰ Nîrhu rhwashuza nnawîrhu, nti: «Rhu-cigwêrhe larha w'omushosi n'omuziba gwîrhu gwaburhiragwa e bushosi; oyu gwalondaga afîre, ye baburhagwa na nnina muguma, n'îshe arhahimwa kumurhonya».

²¹ «Wabwîra bambali bâwe obwo, erhi: “Mumundêrhere, amasû gâni gamulole kwo”».

²² Rhwashuza nnawîrhu, nti: «Omwâna ntâko arhenge kuli îshe, erhi ankamurhenga kwo, îshe anafâ».

²³ Wanacibwîra bambali bâwe, erhi: «Akabâ mulumuna winyu arhabungulusiri haguma ninyu, murhayimange omu masû gâni».

²⁴ Erhi rhuyinamukira emwa mwambali wâwe yeligi larha, rhwamuganîrira ebinwa bya nnawîrhu.

²⁵ Kandi erhi larha arhubwîra, erhi: «Kanyi mushub'igend'igula biryo bisungunu;»

²⁶ rhwashuza, nti: «Rhurhankahash'iyandagala. Ci kwône akabà rhwagenda rhweshi na mulumuna wîrhu, lyoki rhwankabunguluka, bulya ntâko rhubone obusù bw'olya mulume rhurhanali rhweshi na mulumuna wîrhu».

²⁷ Mwambali wâwe, yerigi larha arhushuza, erhi: «Mumanyire oku mukânie amburhire bâna babirhi bône:

²⁸ Muguma acîgendîre, naderha nti kulîbwa alîbirwe n'eciryanyi; kuhika buno ntasâg'îmushisha omu isù.

²⁹ Erhi mwankashub'intôla oyu wundi, naye erhi ankajira oku abà, mwanarhuma ezi mvi zâni zajā ekuzimu n'omungo munji».

³⁰ «Bunôla nkashubiraga emwa mwambali wâwe, yerigi larha, ntanadwirhi omwâna, oyu omurhima gwâge gwacîshwekîrekwo,

³¹ hano abona omwâna arhali haguma nîrhu, kufà anafà, n'ago mango erhi bambali bâwe bamarhuma emvi za mwambali wâwe, yerigi larha, zajā ekuzimu n'oburhè bunji.

³² Na kandi, mwambali wâwe acîbarhuzize olw'oyu mwâna, omu masù ga larha, amango naderhaga nti akabà ntamugalwiri emunda oli onanjire mwîsi ensiku zoshi».

³³ «Olekage yâgirwa mwambali wâwe ayôrhe mujà wa nnawîrhu, oyu mwâna omuleke arhereme haguma na bakulu bâge».

³⁴ «Kurhi nankasôkera emunda larha ali wâni n'omwâna arhayishiri haguma nâni? Nanga ntalonza mbone obuhanya bwarhogera larha!»

³⁵ [Ntabonaga mulongo gwa 35 aha, bulya WLC aguhesire omu cigabi cikulikire.]

45

Yozefu acimanyisa kuli bene wâbo

¹ Lêro Yozefu ayabirwa n'okurhenza emirenge embere z'abà bali halya boshi; anaciyâma, erhi: «Muhuluse abandiho boshi». Na ntyo ntâye wacimuliho erhi Yozefu acimanyisa emunda bakulu bâge bali.

² Ayâma n'izû linene erhi alaka, Abanyamisiri balinda bayumva, n'iburha lya Faraoni mwâmi w'e Mîsiri lyakuyumva.

³ Yozefu abwîra bakulu bâge, erhi: «Nie Yozefu! Ka ho larha acibà?» Bene wâbo bayabirwa n'okumushuza bulya bamârhemuka embere zâge.

⁴ Obwo, Yozefu abwîra bene wâbo, erhi: «Nyegêri». Bamuyegêra. Ababwîra, erhi: «Nie Yozefu olya mulumuna winyu mwaguzagya mpu bamuhêke e Mîsiri.

⁵ “Ci kwônene mumanyage murhacibâga burhè murhanacikalihiranaga mpu okwenge mwan-gulizagya” ab'eno munda. Kulonza okufumya obuzîne bwinyu kwarhumaga Nyamuzinda antuma mpu mmushokolere.

⁶ “Bulya, sinzi oku ekola myâka ibirhi eno kurhenga ishali lijîre omu cihugo, hacisigîre na yindi irhanu abantu barhahinga barhanasârûla”.

⁷ “Nyamuzinda antumire mmunshokolere lyo obûko bwinyu bulemera muno cihugo n'okuyishiciza akalamo kinyu kulya kwankanaderhwa”.

⁸ “Ntyo arhacirigi mwe mwantumaga eno munda ci Nyamuzinda; anyimisire mpu mbè îshe wa Faraoni mwâmi w'e Mîsiri, mwimangizi

w'enyumpa yâge yoshi na murhambo w'ecihugo c'e Mîsiri coshi"».

⁹ «Mukanyagye musôkere emunda larha ali, mumubwîre, mpu: "Mugala wâwe Yosefu adesire", erhi: "Nyamuzinda anyimisire murhambo w'e Mîsiri yoshi; obungulukire eno munda ndi buzira kulegerera"».

¹⁰ «Wayûbaka omu cihugo ca Gosheni, wabêra aha burhambi bwâni mwe na bagala bâwe, na binjikulu bâwe, ebibuzi byâwe n'enkafu zâwe na ngasi ebi ogwêrhe byoshi.»

¹¹ «Eyo munda nakaz'ikushundira, bulya hacisigîre yindi myâka irhanu ya cizombo, na ntyo orhacilake buligo, oli we, oli enyumpa yâwe, na ngasi hyâwe hyoshi».

¹² Mucîbwinîre n'amasû ginyu, mulumuna wâni Benyamini naye abwîne oku kanwa kâni kadwîrhe kamuderheza.

¹³ «Muganîrire larha irenge ngwêrhe omu Mîsiri lyoshi, n'ebi mwabwîne byoshi munatwe duba, muyandagalane larha eno munda».

¹⁴ Oku bundi acîkwêba omu igosi lya mulumuna wâge Benyamini, alaka, naye Benyamini alakira oku igosi lyâge.

¹⁵ Anunugurha bene wâbo boshi, alaka anadwîrhe abahôbera; bene wâbo barhondêra bamushambâza.

Faraoni mwâmi w'e Mîsiri ahamagala omulala gwa Yakôbo

¹⁶ Omwanzi gwahika omu bwâmi bwa Faraoni mwâmi w'e Mîsiri, mpu bene wâbo Yozefu bayishire: Faraoni mwâmi w'e Mîsiri n'abarhambo bâge basîma bwenêne.

17 Faraoni mwâmi w'e Mîsiri abwîra Yozefu, erhi: «Obwîre bene winyu, erhi: Oku mwa-jira kw'oku: Mushanire ebihêsi binyu, mukanye mujè e Kanâni.

18 Murhôle sho n'emilala yinyu, muyishe eno munda ndi. Nammuyûbasa ahinja ha cino cihugo ca Mîsiri munalye oku mashushi g'ecihugo.

19 Woyo obahè eri irhegeko, erhi kwo mwajira ntya: Muyanke engâlè muno cihugo c'e Mîsiri, mulerhemwo abâna binyu na bakinywi, murhôle na sho, muyishe*.

20 Murhabâga burhè bw'ebi mwasiga, bulya ngasi hinjâ hinali omu cihugo c'e Mîsiri, hyâbâ hinyu».

Bene Yakôbo baj'ilêrha îshe e Kanâni

21 Bene Israheli banajira kulya; Yozefu abahà engâlè nk'oku Faraoni mwâmi w'e Mîsiri anarhegekaga, abahà n'olwîko lw'enjira.

22 Ajâ abahà ngasi muguma omushangi gw'olusiku lukulu, Benyamini yêhe amuhà magana asharhu ga sikêlî† za nfaranga, bamuhà na mishangi irhanu ya lusiku lukulu.

23 Kwo n'okwo, arhumira îshe ndogomi ikumi, bazihêsa oku ngasi hinjâ hinabà e Mîsiri, na ndogomi nkazi ikumi zihesîbwe engano, omugati n'olwîko omushosi acîyikira omu njira.

24 Oku bundi asêzera bene wâbo, nabo balîkûla, erhi amânarhang'ibabwîra, erhi: «Murhalongôleraga omu njira».

* 45:19 45, 19 Kukola kurhenga e Kanâni lwoshi, baj'iyûbaka e Mîsiri. † 45:22 45, 22 Magana asharhu ga shekeli za nfaranga: byanahash'ibà kg 3, 4.

25 Banacirhenga e Mîsiri obwo, bayinamukira omu cihugo c'e Kanâni emw'îshe Yakôbo.

26 Bamubwîra, mpu: «Yozefu ho acibà, ciru yeri warhambula ecihugo c'e Mîsiri coshi». Omurhima gwâge gwayôrha guhangalîre, bulya arhabayêmêraga.

27 Ci kwoki erhi bayûs'imubwîra ebinwa Yozefu aderhaga byoshi, n'erhi abona ziryâ ngâlè Yozefu arhumaga mpu zij'imulêrha, omurhima gw'îshe wâbo Yakôbo gwarhwangûkwa.

28 Israheli aderha, erhi: «Ntâ kundi! Kwisi mugala wâni Yozefu ho acibà! Naj'imulolakwo embere nfè».

46

Yakôbo n'omulala gwâge gwoshi bàjà e Mîsiri

1 Israheli agendana ngasi ebi anali agwêrhe byoshi. Erhi ahika e Bersheba arherekêra Nyamuzinda w'îshe Izaki.

2 Nyamuzinda abwîra Israheli omu bilôrho by'obudufu, erhi: «Yakôbo! Yakôbo!» Naye, erhi: «Ho ndi hano».

3 Nyamuzinda ašhubiriza, erhi: «Nie Nyamuzinda, nie Nyamuzinda wa sho. Orhayôbohaga okuyandagalira e Mîsiri, bulya nakujira ishanja linene eyo munda.

4 Niehe nayandagalira e Mîsiri haguma nâwe. Na kandi, nie nanakurhenzayo nkuyinamukane, na Yozefu ye wakubisha».

5 Yakôbo arhenga e Bersheba obwo, bene Israheli bashonêsa îshe Yakôbo, bakâbo n'abâna bâbo muli ziryâ ngâlè Faraoni mwâmi w'e Mîsiri ali arhumire mpu zibarhôle.

⁶ Bahêka n'amasò gâbo na ngasi byâbo bàli bakola bagwêrhe omu cihugo c'e Kanâni, bay-isha e Mîsiri. Yakôbo haguma n'omulala gwâge gwoshi,

⁷ abagala na bagala b'abagala, abâli na bâli b'abagala, iburha lyâge lyoshi aligendana e Mîsiri.

Omulala gwa Yakôbo gwajàga e Mîsiri

⁸ Alaga amazîno g'abo bene Israheli bajàga e Mîsiri: Yakôbo boshi n'abagala: Enfula ya Yakôbo, Rubeni.

⁹ Bagala ba Rubeni: Henoki, Palu, Hezroni na Karmi.

¹⁰ Bene Simoni: Yemweli, Yamini, Ohadi, Yakini na Sohari, na Saulu waburhagwa n'omukazi mukanani.

¹¹ Bene Levi: Gershoni, Kehati na Merari.

¹² Bene Yûda: Eri, Onani, Shela, Feresi na Zera; ci kwônene Heri na Onani bali erhi bàfirire e Kanâni. Bene Peresi: bâli Hesroni na Hamuli.

¹³ Bene Isakari: Tola, Puwa, Yashubu na Shimuroni.

¹⁴ Bene Zabuloni: Sêredi, Eloni na Yahaleli.

¹⁵ Bo bene Yakôbo abo, bo Lea amuburhiraga aha Padani Aramu kuhirakwo n'omwâli Dina. Boshi haguma, bagala n'abâli, bàli bantu makumi asharhu na basharhu.

¹⁶ Bene Gadi: Sifoni, Hagi, Shuni, Esiboni, Eri, Arodi na Areli.

¹⁷ Bene Asheri: Yimuna, Yishwa, Yishwi, Beria na mwâli wâbo Serah. Bene Beria bali: Heberi na Malkieli.

¹⁸ Bo bene Zilfa abo; olya Labani ahàga omwâli Leya; aburhira Yakôbo abo bâna: bantu ikumi na ndarhu lyoshi.

19 Bene Rasheli mukà Yakôbo: Yozefu na Benyamini.

20 E Mîsiri, Yozefu aburhirayo Menashè na Efrayimu kuli Asinati, mwâli wa Potifari, mudâhwa wa Oni.

21 Bene Benyamini: Bela, Bekerî, Asibeli, Gera, Naamani, Ekî, Roshî, Mupimi, Hupimu na Aredi.

22 Bo bâna Rasheli aburhîre Yakôbo abo; boshî haguma bali bantu ikumi na bâni.

23 Bene Dani: Hushimi.

24 Bene Nefutali: Yasieli, Guni, Yeseri, na Shilemi.

25 Bo bene Bilaha abo, olya Labani ahâga omwâli Rasheli; bo bâna aburhîre Yakôbo, boshî haguma bali bantu nda.

26 Abantu bâjîre e Mîsiri haguma na Yakôbo, balya barhenga omu nda yâge yêne, buzira kuganja bakà abagala, boshî haguma bali bantu makumi gali ndarhu na ndarhu.

27 Abâna ba Yozefu baburhiragwa e Mîsiri bàli babirhi. Abantu b'omulala gwa Yakôbo bayishire e Mîsiri boshî haguma bali bantu makumi gali nda.

Yozefu ayankirira omulala gwâge

28 Israheli arhuma Yûda mpu abè ashokola ajè emwa Yozefu, amubwîre amushange e Gosheni. Bahika omu cihugo c'e Gosheni.

29 Yozefu ashwekera ebibêsi oku ngâlè yâge, ayishoneramwo, mpu ajè e Gosheni aj'iyankirira îshe Israheli. Erhi anajà omu masù gâge ntya, acîkwêba omu igosi lyâge, alaka kasanzi karhali kanyi erhi anamuhôbîre.

³⁰ Israheli abwîra Yozefu, erhi: «Lêro nankajâga nafà obu namâbona obusù bwâwe, namanashanga ocibamwo omûka».

³¹ Yozefu anacibwîra bakulu bâge n'omulala gw'îshe, erhi: «Nkola nasôka mmanyise Faraoni mwâmi w'e Mîsiri oku nnamubwîre, nti: Balya bakulu bâni n'omulala gwa larha bàbâga omu cihugo c'e Kanâni bamantindakwo».

³² «“Abo bantu babà bakafè, barhahimwa kushîbirira ebintu byâbo. Bayishire badwîrhe enkafu n'ebibuzi byâbo; na ngasi hyâbo hyoshi”.

³³ “Na ninyu, hano Faraoni mwâmi w'e Mîsiri amuhamagala n'okumudôsa”, erhi: “Mukolo mucu mukola?”»

³⁴ «Mwanamushuza mpu: “Waliha, bambali bâwe barharhenga oku bintu byâbo, kurhenga eburhò bwâbo kuhika buno, rhwono kwo rhuyôrhera ntyo kurhengeru kuli balarha”. “Ntyo, mwanahash'iyûbaka omu cihugo ca Gosheni, bulya Abanyamisiri barhabona oku bangere”».

47

Yozefu agend'ïlamukiza bene wâbo emwa Faraoni mwâmi w'e Mîsiri

¹ Yozefu akanyagya obwo aj'ïlamukiza bene wâbo emwa Faraoni mwâmi w'e Mîsiri, erhi: «Larha na bene wîrhu bamayîsha, barhenga omu cihugo c'e Kanâni, badwîrhe enkafu n'ebibuzi byâbo, na ngasi byâbo bajira, bâbo bahanzire omu cihugo ca Gosheni».

² Ali amârhôla bantu barhanu ba muli bene wâbo, agend'ïbalangûla Faraoni mwâmi w'e Mîsiri;

³ Faraoni mwâmi w'e Mîsiri abadôsa, erhi: «Mukolo mucu mukola?» Bashuza Faraoni mwâmi w'e Mîsiri, mpu: «Yâgirwa, rhwono bambali bâwe, rhuyôrha rhubà bakafè, rhwono, n'ababusi bîrhu ko bàli».

⁴ Babwîra Faraoni mwâmi w'e Mîsiri obwo, mpu: «Rhuyishir'ibêra mwo cino cihugo bulya e Kanâni rhwàli, ebibuzi bya bambali bâwe birhacigwêrhe lwabûko: ecizombo cikalihireyo bwenêne».

⁵ Faraoni mwâmi w'e Mîsiri abwîra Yozefu, erhi: «Sho na bene winyu bayishirage emunda oli.

⁶ Ecihugo ca Mîsiri eci embere zâwe: oyubase sho na bene winyu halya onabwîne hali hinjà omu cihugo. Bayûbake e Gosheni n'okabona balimwo abantu bankahasha, onabajire babè bangere b'amasò gâni nago».

⁷ Yozefu ageza îshe Yakôbo, amulamukiza emwa Faraoni mwâmi w'e Mîsiri. Yakôbo ahâna omusingo emunda Faraoni mwâmi w'e Mîsiri ali.

⁸ Faraoni mwâmi w'e Mîsiri adôsa Yakôbo, erhi: «Emyâka y'amâburhwa gâwe yankabâga nk'inga obu?»

⁹ Yakôbo ashuza Faraoni mwâmi w'e Mîsiri, erhi: «Emyâka nashinzire ndwîrhe nagendagenda, eri igana na makumi asharhu. Eri myofi eri na buhanya. Erhacihika oku ya balarha amango bakazâg'igendagenda».

¹⁰ Yakôbo ashub'ilamusa Faraoni mwâmi w'e Mîsiri, anamusengeruka.

¹¹ Yozefu ayubasa îshe na bene wâbo, abayêreka ishwa omu cihugo c'e Mîsiri, lwo lwàli luhande lununu omu cihugo coshi, omu ca Ramusesi, kwo Faraoni mwâmi w'e Mîsiri anali arhegesire.

12 Yozefu akaz'ihà îshe omugati, akaz'iguhà na bakulu bâge n'ab'omu nyumpa y'îshe, boshi nk'oku banali n'abâna bâbo.

Oburhegesi bwa Yozefu amango g'ecizombo

13 Omugati gwàli gubulikîne omu cihugo coshi, erhi kudârhabela kw'ecizombo kurhuma. Ecihugo ca Mîsiri n'eca Kanâni, byâshalika byârrhalusa.

14 Yozefu àyomeka ngasi lufaranga lwânali omu cihugo ca Mîsiri n'omu ca Kanâni, akaz'iguza engano, nabo banayîsh'imugulira. Ezo nsaranga akaziz'ilunda omu bwâmi bwa Faraoni mwâmi w'e Mîsiri.

15 Erhi enfaranga zihwa omu cihugo ca Mîsiri n'omu ca Kanâni, Abanya Mîsiri boshi bajà emunda Yozefu ali mpu: «Orhuhè omugati, kurhi rhwankafîraga omu masù gâwe? Enfaranga zarhuhwerîre».

16 Yozefu ababwîra, erhi: «Mulêrhe amasò ginyu, namuhînganira, mmuhè omugati ninyu mumpè amasò ginyu obwo murhacigwêrhi nsaranga».

17 Bakaz'ilêrha amasò gâbo emunda Yozefu ali, naye akaz'ibahà omugati, kukolaga kubahînganira amasò g'ebiterusi, ag'ebibuzi, ag'enkafu n'ag'endogomi. Mw'ogo mwâka abalîsa omugati akaz'iguhîngana amasò gâbo.

18 Omwâka gwacîkonya, ogwakulikiraga, bakanya bajà emunda Yozefu ali, mpu: «Rhurhankakufulika nnâhamwîrhu oku enfaranga zarhuhwerire, n'amasò gakola gali ga nnawîrhu. Harhacisigiri ecindi rhwankaha nnawîrhu aha nyuma z'eno mibiri yîrhu n'amashwa gîrhu.

19 Cankarhuma rhufîra omu masù gâwe rhwono n'amashwa gîrhu? Orhugule mugati rhwe n'amashwa gîrhu; rhucîbêre bajà ba Faraoni mwâmi w'e Mîsiri rhwe n'amashwa gîrhu. Orhuhè n'emburho rhwarhwêra lyo rhulama rhulek'ifà, lyo n'amashwa gîrhu garhag'ibà bwerûle».

20 Ntyo kwo Yozefu afulukizagya Faraoni mwâmi w'e Mîsiri amashwa g'Abanyamisiri goshi, kulya kubà ngasi Munyamisiri àli amamuguliza ishwa lyâge erhi eco cizombo cirhuma, na ntyo ecihugo coshi càshuba ishwa lya Faraoni mwâmi w'e Mîsiri.

21 Abantu nabo, abahindula bajà kurhenga oku cikwi ca Mîsiri kuhika oku cindi.

22 Mashwa g'abadâhwa gône arhagulaga bulya abadâhwa bakazâg'ihâbwa na Faraoni mwâmi w'e Mîsiri omwanya gwâbo, banakaz'ilamira oku mwanya Faraoni mwâmi w'e Mîsiri akazâg'ibahà; co carhumire bôhe barhaguza amashwa gâbo.

23 Yozefu abwîra olubaga, erhi: «Namuguzirage bulya mwoyo n'amashwa ginyu, mukola muli bantu ba Faraoni mwâmi w'e Mîsiri». Erhi: «Alagi, emburho eyi mujag'irhwêra ago mashwa.

24 Hano muyêza mwanakaz'ihà Faraoni mwâmi w'e Mîsiri cigabi ciguma ca karhanu na ninyu muyôrhane ebindi bigabi bini, byo byarhengkwo emburho yajà omu ishwa, kurhenge n'ebiryo mwalya na bene winyu n'abâna binyu».

25 Baderha, mpu: «Warhucizize, kufà rhwàli rhwafà: owabona rhubona obwonjo omu masù ga nnawîrhu, rhwanayemera rhubè bajà ba Faraoni mwâmi w'e Mîsiri».

26 Okwo, Yozefu akujira irhegeko n'eryo

irhegeko liciba omu cihugo ca Mîsiri kuhika ene: ecigabi ca karhanu Faraoni mwâmi w'e Mîsiri cirhûlwa*.

Yakôbo asiga emilagi

²⁷ Bene Israheli bâbêra e Mîsiri omu ishwa ly'e Gosheni, barhôlamwo agâbo mashwa, baburhana bayololoka bwenêne.

²⁸ Yakôbo ashinga myâka ikumi na nda omu cihugo c'e Mîsiri, n'emyâka y'akalamo ka Yakôbo, liri igana na makumi anni na nda.

²⁹ Erhi ensiku z'okufâ kwa Israheli zibà zikola ziri hôfi, ahamagala omugala Yozefu, amubwîra erhi: «Akabà ntonyire emunda oli, nkuhûnyire ohire okuboko kwâwe oku cibunu câni, okândola bwinjà onakaz'inyumva: orhambishaga eno Mîsiri.

³⁰ Amango nâbà nkola ngwîshîre na balarha, onantenze e Mîsiri oj'imbisha omu nshinda yâbo†». Yozefu anacishuza, erhi: «Najira okwo onahûnyire».

³¹ Yakôbo ederha erhi: «Ocîgashe là». Acîgasha omu masù gâge. Oku bundi Israheli ayunamira oku mushego gw'encingo yâge.

48

Yakôbo ayankirira bene Yozefu bombi omu mulala gwâge anabagisha

* **47:26 47, 26** Amango Yozefu ali murhambo mukulu e Mîsiri, erhi idaho libà lya mwâmi. Mashwa g'abadâhwa gône arhahumagakwo, bulya bagwêrhe omulagi gw'okurhanyagwa (Murh 47, 22). † **47:30 47, 30** Israheli âbwîne nka buli buhanya omuntu okurhabishwa emwâbo, omu nshinda ya b'ishe (1 Bâm 13, 22; 14, 13; Eze 6, 5).

¹ Enyuma z'aho, bàbwîra Yozefu mpu: «Lolà oku sho alwazire!» Yozefu arhòla abagala bombi, Menashè na Efrayimu, bagenda boshi.

² Banacimanyîsa Yakôbo, mpu: «Lolà, mugala wâwe Yozefu oyo ayishire emunda oli». Israheli acihangâna, abwârhalala oku ncingo.

³ Yakôbo abwîra Yozefu, erhi: «Nyamuzinda-Ogala-Byoshi ambonekîre aha Luzu omu cihugo ca Kanâni angisha.

⁴ Anambwîra, erhi: Najira oyôloloke, nakuluza, nakujira ohinduke mwandu gwa mashanja, eci cihugo naciha iburha lyâwe enyuma zâwe cibè câbo ensiku zoshi».

⁵ Abà bâna bâwe baburhiragwa e Mîsiri embere nyîshe aha burhambi bwâwe, bakola bâna bâni: Efrayimu na Menashè bakola b'omu bâna bâni aka Rubeni na Simoni.

⁶ Ci abâna waburhaga enyuma z'abo, babà bâwe; bakaz'iderhwa amazîno ga bakulu bâbo bunya-kashambala.

⁷ Amango narhengaga e Padani, nalengana, nyoko Rasheli afîra omu cihugo c'e Kanâni, erhi rhunaciri omu njira, rhucisigazize lugendo lusungunu rhuhihe aha Efrata; ho nanamu-bishire aho oku njira, yo erigi e Betelehemu eyo.

⁸ Israheli abona abâna ba Yozefu bombi adôsa, erhi: «Bahi abà?»

⁹ Naye omugala, erhi: «Bo bâna Nyamuzinda ampîre eno munda abo». Îshe ashuza erhi: «Obanderhere mbagishe».

¹⁰ Amasû ga Israheli gâli gakola garhamire n'obushosi, arhacibonaga. Yozefu anacibashegeza hali ye, naye abanûnugurha

anabahôbera.

¹¹ Israheli anacibwîra Yozefu, erhi: «Ntali mmanyire oku nacibona obusù bwâwe, ci lola oku Nyamuzinda amanyêreka ciru n'iburha lyâwe».

¹² Yozefu abayegûla abarhenza aha madwî g'îshe, anafukama ayunama, amalanga gahuma oku idaho.

¹³ Yozefu abagwârha bombi: Efrayimu omu kulyo kwâge, mpu lya aja ebwa kumosho kwa Israheli na Menashê omu kumosho kwâge, mpu lya aja ebwa kulyo kwa Israheli, anabashegeza hali ye.

¹⁴ Israheli alambûla okuboko kwâge kulyo, akuhira oku irhwe lya Efrayimu ye wali murhò n'okuboko kwâge kumosho oku irhwe lya Menashê, omu kurhahêkanya amaboko, ebwa kubà Menashê ye wali nfula.

¹⁵ Erhi àkola agisha Yozefu amubwîra, erhi: «Nyamuzinda, ababusi bâni Abrahamu na Izaki bakazâg'ilambagira embere zâge, ye Nyamuzinda onyâbula kurhenga mbà ho kuhika ene,

¹⁶ Malahika wandîkûzagya muli ngasi mabî, agishe abà bâna. Izîno lyâni n'izîno lya balarha Abrahamu na Izaki libalamiremwo, baluge banayololoke hano igulu».

¹⁷ Yozefu abona oku îshe ahebire okuboko kwâge kulyo oku irhwe lya Efrayimu, agaya, agwârha okuboko kw'îshe akurhenza kuli Efrayimu akudekereza oku irhwe lya Menashê.

¹⁸ Yozefu abwîra îshe, erhi: «Arhali ntyo, larha, bulya oyu ye mukulu, ohebe okuboko kwâwe

kulyo oku irhwe lyâge».

¹⁹ Cikwône îshe alahira ederha, erhi: «Mmanyire mwâna wâni, mmanyire, naye àbà ishanja, naye aluga, cikwône mulumuna wâge ye wabà n'obuhashe bunene kumulusha, n'iburha lyâge lyabà mwandu gwa mashanja».

²⁰ Olwo lusiku abagisha ntya: «Mwoyo mwe Bene Israheli bakaz'igisha omu kuderha izîno linyu, mpu: "Nyamuzinda akujire aka Efrayimu na Menashè"». Abà Efrayimu ye aheba embere za Menashè.

²¹ Oku bundi Israheli abwîra Yozefu, erhi: «Lolà oku nkola naling'icîfîra. Cikwône Nyamuzinda âyôrha ali haguma ninyu, anamushubize omu cihugo ca bashakulûza binyu.

²² "Niono, nkuhîre Sikemi mwanya gurhalusire ebya bakulu bâwe, gwo nanyagaga Abamoriti n'engôrho zâbo haguma n'omuherho gwâni."»

49

Yakôbo agisha abagala oku banali ikumi na babirhi

¹ Yakôbo ahamagala abagala ababwîra, erhi: «Mujè haguma mmubwîre ebyamuyishira omu nsiku zâyisha.

² Bene Yakôbo, mujè haguma, muyumvîrhize.

³ Rubeni w'e nfula yâni, we misî yâni we mburho ntanzi y'obugabo bwâni, we lunjwire-ifêka, we lunjwire-buhashe;

⁴ lunjwire-luka w'amîshi, orharhîmukwe, bulya washonîre oku ncingo ya sho, wahemwire encingo yâni erhi oyishonera kwo!

⁵ Simoni na Levi bali baguma balondana, em-ishîgi yâbo bayihisize oku bushwinjiro.

⁶ Omurhima gwâni gurhahîraga gukaja omu ihano lyâbo, bulya bâyisire abantu omu burho bwâbo n'omu bukunizi bwâbo, barhungula empanzi.

⁷ Bukahera obukunizi bwâbo, bulya bwarhalusire olugero, bukahera obudârhi bwâbo, bulya bwabîre bwa bumînya. Nabagabanya muli Yakôbo, nabashandabanya muli Israheli.

⁸ Nâwe Yûda, bene winyu banakukuze; okuboko kwâwe kugwarhîre abanzi bâwe aha igosi, bagala ba sho banayuname embere zâwe.

⁹ Yûda* ali ntale nto, wamayinamuka warhenga oku nsimba, mwâna wâni! Ashurhamire, agwîshira nka ntale, nka ntale nkazi: ndi wankaciyizûsa?

¹⁰ Ishungwè lîrhakarhenga omu mwa Yûda, n'akarhi k'oburhegesi karhakarhenga omu magulu gâge, kuhika nnako ayîshe; ye amashanja goshi ganayumve.

¹¹ Ashwekîre endogomi yâge oku muzâbîbu, n'akanina k'endogomi yâge oku ishami ly'omuzâbîbu.

¹² Amasû gâge gadukwire n'idivayi†, n'amîno gâge gayeruhire n'amarhà.

¹³ Zabuloni ayûbasire oku burhambi bw'enyanja, hala amârho gasîka; lubibi na Sidoni.

* 49:9 49, 9 Yûda: liri ishanja lya bantu banji, ci ab'e Kanâni bo banji kulusha (Rhulole omu Murh 38). † 49:12 49, 12 Ishanja lya Yûda lyâligazire oku mizâbîbu, obusò n'idivayi kurhaluka Efrayimu na Manasè.

14 Isakari, ye ndogomi ndârhi, egwîshîre omu karhî k'ecôgo.

15 Abwîne oku okuluhûka kubà kwinjà, n'oku ecihugo cibà cinunu; omugongo gwâge agurhezire omuzigo, ahindusire mujà wa kubarhula emicimba.

16 Dani ye katwa-manja k'olubaga lwâge, nka ngasi ishanja ly'Israheli.

17 Dani abè njoka elingira oku njira, abè mpiri eri omu njira, ekâlumira ebiterusi oku cisenyi, omulwî oyitamirekwo anakumbe lugali.

18 Bucire bwâwe ncîkubagîre yâgirwa Nya-mubâho.

19 Gadi, ba-rhûla-rhugabe bamushokôla naye abashokôla anabarhulubire oku kansisira.

20 Asheri, omugati gwâge kushushagira gushushagira, yeyikuza mwâmi.

21 Nefutali, ye kashafu kabidu, ko kaburha banji na binjà.

22 Yozefu, ye mulandirâ gwa muzâbîbu guyâna bwenêne, mulandirâ murhwêre aha iriba, amashami gâgwo garhalusire olukûta.

23 Emandabisonga zamulibuzize, zamulasha zanamuyishakwo.

24 Ci omuherho gwâge, gurhahuligana, amaboko gâge, gabangaduke, oku buhashe bw'Ogala-byoshi wa Yakôbo, oku burhabâle bwa lungere, Kabuye k'Israheli.

25 Oku buhashe bwa Nyamuzinda wa sho, yêne akurhabâle, oku buhashe bw'Ogala byoshi, yêne akugishire. Emigisho y'emalunga enyanya, omugisho gw'omu nyenga y'ekuzimu, emigisho y'enda n'ey'ibêre,

²⁶ migisho ya sho elushire emigisho y'omu ntondo za mîra, kuhika aha bwinjà bw'entondo z'ensiku n'amango, esimikire oku irhwe lya Yozefu, oku malanga g'omuluzi wa bene wâbo.

²⁷ Benyamini ali cihazi oshamula, sêzi ashanshanyule omunyama gwâge, bijingo agabe omunyago».

²⁸ Yo milala ikumi n'ibirhi eyo; kwo îshe ababwizire ntyôla erhi akola abagisha. Aha ngasi muguma omugisho gumukwânîne.

Okufà kwa Yakôbo

²⁹ Oku bundi àbahà eri irhegeko, erhi: «Nkola naj'ishanga bene wîrhu; mumbîshe aha burhambi bwa balarha omu lukunda luli omu ishwa lya Efroni-Muhititi,

³⁰ omu lukunda lw'ishwa lya Makipela abà ish-iriza lya Mambri, omu cihugo ca Kanâni: liryala Abrahamu aguliraga Efroni Muhititi, mpu lubè luvumbu lwâge.

³¹ Mwo babishire Abrahamu bo na mukâge Sara; aho ho babishire Izaki bo na mukâge Rebeka, nâni mwo nabishire Leya.

³² Ishwa haguma n'olukunda luli muli ryo, babiguliraga bene Heti».

³³ Erhi Yakôbo ayûs'ihà abagala ago mahano, ashubiza amagulu gâge oku ncingo, arhenga mwo omûka, bamuhira kuli b'îshe.

50

Okubishwa kwa Yakôbo

¹ Yozefu acîkwêba oku mugogo gw'îshe, akaz'ilaka anamunûnugurha.

2 Oku bundi arhegeka abafumu bakazâg'imukolera mpu bashîge îshe omugavu*. Abafumu bagwîra bashîga Israheli.

3 Bajira ogwo mukolo nsiku makumi anni, bulya zo nsiku banakolêsa ezo nka bashîga omugavu. Abanyamisiri bàmulakira nsiku makumi gali nda.

4 Erhi ezo nsiku z'emishîbo zihwa, Yozefu àganîrira ntya omu bwâmi bwa Faraoni mwâmi w'e Mîsiri, erhi: «Akabà muli bîra bâni, mumpikize ebi binwa omu marhwiri ga Faraoni mwâmi w'e Mîsiri:

5 Larha andahirize ambwîra, erhi: Lolà oku nkola nafà; wambisha omu nshinda nahumbis- agya omu cihugo ca Kanâni. Nalonza okujà eyo munda; ngend'ibisha yo larha nangaluke».

6 Faraoni mwâmi w'e Mîsiri ashuza, erhi: «Osôke ogend'ibisha sho nk'oku anakulahirizagya».

7 Yozefu asôka agend'ibisha îshe. Bagenda haguma naye: abarhambo ba Faraoni mwâmi w'e Mîsiri boshi, abarhonyi b'omu bwâmi, n'abagula b'omu cihugo ca Mîsiri boshi

8 n'ab'omu mulala gwa Yozefu boshi, bakulu bâge n'ab'omu mulala gw'îshe; barhasigaga e Gosheni abarhali abâna barhò, ebintu binyinyi n'ebinênênè.

9 Basôka haguma naye, engâlè n'abêrekeza baz- ihêka, gwàli muzinzi gurhali munyi.

10 Erhi bahika aha Goren-Ha-Atadi, ishiriza Iya Yordani, babanda endûlù yashakanya, Yozefu

* 50:2 50, 2 Ogwo mugavu bàshigaga omubiri gwa Israheli, kwàli kulonza mpu Iyo gurhag'ibola duba.

ashub'ishîba îshe nsiku nda.

¹¹ Abanyakanani erhi babona eyo mishîbo aha Goren-Ha-Atadi baderha, mpu: «Loli okushîba kunene kw'Abanyamisiri». Co cirhuma baderha aho mpu bo Abeli-Misirayimu, aho bantu babà aha ishiriza lya Yordani.

¹² Abagala bamujirira nk'oku anali abarhege-sire.

¹³ Bamuhêka omu cihugo ca Kanâni, bagend'imubisha omu lukunda lw'ishwa lya Makipela, Abrahamu aguliraga Efroni-Muhititi, mpu lubè luvumbu lwâge, aha ishiriza lya Mambri.

¹⁴ Erhi bayûsa okubisha îshe, Yozefu anacishu-bira e Mîsiri, boshi na bakulu bâge, na ngasi bandi banalibabalusize ebwa kuj'ibisha îshe.

Ensiku nzinda za Yozefu

¹⁵ Bene wâbo Yozefu, erhi babona îshe amâfà, baderha, mpu: «Erhi Yozefu akarhukolera nka bashombanyi bâge, akanarhugalulira amabî nk'oku rhwanmujiriraga kubî?»

¹⁶ Banacirhuma abagend'ibwîra Yozefu, erhi: «Sho asizire akanwa embere afê, aderha, erhi:

¹⁷ Kwo mwabwîra Yozefu ntya, erhi: Mâshi, obabalire bene winyu obubî bwâbo, n'ecâha câbo, bulya kuligo bakukolîre. Bunôla nko-laga nkuhûnyire, obabalire obubî bwa bambali ba Nyamuzinda wa sho». Yozefu avugumula emirenge erhi ayumva ebinwa bamubwîraga.

¹⁸ Bene wâbo bône bayisha, bacîrhimba aha magulu gâge, erhi: «Rhwono! Rhuli bajà bâwe».

19 Yozefu abashuza, erhi: «Mâshi, murhayôbohaga, ka niono nankacîhira ahâli ha Nyamuzinda?

20 Mwâli mulonzize okunjirira amabî, Nyamuzinda yêhe alonza okurhenzamwo aminjà, mpu lyo oku kwamayisha ene kubà mpu anafungire omûka gw'olubaga lurhali lunyi.

21 Kuziga murhaciyôbohaga cici, namulera bwinjà mweshi n'abâna binyu». Abarhûliriza anababwîra akanwa kabagwa oku murhima.

22 Ntyo Yozefu abêra e Mîsiri obwo, ye n'omulala gw'îshe. Alama myâka igana n'ikumi.

23 Yozefu abwîne abinjikulûza b'emwa Efrayimu n'abâna ba Makiri, mwene Menashè; oku madwî ga Yozefu bàburhirwe!

24 Yozefu abwîra bene wâbo, erhi: «Niono nkola nafà, ci kwône Nyamuzinda amurhandûla, amusôsa murhenge muli cino cihugo, mujè muli cirya cihugo alaganyagya oku aha Abrahamu, Izaki na Yakôbo».

25 Yozefu alahiriza bene Israheli, erhi: «Amango Nyamuzinda amurhandûla, munasokane amavuha gânî kurhenga eno».

26 Yozefu afà erhi akola agwêrhe myâka igana n'ikumi. Bamushîga omugavu banamuhira omu isanduku e Mîsiri.

BIBLIYA NTAGATIFU OMU MASHI
The Holy Bible in the Shi language of the Democratic
Republic of the Congo: Bibliya Ntagatifu omu mashi
(Bible with Deuterocanon)
La Sainte Bible en langue shi de la République
démocratique du Congo

copyright © 2024 BUKAVU Mashi and other Kivu Languages Bible

Language: Mashi (Shi)

Contributor: BUKAVU Mashi and other Kivu Languages Bible

Bibliya aha nfune ajage n'emurhima n'omu bijiro

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-07-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Jul 2025 from source files dated 2 Jul 2025

32d7d8c6-4f1f-556c-bf3d-9ed771bbfd1e